

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ

KATEDRA TRESTNÍHO PRÁVA
OBOR PRÁVO A PRÁVNÍ VĚDA

Diplomová práce

**Trestné činy proti životu a zdraví spáchané
nedbalostním zaviněním**

Zpracoval: Filip Valjent

Plzeň 2018

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracoval samostatně, a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal způsobem ve vědecké práci obvyklým.

Plzeň, březen, 2018

Filip Valjent

1 Obsah

2	ÚVOD	1
3	HISTORICKÉ POJETÍ	2
3.1	TRESTNÍ PRÁVO V HISTORICKÉM VÝVOJI	2
3.2	TRESTNÍ ZÁKONY Z LET 1950 A 1961	5
4	ZAVINĚNÍ	6
4.1	ČÁST OBECNÁ	7
4.1.1	Potřebná míra opatrnosti, jako kritérium nedbalosti	8
4.1.1.1	Objektivní vymezení potřebné míry opatrnosti	8
4.1.1.2	Subjektivní vymezení potřebné míry opatrnosti	11
4.1.2	Zavinění kulpósní	13
4.1.2.1	Culpa lata	15
4.1.2.1.1	Pravá lhostejnost	15
4.1.2.2	Culpa levis	16
4.1.2.3	Hrubá nedbalost	17
4.1.3	Problematika rozlišení mezi zaviněním dolósním eventuálním a kulpósním vědomým	18
4.2	ČÁST ZVLÁŠTNÍ	20
4.2.1	Zavinění v silniční dopravě	20
4.2.1.1	Princip omezené důvěry v dopravě	23
4.2.1.2	Druhotný nedostatek opatrnosti	26
4.2.1.3	Některé další specifické otázky	27
4.2.1.4	Zavinění k porušení důležité povinnosti v silniční dopravě	27
4.2.2	Zavinění ve zdravotnictví	28
4.2.2.1	Zásada postupu dle lege artis	28
4.2.2.1.1	Pojem vitium artis	31
4.2.2.2	Negativní revers	31
5	ZNAMY SKUTKOVÉ PODSTATY	32
5.1	OBJEKT TRESTNÉHO ČINU	32
5.1.1	Rysy objektu trestného činu v silniční dopravě	33
5.1.2	Rysy objektu trestného činu ve zdravotnictví	33
5.2	OBJEKTIVNÍ STRÁNKA TRESTNÉHO ČINU	33
5.2.1	Rysy objektivní stránky na úseku silniční dopravy	34
5.2.2	Rysy objektivní stránky na úseku zdravotnictví	35
5.3	PACHATEL	35
5.3.1	Rysy pachatele na úseku silniční dopravy	36
5.3.2	Rysy pachatele na úseku zdravotnictví	37
5.4	SUBJEKTIVNÍ STRÁNKA	37
6	JEDNOTLIVÉ SKUTKOVÉ PODSTATY	38
6.1	VÝKLAD NĚKTERÝCH POJMŮ	38
6.1.1	Porušení důležité povinnosti	38
6.1.1.1	Důležitá povinnost v silniční dopravě	41

6.1.1.2	Důležitá povinnost ve zdravotnictví	45
6.1.2	Hrubé porušení zákona.....	46
6.2	TRESTNÉ ČINY PROTI ŽIVOTU	47
6.2.1	Usmrcení z nedbalosti	47
6.2.2	Vztah k jiným ustanovením	50
6.3	TRESTNÉ ČINY PROTI ZDRAVÍ.....	50
6.3.1	Ublížení na zdraví a těžká újma na zdraví	51
6.3.1.1	Ublížení na zdraví.....	51
6.3.1.2	Těžká újma na zdraví.....	53
6.3.2	Těžké ublížení na zdraví z nedbalosti	58
6.3.2.1	Vztah k jiným ustanovením	59
6.3.3	Ublížení na zdraví z nedbalosti	59
6.3.3.1	Vztah k jiným ustanovením	60
6.4	TRESTNÉ ČINY OHROŽUJÍCÍ ŽIVOT NEBO ZDRAVÍ	60
6.4.1	Šíření nakažlivé lidské nemoci z nedbalosti	61
6.4.2	Ohrožení pohlavní nemocí	63
6.4.3	Ohrožování zdraví závadnými potravinami a jinými předměty z nedbalosti	64
7	KOMPARACE S ÚPRAVOU SLOVENSKE REPUBLIKY.....	65
7.1	ZAVINĚNÍ.....	65
7.2	TRESTNÉ ČINY PROTI ŽIVOTU A ZDRAVÍ SPÁCHANÉ Z NEDBALOSTI.....	66
8	ZAMYŠLENÍ A NÁSTIN DALŠÍHO SMĚŘOVÁNÍ PRÁVNÍ ÚPRAVY V TĚTO OBLASTI	68
8.1	OTÁZKA POVAHY ZÁVAŽNOSTI A TRESTÁNÍ NEDBALOSTNÍCH DRUHŮ ZAVINĚNÍ	68
8.2	NĚKTERÉ ASPEKTY POSUZOVÁNÍ TĚŽKÉ ÚJMY NA ZDRAVÍ.....	69
9	ZÁVĚR.....	70
10	RESUMÉ.....	72
11	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	74
11.1	KNÍŽNÍ PUBLIKACE	74
11.2	ČASOPISECKÉ ČLÁNKY	76
11.3	INTERNETOVÉ ZDROJE	76
11.4	JUDIKATURA	77
11.5	PRÁVNÍ PŘEDPISY	78

Plzeň, březen, 2018

Filip Valjent

2 Úvod

Otázka, která je pro lidstvo citlivá více než kdy jindy. Nikdy v historii společnosti, jako globálního celku, nebyla smrt nebo fyzické násilí proti člověku vnímány tak citlivě, že je nepřípustné v jakékoli podobě, a to i jako trest. Musíme si uvědomit, že vnímání lidského života a jeho zdraví, jako základní lidské hodnoty, se do povědomí společnosti dostává až v posledních dvou stoletích. A právě z tohoto důvodu je tak podstatné zařazení této hodnoty do hlavy první aktuálního trestního zákoníku, přestože tomu tak nikdy, v historii platných trestních zákoníků na našem území, nebylo. Toto zařazení totiž podtrhuje proměnu společnosti, a to společnosti, která stále více vnímá jednotlivce jako její nejdůležitější součást. Právě z těchto důvodů je postupem času stále podstatnější zajímat se o trestné činy, které směřují proti životu a zdraví, hodnotit stanovenou úpravu a měnit ji tak, aby co nejspravedlivěji trestala poruchu, či ohrožení těchto trestných činů. To není pouze klišé řečené do prázdna, neboť tato hodnota není vnímána jako nejpodstatnější pouze právními teoretiky, zákonodárci nebo elitami, nýbrž celou společností. Právě proto se tak často setkáváme s ohromnou mediální reakcí, která tuto trestnou činnost provází, a následně i s rozporuplnou reakcí společnosti na rozhodnutí v takovýchto věcech. Reakce je pak často umocněna v případech, kdy se jedná o zavinění z nedbalosti, které je laickou společností často nepochopeno, zejména s ohledem na její trestání. Právě i proto a stejně tak i pro zajištění spravedlnosti, je nutné dobře a spravedlivě stanovit úpravu a kvalitně argumentovat názory uvedené v rozhodnutích soudů.

Z těchto důvodů jsem zvolil jako téma svojí diplomové práce úsek trestných činů proti životu a zdraví spáchaných z nedbalosti. Cílem této práce tak v prvé řadě je shrnout platnou právní úpravu a to jak její znění, tak její výklad soudy České republiky. V práci se proto objeví poměrně značné množství judikatury, na které hodlám prezentovat nahlížení soudů na tuto problematiku. Stejně tak se hodlám zaměřit na určité okruhy lidských činností, ve kterých je souvislost s těmito trestnými činy poměrně úzká. Jedná se o úsek silniční dopravy, která je v dnešní době hlavní příčinou těchto trestných činů. Tak je tomu zejména proto, že silniční doprava je jedním z fenoménů moderní doby a setkáváme se s ní v každodenním životě, ať už jako její uživatel či chodec. S tím jak roste intenzita užívání motorových vozidel, dochází každodenně k mnoha nehodám, při kterých je ohroženo zdraví či dokonce život. Druhým okruhem, na který se zaměřím, je zdravotnictví, kde sice nedochází k této trestné činnosti tak často, avšak jedná se o úsek, který je v souvislosti s touto trestnou činností velmi kontroverzní a její posuzování složité.

Hlavní jádro práce, tedy otázka zavinění a jednotlivé skutkové podstaty trestných činů proti životu a zdraví spáchaných z nedbalosti, zaujímá největší prostor. Záměrně jsem se snažil vyhnout tématům, které sice s touto

problematikou souvisí, ale pro jejich obsáhlost nemá smysl pokoušet se je vysvětlovat. V práci tak není zahrnuta například otázka trestání těchto trestných činů, způsoby vyšetřování či práce s oběťmi. Krátce jsem pak popsal určitý historický kontext, který je však nutno vnímat jako určitý nástin, nikoli jako podrobnější charakteristiku, a to z důvodů uvedených. V poslední řadě jsem se do obsahu práce rozhodl zahrnout zamyšlení nad jednotlivými problémy, které v průběhu práce vyvstanou a v kapitole sedmé tak připomenu určité kritické chvíle celé práce.

3 Historické pojetí

Je nepochybné, že jednání, které vedlo k poškození zdraví či k usmrcení, dochází již od počátku lidstva a lze říci, že se jedná o jeden z nejstarších druhů “trestné činnosti“. Ani zdaleka si však nelze představovat, tedy alespoň na území dnešní České republiky, modernější nazírání na tyto trestné činy, zejména pak s ohledem na otázky zavinění a trestání. Tyto se na českém území do praxe trestního práva dostávají až koncem 18. století, v souvislosti s dobou osvícenství, zejména pak s trestním zákoníkem Josefa II. Z hlediska aktuálních problémů trestných činů proti životu a zdraví je pak důležitým zejména trestní zákon z roku 1961, a to zákon číslo 140/1961 Sb. I s ohledem na tuto skutečnost je první subkapitola značně obecná tak, aby pouze nastínila historické vnímání trestního práva v této oblasti, a naproti tomu druhá subkapitola, týkající se zejména posledně zmíněného trestního zákona, podrobnější.

3.1 Trestní právo v historickém vývoji

Vrátíme-li se do hlubokého středověku, nutno říci, že tato část práva trestního má s tím dnešním moderním jen málo společného. Stát se jako ochránce společnosti před trestnou činností neprezentoval, a tak se všechny trestné činy řešili takzvanou svépomocí. To znamená, že ať už se pachatel provinil proti životu ale i třeba majetku, řešil tuto situaci sám poškozený, popřípadě jeho rodina. Ke smůle pachatelů, nehledělo se na zavinění, ale pouze na způsobený následek. Jednalo se o soukromou mstu, což také znamená, že jediným a hlavním účelem trestu byl účel retributivní, neboli odplatný. Tak tomu bylo zejména u msty krevní. Určitý reparační účel lze pak hledat v případě nějaké smluvené kompenzace za spáchaný čin. Až pod vlivem křesťanství můžeme sledovat určitou snahu státu zasahovat do řešení těchto sporů, kdy stát nejdříve zavedl soud jako možné řešení sporu, a později začali státní úředníci dokonce stíhat některé delikty

ex offio.¹ Prvními státem stíhanými delikty byly delikty proti křesťanským mravům a morálce podle Břetislavových dekretů (1039). Přísně je tak trestáno například pohanství nebo zapuzení manželky ale i různé krádeže. Tresty nebyly o nic přijatelnější, neboť mezi ně patřil například prodej do otroctví či vyhnání.

Týká-li se deliktů proti životu a zdraví, ty se do zájmu dostaly až ve 12. století, a to přestože se křesťanští kněží snažili prosadit jejich trestání již dříve, avšak panovníci toto odmítali a ponechávali řešení na již zmíněných soukromých mstách. Nicméně právě ve 12. století se dostala ochrana poddaných do středu zájmu vrchnosti. Bohužel sekundárním smyslem trestání byl i poměrně vysoký výnos z pokut, a tak se běžně uplatňovala i kolektivní vina. Často se tak lze setkat se situací, kdy byla za delikt jednotlivce, a to i za vraždu, potrestána celá vesnice, pokud nebyl pachatel zjištěn. Trestání vrchností si zároveň nelze představovat jako počátky moderního práva. Toto trestání se dělo s velkou mírou libovůle a tresty byly často velmi kruté, přičemž spočívaly pouze v odplatě, často mrzačením. Z hlediska sobě rovných osob se pak objevuje takzvaný institut “příhlavní peníze“, který měl v první řadě zabránit krevní mstě a zejména pak válkám mezi rody. Šlo v podstatě o situaci, kdy za zabití jiné osoby byla příbuzným vyplacena určitá stanovená částka, čímž byla vyrovnána škoda. Přesto nebyl delikt vraždy či zabití stále otázkou veřejného práva. Zabití jiné osoby nebylo chápáno jako něco, před čím by měl stát lid chránit a tak se řešení stále ponechávalo v rukou soukromých. Jediným zájmem státu byl veřejný pořádek a lze se proto setkat se snahou omezovat soukromé řešení sporů určitými regulacemi. Takovým příkladem je například ordál soubojem, kdy se namísto války utkal v boji pouze žalobce a žalovaný. O výsledku soudního sporu tak rozhodovala boží vůle. Odlišně byla pojímána pouze situace, kdy se pachatel dopustil vraždy (nerozlišuje se zavinění) či ublížení na zdraví (rozlišují se rány silné, krvavé, modré) před soudem nebo panovníkem. Pak přicházel v úvahu jediný trest vykonaný okamžitě, a to trest smrti, v případě pouhého ublížení, utěti ruky.

Koncem 13. století trestní právo doznává značného rozvoje, a to zejména s ohledem na skutečnost, že se do řešení sporů tohoto typu začíná aktivně zapojovat stát a rozvíjí veřejnou iniciativu. Stát omezuje řešení sporu svépomocí, přičemž středem jeho zájmu se stává především bezpečnost na cestách. Mnoho trestněprávně relevantních pravomocí tak dostávají královští úředníci, popřípadě velmoži. Ve městech jsou tyto pravomoci rozdány rychtářům a konšelům, kde zároveň vzniká i institut poprávce, který je policejním a trestním soudcem. Pro zajímavost lze dodat, že dnešní moderní pojetí trestání nedbalosti, především odnětím svobody s podmíněným odkladem, by bylo problematické. Tak nejenom proto, že nebylo hleděno na zavinění, ale vězení neexistovalo jako druh trestu, nýbrž sloužilo pro dočasné zajištění pachatele. Nutno dodat, že se sice trestání dostává i do zájmu státu, avšak z hlediska deliktů proti životu stále v naprosté

¹ VOJÁČEK, Ladislav, SCHELLE, Karel a KNOLL, Vilém. *České právní dějiny*. 3. upravené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2016. 694 stran. ISBN 978-80-7380-575-3, strany: 172 – 173.

většinou převládá soukromá iniciativa. Stát se nicméně snaží napomáhat smírnějšímu řešení sporů a usměrňuje jejich průběh tak, aby se předešlo zbytečnému vyvražďování. Objevuje se institut smíru, který bylo možné uzavřít mezi žalobcem, nejčastěji rodinou zabitého, a žalovaným. Dále také ceremonie pokory, kdy se pachatel vystavil svobodné vůli žalobce symbolickým ulehnutím na zem, přičemž na něj žalovaný položil meč.

V období stavovském se trestní právo sice velmi rychle rozvíjí a zájem státu na ochraně před trestněprávními delikty roste, avšak do středu zájmu se dostává ochrana státu a panovníka. Z hlediska trestných činů proti životu a zdraví zůstávají zachována stará pravidla. Tak tomu bylo až na případ násilí páchaného na státních úřednících, které bylo naopak trestáno velmi přísně, avšak spíše z toho pohledu, že pachatel útočí na státní moc. V 16. století jsou Zemským zřízením také zakázány, a to pod hrozbou trestu, stavovské války, které byly doposud běžné jako řešení sporů. Těmito zřízením byl dále definován delikt "výtržnictví", který byl poměrně široký, nicméně chránil i život a zdraví feudálů. Podle těchto zřízení se trestají různé druhy násilí, a to zásadně peněžitými pokutami, přičemž je zde pečlivě rozlišováno o jakou míru újmy se jedná. Zvláštností pak je, že toto zřízení zná samostatně i úkladnou vraždu a sebevraždu, přičemž za sebevraždu bylo trestáno tělo zemřelého.²

V době pobělohorské se vývoj trestního práva v českých zemích do jisté míry zastavil. Obnoveným zřízením zemským jsou přejaty předpisy z dob minulých, přičemž se zde pozměňují pouze delikty politické.

Počátek moderního práva můžeme vysledovat od vydání trestního zákoníku *Constitutio criminalis Josephina*, vydaný Josefem I., přičemž nutno říci, že za moderní lze označit pouze formální vnější podobu. Z hlediska obsahu stále přetrvávaly zastaralé principy, přestože určité moderní prvky už měl. Nejinak tomu bylo i u trestního zákoníku vydaného Marií Terezií.³ Obsahoval ucelený systém trestných činů, který zahrnoval také trestné činy proti životu a zdraví, avšak tyto byly svou důležitostí řazeny až na konec. Neblaze jsou tyto trestní zákoníky proslulé velmi krutými tresty, bez ohledu na nebezpečnost a závažnost činu a možností stíhání bez zákonného ustanovení, tedy *sine lege*.

Zásadním, z pohledu trestního práva hmotného, se stal až Všeobecný zákoník o zločinech a trestech za ně (1774), Josefa II. Ten byl na svou dobu, oproti tereziánskému trestnímu zákoníku, velmi pokrokový. Nejenom, že přesně definoval skutkové podstaty, ale zavedl i zásadu *nullum crimen sine lege*. Je také zásadní, že tento trestní zákoník již rozlišoval závažnost trestných činů a přiměřeného trestu k nim. Na zákoník Josefa II. pak navazuje Zákoník o zločinech

² VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Brno: Masarykova univerzita, 1993. Edice učebnic právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. ISBN 80-210-0791-5, strany: 3-14.

³ VOJÁČEK, Ladislav, SCHELLE, Karel a KNOLL, Vilém. *České právní dějiny*. 3. upravené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2016. 694 stran. ISBN 978-80-7380-575-3, strana: 492.

a trestech z roku 1803, který v podstatě přejímá všechno dobré z tohoto zákoníku. Z hlediska trestných činů proti životu a zdraví je zásadní nejen jejich formulace, která se již plně vyvarovala kasuističnosti, ale zákoník zároveň také rozlišoval otázku zavinění, a to pojmy “neodolatelné donucení“, “nedbalosti“, či “nevědomost“, kterou popisoval jako neuvědomění si následků a účinků. Posledním zásadním před prvorepublikovým zákonem, který byl v podstatě jen novelizací naposledy zmíněného zákoníku, byl trestní zákon z roku 1852, přičemž tento následně přejalo i prvorepublikové Československo, které ho nahradilo až po druhé světové válce.⁴

3.2 Trestní zákony z let 1950 a 1961

Z hlediska trestněprávního vývoje po roce 1948 nelze zpochybňovat skutečnost, že jedním z cílů trestního práva byla represe vůči obyvatelstvu, nesouhlasícímu s novým režimem. To se viditelně týká zákona z roku 1950, který byl přijat poměrně narychlo, jako výsledek tzv. právníkové dvouletky. Trestní zákon, vydaný pod číslem 86/1950 Sb., opouští rakouské pojetí práva a inspiruje se především v právu sovětském. Objevuje se tak pojem “trestný čin“ a s ním i pojem materiální stránky trestného činu, který však byl nalézán, jak s ohledem na nebezpečnost pro společnost, tak pro komunistické zřízení.⁵ Nicméně nelze přehlédnout, že formou a uspořádáním je tento zákon velmi blízký aktuální podobě trestního zákoníku. Až na drobné rozdíly je v zásadě stejně pojato zavinění. Z hlediska trestných činů proti životu a zdraví je rozdíl evidentnější, zejména v jejich zařazení, neboť jejich ochrana není ani zdaleka, ve zvláštní části zákona, řazena na prvé místo. Na prvé místo jsou, jak je čitelné z účelu zákona, řazeny trestné činy proti republice. Dále pak trestné činy proti hospodářství a trestné činy proti veřejnému pořádku. Trestné činy proti životu a zdraví jsou odsunuty až do šesté hlavy. Oproti aktuálnímu znění trestního zákoníku také chybí mnoho skutkových podstat. Úplně například chybí samostatná skutková podstata trestných činů usmrcení z nedbalosti, šíření nakažlivé lidské nemoci, ohrožení zdraví závadnými potravinami a jinými věcmi.⁶

Pro tuto práci je však daleko podstatnějším trestní zákon z roku 1961 vydaný pod číslem 140/1961 Sb., který je, zejména po četných novelizacích, velmi blízký aktuálnímu trestnímu zákoníku a současná soudní praxe poměrně často přejímá názory soudů, které byly konstatovány na základě tohoto zákona. Porovnáme-li znění trestního zákona z roku 1962 a aktuální trestní zákoník, pak

⁴ VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Brno: Masarykova univerzita, 1993. Edice učebnic právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. ISBN 80-210-0791-5, strany: 24-32.

⁵ KUKLÍK, Jan a kol. *Dějiny československého práva 1945-1989*. Vyd. 1. Praha: Auditorium, 2011. 426 s. ISBN 978-80-87284-17-9, strany: 111-112.

⁶ ČESKO. Zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon - znění od 18. 7. 1950. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2018 [cit. 23. 2. 2018]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1950-86/zneni-0>

v otázce zavinění nenajdeme rozdíly, jak z hlediska obsahu, tak i přesné formulace. Jedinou výjimkou je pak vymezení “hrubé nedbalosti“, zavinění k okolnosti přitěžující a vymezení omylů, které v zákonu z roku 1962 úplně chybí. Týká-li se trestných činů proti životu a zdraví, které najdeme pod §219 - §230, ty nedostály oproti trestnímu zákoníku z roku 1950 zásadních změn krom té, že byly odsunuty ještě dále, až do hlavy sedmé.⁷ Zákon z roku 1962 samozřejmě prošel novelizacemi, ale z hlediska trestných činů proti životu a zdraví došlo k první novelizaci až po tzv. Sametové revoluci, tedy po roce 1989. Systematika zvláštní části trestního zákona se po revoluci nijak nemění. K tomu dochází až s přijetím aktuálního trestního zákoníku. Z hlediska skutkových podstat jednotlivých trestných činů je rozšířen trestný čin vraždy o kvalifikované skutkové podstaty. Dále je z trestného činu odstraněna část skutkové podstaty, která přísněji trestá útok proti stoupenci socialistického a státního zřízení. V poslední řadě je pak ze skutkových podstat odstraněna možnost potrestání nápravným opatřením, neboť tento trestný čin byl zrušen.⁸ Do přijetí aktuálního trestního zákoníku pak tento zákon prošel neuvěřitelným počtem novelizací, a to šedesáti čtyřmi, přičemž z hlediska trestných činů proti životu a zdraví dochází k navýšení trestních sazeb za tyto trestné činy a k formálním úpravám ve skutkových podstatách.⁹

4 Zavinění

Otázka zavinění je pro moderní trestní právo naprosto zásadní, neboť se promítá hned do několika jeho aspektů. V první řadě je podstatné zjišťovat, zda bylo jednání spácháno osobou, která má být trestána. Je absolutně nemyslitelné, aby byla potrestána osoba, která škodlivý následek, popřípadě ohrožení chráněného zájmu, jež je skutkovou podstatou trestného činu, nezavinila. Je-li zavinění prokázáno, je nadále nutné určovat jeho míru. A to s ohledem, jak na samotné určení, ke kterému trestnému činu došlo, tak k povaze jeho škodlivosti a výměry trestu. Proto lze tvrdit, že správné určení míry zavinění, a samozřejmě jeho přítomnosti, je zásadní pro dosažení spravedlnosti a spravedlivého rozsudku.

⁷ ČESKO. Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon - znění od 1. 1. 1962. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2018 [cit. 23. 2. 2018]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-140/zneni-19620101>

⁸ ČESKO. Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon - znění od 3. 12. 1991. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2018 [cit. 23. 2. 2018]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-140/zneni-19911203>

⁹ ČESKO. Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon - znění od 1. 4. 2009. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2018 [cit. 23. 2. 2018]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-140/zneni-20090401>

4.1 Část obecná

Zavinění je v českém trestním právu jedním ze znaků základní skutkové podstaty a právní teorií je řazeno do subjektivní stránky trestného činu, jejíž je obligatorní součástí. V nejobecnější rovině ho lze definovat takto: „*Zavinění je psychický vztah člověka k určitým skutečnostem, jež zakládají trestný čin, ať již vytvořeným pachatelem nebo objektivně existujícím bez jeho přičinění již v době činu*“¹⁰. Trestní zákoník¹¹ v §15 a §16 rozlišuje celkově čtyři formy odlišené podle míry zavinění. Mluvíme o zavinění dolósním, které dále dělíme na přímé (dolus directus) a eventuální¹² (dolus eventualis), a o zavinění kulpósním, jako o lehčí formě zavinění, které je děleno na vědomé (culpa lata) a nevědomé (culpa levis). Snažíme-li se rozlišit mezi výše zmíněnými formami zavinění, musíme se zabývat jeho složkami, tedy složkou volní a složkou vědomostní, zejména jejich přítomností. Složka vědomostní je složkou intelektuální. Popisuje vnímání svého okolí pachatelem, tedy zda je schopen ho vnímat svými smysly, popřípadě udělat si představu o předmětech a jevech, na základě svého dřívějšího vnímání či svých zkušeností.¹³ Jedná se o složku základní, kterou musí obsahovat všechny formy zavinění. Bez ní nelze vůbec uvažovat o zaviněném jednání a o dané osobě, jako pachateli trestného činu. Na jejím základě lze však dále rozlišovat formu zavinění kulpósní. A to na vědomou a nevědomou, což bude mít zpravidla dopad na výměru trestu. Blíže v kapitolách 4.1.2.1 a 4.1.2.2. Zmíněné formy zavinění proto rozlišujeme až složkou volní.¹⁴ Ta nám říká, čeho chtěl svým jednáním dosáhnout, popřípadě zdali byl srozuměn s tím, k čemu jeho jednání může vést. U srozumění není nastalý následek primárním cílem pachatele, avšak ten předpokládá, že nastane. V praxi se pak nelze opírat o skutečnost, že následek nenastal v důsledku náhody. Podstatné je totiž to, jak nastalou situaci vnímal pachatel v onu chvíli, zda mohl předpokládat, že bude jeho jednání zvráceno. U zavinění kulpósního tato složka úplně chybí a odlišuje ho tak od zavinění dolósního, kde musí být obsažena vždy. U zavinění úmyslného přímého existuje vůle směřující k porušení či ohrožení chráněného zájmu. U zavinění úmyslného eventuálního se pak úmysl vyskytuje ve formě výše zmíněného srozumění.¹⁵ Pro naše téma je však podstatné pouze zavinění kulpósní, proto se více budu zabývat pouze jím.

¹⁰ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1.10.2017. Praha: Leges, 2017. 976 stran. Student. ISBN 978-80-7502-236-3, strana: 222.

¹¹ Zákon č. 40/2009 Sb.

¹² Někdy je označován, jako „Úmysl nepřímý“. Toto označení však plně nevystihuje podstatu tohoto institutu.

¹³ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1.10.2017. Praha: Leges, 2017. 976 stran. Student. ISBN 978-80-7502-236-3, strana: 224.

¹⁴ ŠÁMAL, Pavel, Oto NOVOTNÝ, Tomáš GRÍVNA, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a Rudolf VOKOUN. *Trestní právo hmotné*. 8., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-358-7, strana: 182.

¹⁵ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1.10.2017. Praha: Leges, 2017. 976 stran. Student. ISBN 978-80-7502-236-3, strana: 224.

4.1.1 Potřebná míra opatrnosti, jako kritérium nedbalosti

Trestní zákoník v §16 definuje nedbalost jako jednání, o kterém pachatel věděl, že je způsobilé přivodit trestněprávně relevantní následek, avšak spoléhal na to, s ohledem na situaci, že nenastane, nebo nevěděl, že jeho jednání může způsobit takový následek, ale vědět měl a mohl. Tyto dvě definice dávají prostor širší interpretaci a je tomu tak bezpochyby cíleně. Rozhodnutí o tom, kdy se jedná o nedbalostní zavinění, je ponecháno na praxi, a praxe proto zavádí takzvané hledisko “potřebné míry opatrnosti“. To je samozřejmě hledisko, které je nutné na každý případ aplikovat konkrétně a je též proměnlivé v čase.

Velmi obecně, a taktéž jen způli, je toto hledisko vyjádřeno v §16, odst. 1, písm. b), tedy u nedbalosti nevědomé a to slovy: „vědět měl a mohl“.¹⁶ V praxi je však toto hledisko nutné užít i u nedbalosti vědomé, jinak nelze o nedbalosti mluvit.¹⁷ Vyjádřeno jen způli je pak proto, že k onomu spojení „vědět měl a mohl“ je nutné, vzhledem k jak objektivnímu kritériu, tak subjektivnímu kritériu, přiřadit i spojení – mohl jednat.

Jak jsem se již zmínil, praxe rozeznává kritérium objektivní a kritérium subjektivní, které spolu ve spojení tvoří onu nutnou míru opatrnosti. V rámci objektivního vymezení žádá zákon, tedy spíše soudní praxe, stejnou míru opatrnosti ode všech. Výjimkou jsou pak některá povolání či činnosti (řízení motorového vozidla), při jejichž výkonu zvláštní předpisy ukládají zvláštní povinnosti.

4.1.1.1 Objektivní vymezení potřebné míry opatrnosti

Objektivní kritérium lze v první řadě rozdělit do dvou úrovní míry opatrnosti, která je od osob vyžadována.

V první řadě se jedná o obecnou povinnost dodržování míry opatrnosti u každé osoby stejnou. Tak je tomu v případě, kdy není objektivní kritérium blíže vymezeno zvláštními předpisy či pravidly. Pak je vyžadována míra opatrnosti takové intenzity, která je přiměřená okolnostem a situaci.¹⁸ Tedy tak, jak by tyto skutečnosti vnímala průměrná osoba či jak je obecně uznáváno jako přiměřená míra opatrnosti. Už z těchto definic bezpochyby vyplývá, že se nejedná o jednoznačně vymezenou kategorii. Interpretace této vágní definice je proměnlivá

¹⁶ Zákon č. 40/2009 Sb., §16, odst. 1, písm. b

¹⁷ ŠÁMAL, Pavel, Oto NOVOTNÝ, Tomáš GRIVNA, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a Rudolf VOKOUN. *Trestní právo hmotné*. 8., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-358-7, strana: 195.

¹⁸ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. 2 sv. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, strana: 238.

v čase a zakládá určitou míru právní nejistoty, která je však v obecných otázkách trestního práva poměrně běžná a zpravidla to není na škodu. Proměnlivost této definice v čase lze pak doložit aktuálním nálezem Ústavního soudu z roku 2016, ve kterém zprostil podílu na vině otce, který při přecházení vozovky po přechodu nedržel své děti za ruku, v důsledku čehož měl spoluzavinít jejich následné sražení. Ústavní soud totiž judikoval, že rodič nejen musí chránit své děti před nebezpečím, ale musí také dbát jejich rozvoje stran schopnosti se samostatně rozhodovat a ze svých rozhodnutí nést následky.¹⁹ V rozporu s předchozím rozhodováním soudů, tak posunul posouzení potřebné míry opatrnosti do liberálnějších vod.

Jinými slovy, může se jednat o situace, které vůbec nejsou právem regulovány a vyplývají z každodenního života, nebo jsou regulovány, avšak jen velmi obecně.²⁰ Hledáme-li pak, již zmíněné, obecné právní zakotvení povinnosti zachování potřebné míry opatrnosti, lze se ho dopátrat v občanském zákoníku: „*Vyžadují-li to okolnosti případu nebo zvyklosti soukromého života, je každý povinen počínat si při svém konání tak, aby nedošlo k nedůvodné újmě na svobodě, životě, zdraví nebo na vlastnictví jiného.*“²¹

V druhé řadě existuje, do určité míry nadstavbová, povinnost zachovávat vyšší míru opatrnosti v souvislosti s výkonem určitých povolání či činností, u kterých je toto stanoveno přímo zvláštními předpisy, ať už se jedná o předpisy na úrovni zákona či jen technické normy, nebo jen obecných principů. Vzhledem k tomu, jak již bylo řečeno, že hlavní podíl trestných činů proti životu a zdraví spáchaných z nedbalosti tkví v silniční dopravě, ale i ve zdravotnictví, bude tato, přestože nadstavbová, povinnost zachování vyšší míry opatrnosti dohledávána častěji, neboť právě povolání a činnosti související s těmito obory jsou regulovány ve značné míře. Takovým předpisem může být v dopravě Zákon o provozu na pozemních komunikacích. Ve zdravotnictví nejen předpisy upravující postup operace, ale užívaný postup dle principu *lex artis*.²² Příkladem nám může být například průběh operace na operačním sále, kdy je postup každého účastníka operace určen přesnými pravidly tak, aby se předešlo pochybení. Operatér je například před zavřením hrudního koše při operaci srdce povinen spočítat všechno použité náčiní tak, aby se předešlo ponechání cizích předmětů v těle pacienta. Neučinění takového postupu pak lze považovat za nedodržení povinné míry opatrnosti.²³ K povinné míře opatrnosti nutno dodat, že je vyžadována ve stejné

¹⁹ Honzíkova cesta aneb kdo je odpovědný za dítě na | epravo.cz. *EPRAVO.CZ – Váš průvodce právem - Sběrka zákonů, judikatura, právo* [online]. Copyright © EPRAVO.CZ, a.s. 1999 [cit. 25.02.2018]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/honzikova-cesta-aneb-kdo-je-odpovedny-za-dite-na-prechodu-100235.html>

²⁰ JELÍNEK, Jirí a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1.10.2017. Praha: Leges, 2017. 976 stran. Student. ISBN 978-80-7502-236-3, strana: 239.

²¹ Zákon č. 89/2012 Sb., §2900

²² JELÍNEK, Jirí a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1.10.2017. Praha: Leges, 2017. 976 stran. Student. ISBN 978-80-7502-236-3, strana: 238.

²³ VONDRÁČEK, Lubomír a Vladimíra DVOŘÁKOVÁ. *Pochybení a sankce při poskytování lékařské péče*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-2181-1, strana: 32.

míře od všech, kteří danou činnost vykonávají. To znamená, že jeden řidič má stejné povinnosti, jako řidiči ostatní a to i za předpokladu, že pokládá tento předpis za nedostačující, a je si vědom možnosti nastoupení škodlivého následku. Pokud takový škodlivý následek skutečně nastane, nebude tento řidič odpovědný, pokud dodržel míru opatrnosti vyplývající z právních předpisů.²⁴ Takový stav by nepochybně mohl být předmětem diskuse. V případě, kdy osoba ví, že hrozí škodlivý následek a nepodnikne žádnou akci k jeho zamezení, lze uvažovat o tom, že jedná dokonce v úmyslu a to v úmyslu eventuálním, neboť je srozuměna s tím, že škodlivý následek nastane. Taková úvaha má přitom základ v již zmíněné obecné povinnosti dodržovat potřebnou míru opatrnosti, přičemž mohu znovu odkázat na občanský zákoník²⁵. Avšak toto musíme regulovat tím, co lze od osoby ještě spravedlivě požadovat, k tomu mohu uvést například princip omezené důvěry v dopravě. Soudy České republiky se mnohokrát pokoušely tento princip definovat. V zásadě popisuje skutečnost, kdy řidič vozidla může spoléhat na dodržování dopravních předpisů ostatními účastníky provozu, avšak jen do té míry, dokud z okolnosti nevyplývá opak.²⁶ Tedy od řidiče je vyžadována určitá míra opatrnosti, soudy však interpretací došly k tomu, že odpovědnost zvýšily tak, jak je popsáno v kapitole 4.2.1.1. V praxi však došlo ke zdánlivě absurdním situacím. V rozsudku se tak můžeme dočíst, že Nejvyšší soud po pachateli k dodržení povinné míry opatrnosti požadoval, aby si při couvání s vozidlem na parkovišti vyžádal asistenci druhé osoby, neboť musel vědět, že se po parkovišti pohybují nezletilé osoby.²⁷ Proti tomu však zasáhl Ústavní soud, který ve svém nálezu řekl, že takové jednání řidiče nelze v praxi spravedlivě požadovat.²⁸

Samotné nedodržení norem, které upravují určitý segment, ještě nemusí znamenat dovození zavinění. Podstatné také je, aby daný předpis, který upravuje míru opatrnosti, vedl k zabránění právě tomu škodlivému následku, který nastal.²⁹ Jede-li například řidič nákladního vozu v levém pruhu, přestože má za povinnost, pokud nepředjíždí, jet v pruhu pravém a narazí-li do něj vozidlo, které přijíždí na křižovatce zleva, aniž by dalo přednost, nejedná řidič nákladního vozidla zaviněně. Řidič nákladního vozidla sice porušil právní normu, následkem čehož došlo k dopravní nehodě, avšak tato norma nemá za cíl předcházet dopravní nehodě, ale pouze zajistit, aby pomalu jedoucí vozidla neblokovala provoz.

²⁴ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. 2 sv. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, strana: 237.

²⁵ Zákon č. 89/2012 Sb., §2900

²⁶ Princip omezené důvěry v dopravě | Právní prostor. *Právní prostor* [online]. [cit. 25.02.2018]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ustavni-pravo/princip-omezene-duvery-v-doprave>

²⁷ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25. března 2015 sp. zn. 8 Tdo 125/2015-27

²⁸ Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 31. 5. 2016, sp. zn. III. ÚS 2065/15

²⁹ ŠÁMAL, Pavel, Oto NOVOTNÝ, Tomáš GRIVNA, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a Rudolf VOKOUN. *Trestní právo hmotné*. 8., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-358-7, strana: 194,).

Zaviněně jednal tak pouze řidič, který nedal přednost vozidlu jedoucímu po hlavní silnici.³⁰

K této části závěrem podotýkám, že je samozřejmě nutné, aby mezi jednáním, které porušuje právní normu a účinkem, existoval příčinný vztah podle stejných pravidel, která se obecně uplatňují.³¹

4.1.1.2 Subjektivní vymezení potřebné míry opatrnosti

Subjektivní kritérium musí být naplněno společně s kritériem objektivním. U některých autorů je označeno jako pomocné či doplňující.³² To však nic nemění na tom, že ho je nutné posuzovat, posuzujeme-li potřebnou míru opatrnosti. V rámci subjektivního kritéria se posuzuje individuální osoba, a to jak její schopnosti a dovednosti, vzhledem k jejímu vzdělání, zkušenostem, inteligenci a povolání, ale i její schopnosti biologické. Se zmíněnými biologickými vlastnostmi souvisí okolnosti případu, které osoba sama vyvolala, či jsou na jejím jednání nezávislé (podmínky povětrnostní, viditelnost, ale například i reakční doba člověka, která není od jeho vůle odvislá). Posuzuje se tedy *míra opatrnosti, kterou je schopen vynaložit pachatel v konkrétním případě*.³³

Mluvíme-li o pachatelových schopnostech vyplývajících ze zaměstnání či vzdělání a tak dále, je nutné od pachatele, který byl schopen vzhledem k těmto okolnostem zmírnit škodlivý následek, takové jednání požadovat. V tomto duchu mluví i relativně nový nálezn Nejvyššího soudu.³⁴ V tomto případě šlo o lékaře, který v první fázi nesprávně diagnostikoval zdravotní stav pacienta, který byl hospitalizován v nemocnici po laparoskopické operaci se závažnými komplikacemi a v domněnku, že se u tohoto pacienta jedná o orthostatický kolaps, započal léčbu, která však byla neúčinná. Fakt, že lékař nesprávně diagnostikuje zdravotní stav pacienta, nemusí zakládat trestněprávní odpovědnost, jednal-li lékař *lege artis*. Tedy chybná diagnóza nutně neznamená postup *non lege artis*.³⁵ Avšak v tomto případě lékař, vzhledem ke svým dlouholetým zkušenostem, mohl předpokládat, že jeho diagnóza může být chybná. Pacienta naopak zanechal jen s lékařským personálem a svůj postup nijak nekorigoval, vzhledem ke

³⁰ NOVOTNÝ, František a kol. *Trestní zákoník 2010: stav k 1.4.2010: komentář, judikatura, důvodová zpráva*. Praha: Eurounion, 2010. 838 s. ISBN 978-80-7317-084-4, strana: 61.

³¹ JELÍNEK, Jirí a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1.10.2017. Praha: Leges, 2017. 976 stran. Student. ISBN 978-80-7502-236-3, strana: 239.

³² CHMELÍK, Jan, NOVOTNÝ, František a STOČESOVÁ, Simona. *Trestní právo hmotné: Obecná část*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2016. 311 stran. ISBN 978-80-7380-583-8, strana: 123.

³³ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. 2 sv. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, strana: 238.

³⁴ Usnesení nejvyššího soudu ze dne 8. 4. 2010, sp. zn. 7 Tdo 272/2010

³⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 3. 2005 sp. zn. 7 Tdo 219/2005

zhoršujícím se stavu pacienta, což vedlo k jeho smrti.³⁶ V tomto případě tedy bylo dovozeno zavinění lékaře. Vždy je však nutné pečlivě zvažovat všechny aspekty toho, zda mohl pachatel reagovat tak, jak bylo žádoucí. K tomu lze uvést, v literatuře často citovaný nálezn Vyššího vojenského soudu.³⁷ Zde se posuzoval případ řidiče-frekventanta řidičského kurzu, který se v rychlosti, kterou považoval za bezpečnou, zalekl, když zahlédl protijedoucí osobní vůz, následkem čehož nezvládl správně řízení pásového bojového vozidla, a v zatáčce vyjel do protisměru, kde se se zmíněným civilním osobním vozidlem srazil. Pachatel sice měl určité zkušenosti, neboť toto vozidlo již dříve schopně řídil v terénu, avšak v silničním provozu se jednalo o jeho první zkušenost. Tato skutečnost přenášela značnou část odpovědnosti na instruktora, který byl ve vozidle přítomen a měl za povinnost usměrňovat jízdu s ohledem na schopnosti řidiče. Vzhledem k nezkušenosti řidiče, který měl být usměrňován instruktorem, avšak nebyl, nebyla dovozena ani jeho odpovědnost za nedbalostní trestní čin ublížení na zdraví, neboť bylo připuštěno, že řidič, vzhledem k okolnostem, nebyl schopen vzniku škodlivého následku zabránit.³⁸ Z výše zmíněného vyplývá skutečnost, že odlišně bude soud posuzovat kupříkladu zkušeného řidiče vykonávajícího činnost desítky let, který je zároveň řidičem z povolání a mladého začínajícího řidiče, a to s ohledem na to, zda vzhledem ke zkušenostem mohl předvídat škodlivý následek.³⁹

Jinak tomu ovšem bude v případě, kdy sice u pachatele chybí schopnost toho, aby předešel škodlivému následku, avšak pachatel se do situace, která hrozí tímto následkem, dostal pouze tím, že přecenil svoje schopnosti. Tím mohou být jak schopnosti nebo zkušenosti získané vzděláním, ale stejně tak získané dobou, po kterou činnost pachatel vykonával.⁴⁰ Například, již zmíněnému začínajícímu řidiči lze za určitých okolností vytknout, že vzhledem k okolnostem nedbal vyšší opatrnosti, přestože minimálně mohl předpokládat, že jeho schopnosti nejsou dostačující a v krajním případě jízdu vůbec nenastoupil.⁴¹ K tomu se vyslovil i Nejvyšší soud ve svém rozsudku, kde řekl: „*Subjektivní přesvědčení řidiče o schopnosti k řízení vozidla musí být vždy vybudováno na základě analýzy konkrétních skutečností, které buď zná anebo by je znát měl. Jestliže si řidič počíná v rozporu s těmito zásadami a v důsledku toho později ztratí kontrolu nad vozidlem, lze jej činit odpovědným za následky dopravní nehody*“.⁴² Dále to jsou i

³⁶ *Přehled judikatury z oblasti zdravotnictví II: odpovědnost ve zdravotnictví*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. Judikatura. ISBN 978-80-7357-739-1, strana: 269.

³⁷ Rozsudek vyššího vojenského soudu ze dne 23. 7. 1989 sp. Zn. 1 To 225/87

³⁸ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1.10.2017. Praha: Leges, 2017. 976 stran. Student. ISBN 978-80-7502-236-3, strana: 240.

³⁹ CHMELÍK, Jan, NOVOTNÝ, František a STOČESOVÁ, Simona. *Trestní právo hmotné: Obecná část*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2016. 311 stran. ISBN 978-80-7380-583-8, strana: 123.

⁴⁰ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. 2 sv. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, strana: 238.

⁴¹ CHMELÍK, Jan, NOVOTNÝ, František a STOČESOVÁ, Simona. *Trestní právo hmotné: Obecná část*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2016. 311 stran. ISBN 978-80-7380-583-8, strana: 123.

⁴² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 06. 2000, sp. zn. NS 3 Tz 139/2000

případy, kdy sestra svévolně vykonává činnost, kterou může podle zákona, vykonávat pouze lékař. Stejně tak případ kdy osoba řídí motorové vozidlo, aniž by měla řidičské oprávnění.

V úvahu potom přichází i možnost zvýšit nutnou míru opatrnosti u jednotlivce i s ohledem na jeho zvláštní a nadprůměrné schopnosti. Do jisté míry je tato úvaha oprávněná a z lidského hlediska, i logiky věci, lze takovou skutečnost považovat za relevantní. Stejně jako se u zkušeného řidiče dovozuje vyšší schopnost předvídat negativní následky, bylo by možné stejně postupovat u osoby s nadprůměrnými schopnostmi. Například pokud by v minulosti takový řidič vynikal navíc až neuvěřitelně krátkou reakční dobou. Tato úvaha je zahrnuta v publikaci „Trestní zákoník 2010“, avšak i zde je argumentováno tím, že měřítko těchto zvláštních dovedností či znalostí je nejisté a zároveň i dokazování by se střetlo s velkými obtížemi.⁴³ V teorii ani praxi se tak taková úvaha nevyužije a od takové osoby, je požadována stejná míra opatrnosti, jako od jiných osob ve stejném postavení a situaci.⁴⁴

4.1.2 Zavinění kulpósní

Zavinění kulpósní, tedy nedbalostní, je lehčí formou zavinění, oproti zavinění dolósnímu, a to poměrně markantně. A to jak z pohledu společnosti, tak trestního práva, což však jde spolu ruku v ruce. Jinak bude pohlížet společnost na pachatele, který úmyslně, ba dokonce pro peníze, usmrtí člověka a na pachatele, týká-li se následku činu stejného, avšak zaviněného z nedbalosti. Stejně se k onomu staví trestní právo a to zejména ve výměře trestu, kdy ukládat za čin spáchaný nedbalostním zaviněním, nepodmíněný trest odnětí svobody lze v podstatě jen ve výjimečných případech. Takovou výpověď přináší i již zmíněný rozsudek Nejvyššího soudu, kdy řidič z nedbalosti usmrtil dítě, přesto byl odsouzen pouze k podmíněnému trestu odnětí svobody v délce jednoho roku a trestu zákazu činnosti.⁴⁵

Jak známo, trestní zákoník stojí na pravidle, že k trestnosti činu je nutné zavinění dolósní, přičemž má-li stačit pouze zavinění kulpósní, musí toto být vyjádřeno přímo ve skutkové podstatě jednotlivých činů.⁴⁶ Ono zavinění může být vyjádřeno v dispozici normy, buď slovy „byť i z nedbalosti“⁴⁷ nebo

⁴³ NOVOTNÝ, František a kol. *Trestní zákoník 2010: stav k 1.4.2010: komentář, judikatura, důvodová zpráva*. Praha: Eurounion, 2010. 838 s. ISBN 978-80-7317-084-4, strana: 6.

⁴⁴ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1.10.2017. Praha: Leges, 2017. 976 stran. Student. ISBN 978-80-7502-236-3, strana: 241.

⁴⁵ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25. března 2015, sp. zn. 8 Tdo 125/2015-27

⁴⁶ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1.10.2017. Praha: Leges, 2017. 976 stran. Student. ISBN 978-80-7502-236-3, strana: 244

⁴⁷ Zákon č. 40/2009 Sb., §155

“z nedbalosti”⁴⁸, a v případě všech trestných činů proti životu a zdraví, je ono vyjádřeno už v názvu či označení trestného činu. Výjimkou je pak pouze trestný čin “ohrožení pohlavní nemocí”⁴⁹, kde je potřeba zavinění vyjádřena pouze v dispozici normy.⁵⁰ Týká-li se pak výše zmíněných dvou druhů označení nedbalosti, označení “z nedbalosti”, použije se u trestných činů, které lze spáchat pouze nedbalostním zaviněním, a takové mají často svůj ekvivalent v trestném činu, který lze spáchat pouze v úmyslu. Oproti tomu u trestných činů, kde je použit výraz “byť i z nedbalosti” je možné spáchat tento trestný čin i v úmyslu.⁵¹ Je samozřejmě diskutabilní, zda by mělo úmyslné zavinění spadat do stejné trestní sankce jako zavinění nedbalostní, neboť úmysl je zřejmým projevem patologických rysů osobnosti pachatele a jeho vyšší společenské škodlivosti. Soud se samozřejmě může pohybovat v mantinelech určené trestní sazby, a úmyslné zavinění je považováno za těžší, přičemž soud zpravidla uloží přísnější trest. Otázka však zní, zda je ono rozpětí dostačující.

Nedbalostní zavinění lze definovat takto: „*pachatel zanedbáním povinné opatrnosti při svém jednání způsobí nezamýšlený trestněprávně relevantní následek*“.⁵² Rozlišujeme dvě formy zavinění a to vědomou a nevědomou, kteréžto jsou odstupňovány podle míry zavinění. Nicméně prof. JUDr. Pavel Šámal, Ph.D., ve své publikaci uvádí, že právě míra zavinění není podle těchto dvou druhů rozeznatelná.⁵³ Přesto je na pováženu, zda vědomost, že pachatel může způsobit svým jednáním trestněprávní následek a od jednání neupustí, přestože spoléhá na to, že následek nenastane, není nepochybně závažnějším zaviněním, jak již bylo nastíněno v předchozím odstavci.

Již výše bylo zmíněno, že jedním ze základních znaků tohoto zavinění, a to společně, jak pro culpa lata, tak culpa levis, je chybějící složka volní. Tedy pachatel svým jednáním nechtěl vyvolat následek, který nastal a taktéž s ním není srozuměn a smířen.⁵⁴ Společným znakem je dále, že podmínkou přičitatelnosti tohoto zavinění pachateli je již probraná potřebná míra opatrnosti v obou svých hlediscích, tedy její nedodržení.

Snažíme-li se od sebe pak odlišit dvě nedbalostní formy zavinění, děje se tak dle složky intelektuální. Ta je přítomna v obou těchto formách, avšak rozlišení záleží v její míře. Zatímco u nedbalosti vědomé si je pachatel vědom, že trestněprávní následek může nastat, u nedbalosti nevědomé si tuto možnost vůbec

⁴⁸ Zákon č. 40/2009 Sb., §147

⁴⁹ Zákon č. 40/2009 Sb., §155

⁵⁰ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 6., aktualiz. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. 310 s. ISBN 978-80-7380-454-1, strany: 38 – 39.

⁵¹ ŠÁMAL, Pavel, Oto NOVOTNÝ, Tomáš GRIVNA, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a Rudolf VOKOUN. *Trestní právo hmotné*. 8., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-358-7, strana: 199.

⁵² ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. 2 sv. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, strana: 235.

⁵³ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. 2 sv. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, strana: 236.

⁵⁴ NOVOTNÝ, František a Josef SOUČEK. *Trestní právo hmotné*. 3. rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-291-2, strana: 147.

nepřipouští.⁵⁵ Nicméně složka vědomostní je přítomna i u nedbalosti nevědomé, neboť o možnosti, že škodlivý následek nastat může, pachatel vědět měl a mohl.

4.1.2.1 Culpa lata

Tato je vyjádřena v §16, odst. 1, písm. a), Trestního zákoníku a to následovně: „pachatel věděl, že může způsobem uvedeným v trestním zákoně porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem, ale bez přiměřených důvodů spoléhal, že takové porušení nebo ohrožení nezpůsobí“⁵⁶. Je tedy vybudováno především na složce vědomostní a to tak, že pachatel sice věděl, že svým jednáním může porušit či ohrozit trestním právem chráněný zájem, avšak spoléhal, že k tomu nedojde, a to bez přiměřených důvodů.⁵⁷ Z uvedeného tedy vyplývá, že pokud by pachatel spoléhal, že škodlivý následek nenastane z důvodů přiměřených, pak by jeho zavinění nemohlo být dovozováno na základě této formy. Přiměřenost důvodů je pak nutno posuzovat s ohledem na konkrétní situaci, tak jak byla pachateli známa a jak se mu jevila. V tomto je nutné důsledně odlišovat omyl skutkový, kdy pachateli není znám skutkový stav vůbec⁵⁸, tedy nelze o jeho přiměřených důvodech vůbec hovořit a celý skutek by se posuzoval spíše v rámci nedbalosti nevědomé.

4.1.2.1.1 Prává lhostejnost

Jedná se o teoretický pojem, kdy pachatel nejeví ani sebemenší vztah vůle k následku. Pachatel v tomto případě nechce způsobit určitý trestněprávní následek, ani s takovou skutečností není srozuměn, avšak zároveň chybí nevole k tomu, že následek nastane. Jedná se o situaci, která nezapadá ani do úmyslu eventuálního, neboť pachatel není ani srozuměn s tím, že trestněprávní následek nastane, což úmysl eventuální vyžaduje, avšak nezapadá ani do nedbalosti vědomé, neboť pachatel nejeví záporný vztah k nastanuvšímu následku.⁵⁹ V praxi je však pravá lhostejnost zařazována k nedbalosti vědomé. Nicméně jedná se o situaci velmi rozporuplnou, což dokládají i četná rozhodnutí soudů, kde je s tzv. pravou lhostejností operováno. Jedním z aktuálních rozhodnutí je například

⁵⁵ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1.10.2017. Praha: Leges, 2017. 976 stran. Student. ISBN 978-80-7502-236-3, strana: 237.

⁵⁶ Zákon č. 40/2009 Sb., §16, odst. 1, písm. a)

⁵⁷ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. 2 sv. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, strana: 236.

⁵⁸ CHMELÍK, Jan, NOVOTNÝ, František a STOČESOVÁ, Simona. *Trestní právo hmotné: Obecná část*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2016. 311 stran. ISBN 978-80-7380-583-8, strana: 124.

⁵⁹ CHMELÍK, Jan, NOVOTNÝ, František a STOČESOVÁ, Simona. *Trestní právo hmotné: Obecná část*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2016. 311 stran. ISBN 978-80-7380-583-8, strana: 124.

usnesení Nejvyššího soudu z roku 2009⁶⁰, které se touto otázkou zabývá, přičemž odkazuje na odbornou literaturu, a potvrzuje, že pravou lhostejnost je nutno přiřazovat k zavinění nedbalostnímu, avšak jen do té chvíle, kdy už lze dovodit pachatelovo srozumění s trestněprávně relevantním následkem. To lze pak tehdy, kdy je zároveň dána lhostejnost pachatele k oběma možnostem tedy, že následek nastane, i k možnosti, že nenastane. Takový stav pak označujeme za lhostejnost nepravou.

Tato úvaha přitom vychází z konstatování Nejvyššího soudu ČSSR z roku 1976⁶¹, které je často citováno, a to nejen v literatuře, ale i v jednotlivých rozsudcích, především pak obžalovanými. V zásadě lze tedy říci, že lhostejnost pravá řadí se k nedbalosti vědomé, naproti tomu lhostejnost nepravá řadí se k úmyslu eventuálnímu, nicméně jedná se o otázku otevřenou, a jak již bylo řečeno, je v mnoha rozhodnutích soudů probírána.⁶² Otázkou pak je její trestání v případě, kdy se jedná o lhostejnost pravou.

4.1.2.2 Culpa levis

Neboli nedbalost nevědomou popisuje §16, odst. 1, písm. b) trestního zákoníku takto: „*Pachatel nevěděl, že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit, ač o tom vzhledem k okolnostem a k svým osobním poměrům vědět měl a mohl.*“⁶³ Ač se na první pohled jeví podstata tohoto zavinění v chybějící jak složce volní i složce intelektuální, není tomu tak. Složka intelektuální je zde zachována, avšak mění se její míra. Oproti nedbalosti vědomé pachatel sice vůbec neví, že svým jednáním může způsobit trestněprávně relevantní škodlivý následek, avšak intelektuální složka je zachována v tom smyslu, že pachatel o tom, že škodlivý následek může způsobit, vědět měl a mohl. Jedná se o tzv. potenciální vědění.⁶⁴ Je tedy založena na objektivních kritériích – vědět měl, a na kritériích subjektivních – vědět mohl.⁶⁵ V případech, kdy nemá povinnost takové skutečnosti vědět či vědět nemůže, složka intelektuální chybí a o zavinění proto nelze hovořit. Už skutečnost, že je založena odpovědnost pachatele na základě jeho nevědomosti, poukazuje na to, že se jedná o jistou právní

⁶⁰ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 3 Tdo 439/2009, ze dne 13.10.2009

⁶¹ MARÁDEK, David. *Nepřímý úmysl, vědomá nedbalost a jiné kritické momenty zavinění podle trestního zákoníku*. Trestněprávní Revue, 2016, 15. Ročník, č. 9, strana: 207.

⁶² MARÁDEK, David. *Nepřímý úmysl, vědomá nedbalost a jiné kritické momenty zavinění podle trestního zákoníku*. Trestněprávní Revue, 2016, 15. Ročník, č. 9, strany: 207- 209.

⁶³ Zákon č. 40/2009 Sb., §16, odst. 1, písm. b)

⁶⁴ CHMELÍK, Jan, NOVOTNÝ, František a STOČESOVÁ, Simona. *Trestní právo hmotné: Obecná část*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2016. 311 stran. ISBN 978-80-7380-583-8, strana: 125.

⁶⁵ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. 2 sv. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, strana: 237.

konstrukci.⁶⁶ V praxi je však nepostradatelná a těžko bez ní předcházet trestněprávně relevantním škodlivým následkům.

4.1.2.3 Hrubá nedbalost

Jedná se o poměrně výjimečnou úpravu, neboť se v okolních státech nevyskytuje, a pokud se vyskytuje, tak její definice odpovídá spíše naší nedbalosti vědomé.⁶⁷ Ona úprava ani není ničím tradičním, ale objevuje se až v Trestním zákoníku z roku 2009⁶⁸, v trestním zákonu z roku 1961⁶⁹ se neobjevila.

Hrubá nedbalost je v trestním zákoníku upravena následovně: *Trestný čin je spáchán z hrubé nedbalosti, jestliže přístup pachatele k požadavku náležité opatrnosti svědčí o zřejmé bezohlednosti pachatele k zájmům chráněným trestním zákonem.*⁷⁰ Z této definice je zřejmé, že se hrubá nedbalost blíží úmyslu eventuálnímu, popř. tzv. pravé lhostejnosti, neboť jednání, kterým pachatel ohrozil či porušil trestním právem chráněný zájem, ani zdaleka nedosahuje potřebné míry opatrnosti a hraničí tak se srozuměním. Hrubá nedbalost nicméně není novou formou zavinění a lze se jí tak dopustit v souvislosti s nedbalostí vědomou i nevědomou. Hrubá nedbalost tak pouze určuje vyšší intenzitu bezohlednosti pachatele k trestním právem chráněným zájmům.⁷¹ Budeme-li se pak pokoušet dovodit hrubou nedbalost, musíme se zaměřovat jak na objektivní hledisko nedbalosti, tak na její hledisko subjektivní, přičemž hledisko subjektivní bude rozhodující, neboť zásadní je, podle uvedené definice hrubé nedbalosti, především postoj pachatele, tedy jeho zřejmá bezohlednost. U nedbalosti nevědomé, pak může hrubá nedbalost tkvět například v tom, že se pachatel vůbec neseznámí s předpisy či skutečnostmi, což svědčí o jeho naprosté bezohlednosti, uvážíme-li k tomu navíc skutečnost, že si je pachatel vědom při svém povolání nebo činnosti zvýšeného rizika, vyplývající z nedodržení požadovaných standardů.⁷² Týká-li se posuzování hrubé nedbalosti vědomé a zároveň obtížného rozeznání od srozumění v úmyslu nepřímém, tak obecné nedbalosti vědomé, lze se v judikatuře dopátrat několika rozhodnutí.

⁶⁶ CHMELÍK, Jan, NOVOTNÝ, František a STOČESOVÁ, Simona. *Trestní právo hmotné: Obecná část*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2016. 311 stran. ISBN 978-80-7380-583-8, strana: 125.

⁶⁷ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. 2 sv. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, strana: 240.

⁶⁸ Zákon č. 40/2009 Sb.

⁶⁹ Zákon č. 140/1961 Sb.

⁷⁰ Zákon č. 40/2009 Sb., §16, odst. 2

⁷¹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1.10.2017. Praha: Leges, 2017. 976 stran. Student. ISBN 978-80-7502-236-3, strana: 243.

⁷² ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. 2 sv. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, strana: 240.

Skutečnost, že se hrubá nedbalost svou definicí blíží spíše úmyslu nepřímému, lze dovodit i ze skutečnosti, že některé trestné činy lze spáchat jak v úmyslu, tak z hrubé nedbalosti, nikoli však z pouhé nedbalosti, ať už vědomé, či nevědomé.⁷³ Týká-li se nedbalostních trestných činů proti životu a zdraví, hrubá nedbalost se logicky neužije při rozlišování, o jaký trestný čin se jedná, avšak většina těchto trestných činů může být spáchána tzv. hrubým porušením zákonů (viz. kapitola 6.1.2), které se této hrubé nedbalosti bude zpravidla blížit. Toto dokládá i usnesení Nejvyššího soudu z roku 2013, kdy pachatel, jedoucí po dvoupruhové ulici, nedal přednost chodcům, kteří právě přecházeli vozovku, přičemž v druhém jízdním pruhu již stál řidič, který přednost dal. Jedoucí řidič se současně pohyboval vyšší než povolenou rychlostí, následkem čehož chodce srazil a jednoho z nich usmrtil, zatímco se srážce nepokusil předejít tím, že by brzdil, neboť bezpochyby předpokládal, že chodci z vozovky před projíždějícím autem raději uskočí.⁷⁴ Příkladem může být, jak trestný čin ublížení na zdraví z nedbalosti⁷⁵ nebo těžké ublížení na zdraví z nedbalosti⁷⁶, tak usmrcení z nedbalosti.⁷⁷

4.1.3 Problematika rozlišení mezi zaviněním dolůsním eventuálním a kulpósním vědomým

Situace, která je pro každého pachatele naprosto zásadní, neboť rozdíl mezi zaviněním úmyslným eventuálním a nedbalostním vědomím, může být sotva znatelný, avšak rozdíl ve společenské škodlivosti a i následné výměře trestu může být enormní. Tíha tak neleží jen na advokátovi, který se bude snažit přehoupnout misky vah na stranu nedbalosti, ale i na soudci, který při nesprávném posouzení otázky zavinění, může pachatele potrestat neúměrně a nespravedlivě.

Teoretické rozdělení je zřejmé a to s ohledem na přítomnost, či nepřítomnost složky volní, nicméně již bylo zmíněno, že v případě, kdy se jedná o tzv. pravou lhostejnost, je hranice velmi tenká a stejně je tomu tak v případě tzv. srozumění. V praxi je však největším problémem nouze důkazní, kdy je někdy jen velmi těžké odhadovat volní vztah k následku. Soud bude muset zjišťovat nejen důvody, díky kterým mohl pachatel spoléhat na to, že škodlivý následek nenastane, ale bude se muset zabývat i tím, zda takové důvody byly oprávněné. Pachatel se tak například nemůže spoléhat na šťastnou náhodu⁷⁸.

⁷³ ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. 2 sv. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, strana: 239.

⁷⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ČR, ze dne 29. 1. 2014, sp. zn. 7 Tdo 1356/2013

⁷⁵ Zákon č. 40/2009 Sb., §148, odst. 2

⁷⁶ Zákon č. 40/2009 Sb., §147, odst. 3

⁷⁷ Zákon č. 40/2009 Sb., §143, odst. 3

⁷⁸ ŠÁMAL, Pavel, Oto NOVOTNÝ, Tomáš GRIVNA, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a Rudolf VOKOUN. *Trestní právo hmotné*. 8., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-358-7, strana: 197.

Co se týče pojmu srozumění, který zatím nebyl podrobněji přiblížen, jedná se o situaci, kdy pachatelovo jednání směřuje k cíli jinému, ať už trestněprávně relevantnímu, či nikoli. Sekundárně dochází k následku, který trestněprávně relevantní je, což je v podstatě shodné s nedbalostí vědomou. Rozdíl pak záleží právě ve složce volní, kdy pachatel v případě srozumění nejenom, že ví, že následek nepochybně přistoupí k jeho jednání primárnímu, ale navíc k následku má vnitřní kladný vztah, čili je s ním srozuměn. Srozumění je judikaturou pokládáno za projev vůle, tedy za úmysl, a proto, kdo jedná se srozuměním, jedná úmyslně.⁷⁹ Abych doplnil již zmíněnou šťastnou náhodu s pojmem srozumění, je nutné odlišit situaci, kdy pachatel spoléhá na onu šťastnou náhodu a situaci, kdy předpokládá, že nastane určitá skutečnost, byť nezávislá na jeho vůli, a zabrání tomu, aby se jeho jednání rozvinulo, až do sekundárního škodlivého následku. V případě prvého, pokud by následek nastal, jednalo by se o úmysl, v případě druhém, jednalo by se o nedbalost.

Zajímavý je pak případ, který řešil Nejvyšší soud v roce 2012⁸⁰ a který poměrně přesně vykresluje rozporuplnost mezi zaviněním dolůsním eventuálním a kulpósním vědomým. Jedná se o případ, kdy matka zanechala ve vaně svého nezletilého syna, který se pro svůj nízký věk, společně s poměrně rozsáhlou retardací, nebyl schopen ve vaně jen posadit, natož se z ní dostat. Následně odešla do obývacího pokoje, kde si do sluchátek hlasitě pustila hudbu a syn tak zůstal ve vaně opuštěný, přičemž ponechala tekoucí vodu do vany, jejíž výpust' byla ucpána zátkou, čehož si matka nevšimla. Z výpovědi dále vyplývá, že se jednalo o rutinu a každý den jednala stejně jako tohoto kritického dne. Po přibližně 38 minutách došlo ke zvednutí hladiny do výše nejméně 20 cm, ve které její nezletilý syn utonul. K tomuto zjištění pak došla až poté, kdy ho našel její další syn. Původní rozsudek zněl, že se matka dopustila úmyslného trestného činu, když zanechala nemohoucího syna ve vaně s tekoucí vodou, přičemž vzhledem k okolnostem musela vědět, že může dojít k jeho utonutí. K argumentaci obviněné, kdy namítala, že se v jejím případě o úmysl nepřímý nejednalo vzhledem k tomu, že spoléhala na skutečnost, že voda bude volně odtékat, soud prvního stupně i odvolací soud pouze řekl, že musela vědět, že k tomu může dojít a byla s tím tak srozuměna. Právě s tím se neztotožnila obviněná ani Nejvyšší soud, který oba rozsudky zrušil s tím, že se jedná o nedbalost právě s ohledem na skutečnost, že matka spoléhala na to, že nenastoupí skutečnosti, které poté nastoupily, a zároveň takto spoléhala z přiměřených důvodů, neboť se domnívala, že ponechala odtok vany volný. Z tohoto případu je zřetelné, jak tenká hranice může být mezi nedbalostí a úmyslem, přičemž se může zdát, že nakonec bude záležet na subjektivním vnímání jednotlivého soudce, jak přiměřené se mu zdají důvody spoléhání pachatele, že nenastane trestněprávně relevantní následek, což způsobuje určitou míru právní nejistoty, zvláště pak v případě, kdy u soudce presumujeme vyšší míru inteligence a větší schopnost předvídat rizika.

⁷⁹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1.10.2017. Praha: Leges, 2017. 976 stran. Student. ISBN 978-80-7502-236-3, strana: 235.

⁸⁰ Usnesení Nejvyššího soudu, ze dne 31. 5. 2012, ČR 8 Tdo 506/2012

Jak již bylo řečeno, rozdíl spočívá především v otázce vůle. Kde je pak ona hranice? Například doc. JUDr. Mgr. Jiří Herczeg, Ph.D. tvrdí, že: „*kde přestává srozumění, které je nejslabším článkem volního vztahu, začíná spoléhání, že následek nenastane*“⁸¹. Tato definice v podstatě vystihuje současnou praxi i teorii, která se snaží striktně odlišovat lhostejnost pravou a nepravou, které jsou k sobě v nejtenčím vztahu, přestože odlišují úmysl a nedbalost. Ono rozlišování kritizuje právě autor článku „Nepřímý úmysl, vědomá nedbalost a jiné kritické momenty zavinění podle trestního zákoníku“ Mgr. David Mařádek. Není si totiž jist, zda opravdu existuje psychologický rozdíl u těchto dvou druhů lhostejností, přičemž tvrdí, že současná teorie a praxe se příliš zaobírá oddělením složky volní od složky vědění. Tvrdí, že více právní jistoty, snížené obtíže při dokazování i spravedlivější posouzení by přineslo snazší zjišťování kognitivního aspektu zavinění, tedy jak vážně musel pachatel brát riziko onoho následku.⁸² Takovou úvahu pak rozšiřuje nejenom na lhostejnost, ale obecně na odlišování úmyslu eventuálního a nedbalosti vědomé. Taková úvaha je nepochybně pozoruhodná. Nicméně nemohu souhlasit s autorovým tvrzením, že by usnadňovala dokazování, ba naopak by se spíše více zaměřila na psychologickou stránku pachatele, která je právě při dokazování daleko větší zátěží.

4.2 Část zvláštní

4.2.1 Zavinění v silniční dopravě

Již bylo zmíněno, že problematika trestných činů proti životu a zdraví spáchaných nedbalostním zaviněním se týká především dopravy, a to dopravy silniční. Proto doplním předchozí obecnou část o zvláštnosti při trestných činech spáchaných v dopravě.

Kritickým momentem pro naše téma bude v silniční dopravě dopravní nehoda, neboť ta je jedinou možnou okolností vzniku trestní odpovědnosti pro ublížení na zdraví, či usmrcení. Týká-li se pojmu dopravní nehody, mohu si vypůjčit definici z publikace prof. JUDr. Ing. Viktora Porady, DrSc., dr. h. c. mult., jež dopravní nehodu definuje takto: *Dopravní nehoda je souhrn člověkem vykonávaných řídicích činností dopravního prostředku, který se dostává do rozporu se zákonnými normami a ostatními speciálními předpisy. Dochází k nekorektnímu pohybu dopravních prostředků, buďto jednotlivého nebo několika dopravních prostředků, které jsou ve vzájemné interakci s následným silovým působením a konečnou destrukcí.*⁸³ (Dodávám, že uvedená definice je spíše rázu

⁸¹ HERCZEG, Jiří. *Zavinění a omyl v novém trestním kodexu*. Bulletin advokacie, 2009, č. 10, s. 47.

⁸² MAŘÁDEK, David. *Nepřímý úmysl, vědomá nedbalost a jiné kritické momenty zavinění podle trestního zákoníku*. Trestněprávní Revue, 2016, 15. Ročník, č. 9, s. 208.

⁸³ PORADA, Viktor. *Silniční dopravní nehoda v teorii a praxi*. Praha: Linde, 2000. Vysokoškolské právníké učebnice. ISBN 80-7201-212-6, s. 102.

fyzikálně – technického, stejně jako větší část publikace.) Jinou definici pak nabízí publikace doc. JUDr. Jana Chmelíka, Ph.D., která říká, že: „*Silniční dopravní nehodou je nezamýšlená, nepředvídaná událost v silničním provozu na veřejných komunikacích způsobená dopravními prostředky, která měla škodlivý následek na životech, zdraví osob nebo na majetku*“⁸⁴ Druhá z uvedených definicí se mi pak jeví jako přesnější, neboť v sobě zahrnuje nejen působení dvou a více dopravních prostředků na sebe navzájem, ale působení dopravního prostředku na osobu, která sice nevykonává řídicí činnost dopravního prostředku, ale silničního provozu se účastní, např. při přecházení vozovky, a je tak bližší definici zákonné. Hledáme-li pak zákonnou, a pro trestní právo tedy určující, definici dopravní nehody, lze ji nalézt v Zákoně o provozu na pozemních komunikacích: *Dopravní nehoda je událost v provozu na pozemních komunikacích, například havárie nebo srážka, která se stala nebo byla započata na pozemní komunikaci a při níž dojde k usmrcení nebo zranění osoby nebo ke škodě na majetku v přímé souvislosti s provozem vozidla v pohybu.*⁸⁵ Správně definovat dopravní nehodu je pak zásadní, aby k okolnosti mohlo být přistupováno jako k dopravní nehodě a následně bylo možné posoudit, zda bylo nutné dodržovat zvláštní povinnosti, vyplývající z předpisů v dopravě. Určení, zda se jedná o dopravní nehodu, pak bude mít určitý dopad na zavinění pachatele. Z uvedeného tak vyplývá, že dojde-li ke srážce dvou dopravních prostředků mimo pozemní komunikaci, nelze k takové situaci přistupovat jako k dopravní nehodě a nasnadě může být jiné posouzení zavinění, než jaké by bylo v souvislosti s dopravními předpisy.

Již z použitého termínu „nehoda“ a zároveň z již zmíněné definice doc. JUDr. Jana Chmelíka, Ph.D., kdy mluví o dopravní nehodě jako o nezamýšlené⁸⁶, vyplývá, že dopravní nehodu lze spáchat pouze zaviněním nedbalostním. Pokud by byla taková nehoda kryta zaviněním úmyslným, bezpochyby by se nedalo o nehodě mluvit. Dopravní prostředek by se v takovém případě totiž stal pouhou zbraní či nástrojem k dosažení cíle. Dopravní nehoda je však dle mého spojena především s provozem na pozemních komunikacích, jeho složitostí a často nedostačujícími schopnostmi řidičů. Předpisy upravující provoz na pozemních komunikacích jsou pak určeny právě k tomu, aby řídily a usměrňovaly uvedené aspekty. Jsem přesvědčen, že např. úmyslný trestný čin vraždy⁸⁷, byť proveden vozidlem na pozemní komunikaci, nesouvisí s provozem na pozemních komunikacích a nejedná se proto o dopravní nehodu. O vozidle, jako zbraní pak například hovoří Ústavní soud v rozhodnutí, kdy řidič vozidla úmyslně najel do poškozené, která řídila motocykl, aby jí z motocyklu srazil, čímž se chtěl pomstít za její předchozí chování. Soud pak, v návaznosti na konstantní judikaturu, posoudil vozidlo jako zbraň.⁸⁸ Soud nicméně použil slovo „nehoda“, aby popsal nastalou situaci, avšak jsem přesvědčen, že tak hodnotil pouze počáteční fázi

⁸⁴ CHMELÍK, Jan. *Dopravní nehody*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-211-0, s. 104.

⁸⁵ Zákon č. 361/2000 Sb., §47, odst. 1

⁸⁶ CHMELÍK, Jan. *Dopravní nehody*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-211-0, s. 104.

⁸⁷ Zákon č. 40/2009 Sb., §140

⁸⁸ Usnesení ústavního soudu ČR ze dne 31. 8. 2016, sp. Zn. 3 Tdo 912/2016

prověřování, kdy zavinění nebylo známo. Dále se lze dočíst, že o dopravní nehodě, při úmyslném zavinění, mluví i JUDr. Miroslav Polcar, Ph.D.⁸⁹, nicméně na dalších stranách použil stejnou definici, ve které mluví o dopravní nehodě jako o nezamýšlené.⁹⁰ Podrobíme-li zákonnou definici dopravní nehody analýze, zjistíme, že ona definice zahrnuje jak zavinění úmyslné, tak nedbalostní. Jsem přesvědčen, že tímto způsobem formulovaná dopravní nehoda je formulována chybně, přičemž takto však nutně, neboť je třeba, aby povinnosti řidiče po nastalé dopravní nehodě byly zachovány a dodrženy, bez ohledu na zavinění.

Již bylo zmíněno, že týká-li se objektivního hlediska nedbalosti v dopravě, mluvíme o nutnosti dodržovat vyšší míru opatrnosti, s ohledem na to, že řízení vozidla, ať už motorového či jiného, je upraveno mnoha zvláštními předpisy. Kladeny jsou pak, oproti většině jiných odvětví, zvýšené nároky především na to, aby se osoba – řidič udržovala neustále ve stavu, kdy je schopna dokonale sledovat provoz, ovládat své vozidlo a bez prodlení reagovat. V silničním provozu, zvláště v době, kdy se zvyšuje nejen rychlost, ale i počet automobilů na silnicích se vyskytujících. Krom povinností, které jsou pro zachování vyšší míry opatrnosti zákonem nařízeny, jako například vyvarovat se požívání alkoholu či jiných omamných látek nebo užívání mobilního telefonu za jízdy, jsou tu i jiné, např. ospalost, ale i emoční nerovnováha, které zákon přímo neupravuje. Řidič je pak kromě činností, které jsou za jízdy přímo zakázány, popř. příkázány, povinen zhodnotit, zda je jeho stav takový, že je schopen účastnit se silničního provozu.⁹¹

Zavinění se vztahuje přímo k pojmu dopravní nehody, tedy že dopravní nehodě předchází jednání pachatele, při kterém porušil nějakou povinnost vyplývající primárně z ustanovení zákona o provozu na pozemních komunikacích⁹², následkem čehož dojde k poruše trestním právem chráněného zájmu. Týká-li se posouzení objektivního hlediska nedbalosti, v dopravě se vychází právě ze zmíněného zákona.⁹³ Není tomu tak však úplně, neboť právo tradičně není schopno postihnout každou situaci, která v souvislosti s provozem nastává, nicméně jakousi základní povinnost lze dovodit z §4 ZoPK⁹⁴, který určuje, že každý účastník je povinen chovat se tak, aby neohrožoval život, zdraví, atd., a v některých případech také z §5 ZoPK⁹⁵, který stanoví, že řidič je povinen se plně věnovat řízení vozidla.

Subjektivní hledisko je však Policií ČR při dopravních nehodách často podceňováno a v důsledku toho o povaze zavinění tak často dělá závěry pouze na

⁸⁹ POLCAR, Miroslav. *Trestné činy v dopravě na pozemních komunikacích*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2011. ISBN 978-80-7251-345-1, s. 20.

⁹⁰ POLCAR, Miroslav. *Trestné činy v dopravě na pozemních komunikacích*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2011. ISBN 978-80-7251-345-1, s. 25.

⁹¹ POLCAR, Miroslav. *Trestné činy v dopravě na pozemních komunikacích*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2011. ISBN 978-80-7251-345-1, s. 19-20.

⁹² Zákon č. 361/2000 Sb.

⁹³ POLCAR, Miroslav. *Trestné činy v dopravě na pozemních komunikacích*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2011. ISBN 978-80-7251-345-1, s. 102.

⁹⁴ Zákon č. 361/2000 Sb., §4, písm. a)

⁹⁵ Zákon č. 361/2000 Sb., §5, odst. 1, písm. b)

základě hlediska objektivního, tedy že pachatel porušil určitá pravidla silničního provozu.⁹⁶ Jednání pachatele ovšem může ovlivnit hned několik vlivů, které mu nemohou být přičítány k zavinění. Může se jednat například o pomalou jízdu ve vozidle za horkého slunného dne, kdy v důsledku takto zvýšené teploty může řidič ztrácet koncentraci. Je pak již otázkou především znaleckého dokazování, jaký vliv mohl mít tento fakt na jeho jednání a především na otázku zavinění. Další rozporuplnou otázkou je pak tzv. princip omezené důvěry, druhotný nedostatek opatrnosti či otázka tzv. mikrospánku.

4.2.1.1 Princip omezené důvěry v dopravě

V práci již zmíněný princip omezené důvěry do jisté míry prohlubuje, nad rámec řídicích povinností, jež jsou stanoveny zákony a dalšími předpisy, odpovědnost řidiče tím, že v případě, kdy se v provozu chová v souladu s pravidly, může vyvstat jeho trestní odpovědnost v souvislosti s porušením těchto pravidel jiným účastníkem provozu. To je však diskutabilní, neboť každý má povinnost podle okolností a svých možností předcházet újmě na životě, zdraví a škodě na majetku, čili určitý zákonný základ tu je.⁹⁷

Princip omezené důvěry je v otázce zavinění poměrně významným principem, který se v naší soudní praxi vyskytuje již řadu let. Tento princip je tak řešen v judikatuře již v roce 1964,⁹⁸ přičemž zdá se, že současná soudní praxe tento princip spíše uvolňuje, přesněji řečeno – Ústavní soud reguluje, někdy poměrně příkrá, rozhodnutí obecných soudů, jak lze doložit na některých rozhodnutích (viz. dále). Tento princip v zásadě znamená, že každý řidič účastníci se silničního provozu na pozemních komunikacích, dodržující i nedodržující dopravní předpisy, což by mohlo být zásadní u nedbalosti vědomé, může spoléhat na to, že je budou dodržovat i ostatní účastníci silničního provozu. To však jen do té chvíle, kdy z okolností vyplývá opak. Kupříkladu řidič, jedoucí po hlavní silnici, nemusí dbát dopravních prostředků přijíždějících z vedlejších silnic v tom smyslu, že na ně nemusí nijak reagovat, a to ani s ohledem na to, že na křižovatkách může dojít ke srážce vozidel. Povinnost reagovat má až v tu chvíli, kdy řidič přijíždějící po vedlejší silnici zjevně nedbá dopravních předpisů, například tím, že i přes blížící se vozidlo po hlavní silnici vjede do vozovky.⁹⁹ Jednotnou definici potom přináší, respektive se o ní pokouší, Nejvyšší soud, který ji judikoval takto: „Zásada tzv. omezené důvěry v dopravě znamená, že řidič motorového vozidla může spoléhat na dodržení dopravních předpisů ostatními účastníky provozu na pozemních komunikacích, nevyplývá-li z konkrétní situace

⁹⁶ POLCAR, Miroslav. *Trestné činy v dopravě na pozemních komunikacích*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2011. ISBN 978-80-7251-345-1, s. 102.

⁹⁷ Zákon č. 89/2012 sb., §2900

⁹⁸ POLCAR, Miroslav. *Trestné činy v dopravě na pozemních komunikacích*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2011. ISBN 978-80-7251-345-1, s. 103.

⁹⁹ POLCAR, Miroslav. *Trestné činy v dopravě na pozemních komunikacích*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2011. ISBN 978-80-7251-345-1, s. 103.

opak. Výjimkou z této zásady jsou případy, kdy ze situace v provozu na pozemních komunikacích vyplývá povinnost dbát zvýšené opatrnosti nebo s předstihem reagovat na situaci, aby bylo zabráněno kolizi (např. na komunikacích nebo v jejich blízkosti se pohybují děti, osoby těžce zdravotně postižené, přestárlé, zjevně volně pobíhající zvířata nebo to vyplývá z existence instalovaných dopravních značek). Důvodně spoléhat na to, že tito účastníci silničního provozu dodrží pravidla silničního provozu, může jen v případě, pokud z konkrétních okolností neplyne obava, že tomu tak nebude.¹⁰⁰ V druhé části této definice si můžeme povšimnout určité výjimky z této zásady. Je tomu tak v případech, kdy se řidič pohybuje v oblasti, kde je určité zvýšené riziko nehody. Nejožehavějším případem pak bude zejména okolí škol, dětských hřišť, atd. a následné nehody s těmito místy spojené. Tato místa jsou pak i judikována soudy. Takovým místem je například i zastávka autobusu v případě, kdy na ní dojede autobus a řidič tak musí předpokládat, že v blízké době budou přes vozovku přecházet chodci.¹⁰¹ Dalším takovým místem jsou dle judikatury různá krytá místa v rámci městské, či obecní zástavby. Bude tak nutno přizpůsobit jízdu například v případě, kdy stojící vozidlo kryje výhled na přechod, na němž se může znenadání objevit přecházející chodec. Není rozhodná skutečnost, zda řidič zaparkovaného vozidla porušil předpisy.¹⁰² Jak již bylo řečeno, judikatura obecných soudů se k této problematice staví poměrně příkře. Onu příkrost obecných soudů, a zároveň určité uvolnění této zásady ze strany soudu ústavního, lze pozorovat na již zmíněném aktuálním případě z roku 2016. Místem činu zde bylo parkoviště před obchodním domem a v obytné zóně zároveň. Pachatel při couvání ze svého parkovacího místa nezahledl nezletilé dítě (1 rok), které se podle znaleckých posudků v poměrně krátkém čase vzdálilo od své matky a babičky, které právě nevěnovaly již zmíněnému nezletilému pozornost, ten se dostal za auto pachatele, a následně byl pachatelem přejet zadním kolem, čímž mu byla způsobena zranění neslučitelná se životem. Ze skutkových zjištění je ještě nutno podotknout, že auto pachatele se nacházelo ob jedno auto od vozidla, kde stály výše zmíněné ženy s nezletilým, také to, že pachatel svým vozem couval rychlostí srovnatelnou s rychlostí chůze a zároveň skutečnost, že pachatel v osudnou chvíli nemohl dítě vidět v zadním zrcátku, vzhledem k malé výšce poškozeného. Nicméně soud prvního stupně, s jehož názorem se následně ztotožnil i Nejvyšší soud, jakožto soud odvolací, konstatoval zavinění pachatele, neboť pachatel, s ohledem na skutečnost že věděl, že se v okolí pohybuje nezletilé dítě, které nebude v zadním zrcátku viditelné a zároveň není pod stálým dohledem dospělé osoby, neboť obě byly zabráněny do hovoru, mohl vědět, že k takové nehodě může dojít. Měl si tak v takové situaci vyžádat asistenci jiné osoby, jak ukládá zákon.¹⁰³ Ústavní soud však zaujal jiný postoj. Konstatoval, že třetí osoba nemůže pouze na základě skutečnosti, že spolu dvě osoby komunikují předpokládat, že zanedbávají povinnost dohledu nad

¹⁰⁰ Princip omezené důvěry v dopravě | Právní prostor. *Právní prostor* [online]. [cit. 25.02.2018]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ustavni-pravo/princip-omezene-duvery-v-doprave>

¹⁰¹ Rozhodnutí nejvyššího soudu ČR – 3 Tz 140/2000 (ASPI)

¹⁰² Rozhodnutí nejvyššího soudu ČR – 7 Tz 274/2000 (ASPI)

¹⁰³ Zákon č. 361/2000 Sb., § 24, odst. 3

dítětem, kterou v rámci silničního provozu ze zákona mají¹⁰⁴, neboť toto se vzájemně nevylučuje. Současně však připouští, že jinak by tomu bylo v případě, kdy by bylo zjevné, že dospělé osoby takovou povinnost zanedbávají. Ústavní soud se následně vyjádřil i k požadavku Nejvyššího soudu, který ukládá za povinnost každému řidiči, který nemá řádný výhled na prostor za vozidlo, aby vždy využil asistence jiné osoby. Ten považuje za naprosto nepřiměřený a v praxi nerealizovatelný. Na základě výše zmíněného byla tato rozhodnutí zrušena.¹⁰⁵ Týká-li se požadavku Nejvyššího soudu, aby si řidič vždy, když nemá dostatečný rozhled, vyžádal asistenci jiné osoby, poměrně jednoznačně dokládá příkrost obecných soudů v otázkách zavinění a rozvolňování jejich rozhodnutí soudem ústavním. Otázka zavinění řidiče v tomto případě je poněkud komplikovanější. Je otázkou, zda lze mluvit o příkrosti, neboť je bezpochyby, že určité okolnosti pro dovození zavinění v tomto případě nalézt lze. To především pak i vzhledem k věku dítěte, s ohledem na skutečnost, že takto mladé děti a nezletilí mladší patnácti let obecně, měli by se těšit zvýšené opatrnosti ze strany osob dospělých, kteří si uvědomují všechna rizika a toto požadovat nejen od osob za tyto děti odpovědné, ale i od všech ostatních. Nutno také podotknout, že Ústavní soud do této problematiky vnáší poměrně zásadní právní nejistotu, a to s ohledem na neurčitý pojem “zjevně zanedbávají dohled“. Jeho interpretace dozajista do budoucna přinese určité problémy.

Druhým případem, který dokládá určité rozvolňující tendence v problematice principu omezené důvěry v dopravě, je usnesení Ústavního soudu rovněž z roku 2016, ve kterém také rozhodovaly obecné soudy, včetně soudu nejvyššího. Šlo o situaci, kdy řidiče osobního automobilu, který odbočoval vlevo, zároveň předjížděl řidič na motocyklu, a to zleva, následkem čehož došlo ke střetu a k závažnému poranění hlavy řidiče motocyklu s trvalými následky. Ke skutkovým zjištěním navíc nutno dodat, že řidič motocyklu nejenom, že porušil maximální povolenou rychlost, a to razantně, zároveň předjížděl v místě, kde bylo takové jednání zakázáno, a navíc byl pod vlivem alkoholu. Z rozhodnutí obecných soudů, tedy okresního, krajského i soudu nejvyššího, který zamítl dovolání řidiče automobilu vyplývá, že řidič automobilu zavinil onu dopravní nehodu a to ze 30%. Argumentovaly právě tím, že řidič motocyklu sice porušil dopravní předpisy, a to několikanásobně, avšak svou část viny nese řidič automobilu v tom smyslu, že nedodržel potřebnou míru opatrnosti s odkazem na princip omezené důvěry, když při odbočování vlevo nekontroloval, a to v posledních 5- ti sekundách, situaci za sebou. Ústavní soud však uznal stížnost řidiče automobilu za důvodnou, neboť považuje závěr obecných soudů za extrémně vadný. Nelze totiž dovodit, že je nepřiměřené, když řidič automobilu v tomto případě spoléhal na to, že předjížděn nebude a to vzhledem k tomu, že za sebou nikoho nezahlédl a zároveň se nacházel v úseku, kde je předjíždění zakázáno. K tomu přistoupila i neúměrná rychlost řidiče motocyklu. Konstatoval tedy, že trestný čin není ze

¹⁰⁴ Zákon č. 361/2000 Sb., § 3, odst. 1

¹⁰⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 31. 5. 2016, sp. zn. III. ÚS 2065/15

strany řidiče automobilu zaviněn.¹⁰⁶ Vidíme znovu poměrně volnější výklad tohoto principu Ústavním soudem. Je však otázka, zda je ono rozhodnutí oprávněné. Zavinění řidiče motocyklu je bezpochyby určeno správně, nicméně skutečnost, že se řidič osobního vozidla celých pět sekund před srážkou nepodíval na situaci za sebou, jak vyplývá ze znaleckých posudků, přičemž mu tato povinnost vyplývá ze zákona¹⁰⁷, je přinejmenším rozporuplná. Obecné soudy vycházely ze skutečnosti, že řidič osobního automobilu měl bezprostředně před odbočením zjistit situaci za svým vozidlem, díky čemuž měl upozorovat přijíždějící motocykl a v souladu s principem omezené důvěry, tedy za situace, kdy řidič motocyklu v rozporu s předpisy předjížděl, se svým odbočením posečkat. K takovému závěru se osobně přikláním i já a považuji ho za oprávněný.

Závěrem k této části nutno říci, že tato oblast prochází určitým rozvolňováním, jak bylo zmíněno a zároveň zde existuje odlišné pojetí soudů obecných a Ústavního soudu. Nyní v této oblasti tak panuje zvýšená právní nejistota, nicméně vzhledem k relativně široké možnosti interpretace principu omezené důvěry v dopravě, tomu tak bylo vždy a pravděpodobně i bude.

4.2.1.2 Druhotný nedostatek opatrnosti

Neboli “sekundární nedbalost“ úzce souvisí s principem omezené důvěry v dopravě a týká se například i naposledy zmíněného případu. Popisuje situaci, kdy řidič při provozu na pozemní komunikaci musí reagovat na porušení předpisu jiným účastníkem provozu, přičemž musí reagovat adekvátně tak, aby dodržel potřebnou míru opatrnosti a pokud toto nesplní, je pak odpovědný, či částečně odpovědný, za své jednání, i přestože ono jednání má původ v porušení povinnosti jiného. Názorným příkladem potom může být řidič nákladního automobilu, kterému zkrříží cestu předjíždějící osobní automobil vyjetím do levého pruhu, následkem čehož tento řidič nákladního automobilu strhne řízení do protisměru, přestože v onom se nachází kolona aut, do které vrazí a způsobí těžké následky, přičemž vhodnější volbou bylo vyjetí vpravo, do pole.¹⁰⁸ Samozřejmě bude nutné posuzovat individuální případy jednotlivě a to s ohledem na to, zda byla zachována schopnost ovládací, tedy zda se nejednalo o tzv. “reflex“.

¹⁰⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 8. 11. 2016 ve věci TZ 113/2016

¹⁰⁷ Zákon č. 361/2000 Sb., § 21, odst. 1

¹⁰⁸ CHMELÍK, Jan. *Dopravní nehody*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-211-0, s. 266-267.

4.2.1.3 Některé další specifické otázky

Z hlediska zavinění je, s ohledem na skutečnost, že v moderním trestním právu nelze odpovídat za následek způsobený jinou osobou, zajímavé, že řidič motorového vozidla může v určitých situacích i v takovém případě jednat zaviněně a odpovídat za trestný čin. Dle judikatury je to v případě, kdy řidič vozidla předá řízení osobě, o které ví, že není schopna vozidlo ovládat. Zavinění se tak dovozuje ve vztahu k předání řízení, to znamená, že mezi předáním řízení a nehodou musí být příčinný vztah. Stejně tak bude postupováno v případě, kdy osoba sice vlastní řidičský průkaz, popřípadě je schopna ovládat vozidlo bez něj, avšak tato schopnost je vyloučena z důvodu požití omamné látky. Zde však musí být dovozen zároveň i kauzální nexus, jak mezi předáním řízení, tak i řízení pod vlivem omamné látky a následkem.¹⁰⁹

Dále se poměrně často uvádí pojem tzv. mikrospánku, jako součást obhajoby pachatele s tím, že právě on je příčinou dopravní nehody, kterou zavinil. Nelze však říci, že každé, byť jen krátké usnutí za volantem je mikrospánkem, přestože je takto mylně interpretován. Mikrospánek totiž není příčinou únavy řidiče při dlouhé jízdě nebo jízdě v pozdních, či ranních hodinách. Každý zdravý řidič by totiž měl být schopen, z hlediska fyziologického poznat, kdy ho “přepadá únava“ a na tento stav adekvátně reagovat odpočinkem. Řidič se za takové situace nemůže vyvinut či svou vinu omezit, ba naopak je vina z jeho strany vyšší. Mikrospánkem je totiž stav spánkové aktivity, trvající několik sekund, který je následkem onemocnění, tedy Narkolepsie či spánkové apnoe.¹¹⁰

4.2.1.4 Zavinění k porušení důležité povinnosti v silniční dopravě

Týká-li se nedbalostních trestných činů proti životu a zdraví, objevuje se pojem “porušení důležité povinnosti“, ve všech skutkových podstatách trestných činů základních a nejběžnějších, a to jak ve skutkové podstatě základní¹¹¹, tak kvalifikované¹¹². To zároveň znamená, že nelze-li v případě základní skutkové podstaty dovést porušení důležité povinnosti, nelze o zavinění k této skutkové podstatě vůbec mluvit. Jejich porušení je pak příčinou většiny dopravních nehod a zároveň, z hlediska společnosti, těch nejzávažnějších, přesněji řečeno porušujících nejdůležitější hodnoty, tedy život a zdraví. Zákon nicméně tento pojem nijak blíže nespecifikuje a nechává tuto specifikaci na soudech, které jí posuzují vždy individuálně. Za porušení důležité povinnosti lze dle této praxe považovat

¹⁰⁹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. 2 sv. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, s. 1503.

¹¹⁰ POLCAR, Miroslav. *Trestné činy v dopravě na pozemních komunikacích*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2011. ISBN 978-80-7251-345-1, s. 19.

¹¹¹ Zákon č. 40/2009 Sb., § 148, odst. 1

¹¹² Zákon č. 40/2009 Sb., § 143, odst. 2

porušení povinnosti, které vede, anebo může vést, zpravidla k újmě na lidském životu či zdraví, popřípadě k jeho ohrožení, přičemž samozřejmě musí být mezi porušením důležité povinnosti a následkem zjištěn kauzální nexus. Korektivem je pak skutečnost, že tento čin podstatně zvyšuje stupeň škodlivosti pro společnost.¹¹³ K nejčastějším porušením důležitých povinností více v kapitole 6.1.1.

4.2.2 Zavinění ve zdravotnictví

Otázka zavinění ve zdravotnictví nevykazuje tolik zvláštností jako u trestných činů na úseku dopravy. Je tu poměrně klasická nutnost zachovávat potřebnou míru opatrnosti a to její vyšší míru, s ohledem na povinnosti zdravotnického personálu, které mu vyplývají především ze zákona o zdravotních službách¹¹⁴, ale i dalších. Ožehavá je pak otázka zavinění s ohledem na skutečnost, že zdravotnický personál, lékař zejména, se denně dostává do kontaktu s osobami, kterým hrozí smrt nebo újma na zdraví. V případě takového následku, který není výjimečný, pak bude vždy nutno velmi pečlivě zkoumat zavinění lékaře. Příliš mírné hodnocení může mít poměrně zásadní dopad na kvalitu poskytované péče, neboť lékař je v průběhu studií a praxe vystavován informacím a činnostem, které mohou snižovat jeho přirozený pocit odpovědnosti za následky, které jsou trestněprávně relevantní. Stejně tak se může projevit snižující se úcta k lidskému životu. Naopak příliš příkré hodnocení může mít dopady obdobné v tom smyslu, že zájem, s ohledem na odpovědnost, kterou tento obor přináší, bude klesat. Je navíc nepřijatelné, aby lékař postupoval při výkonu své profese pod vlivem strachu. K tomu se dříve vyjádřil i známý český chirurg A. Jirásek, který varoval před přílišnou tvrdostí práva, neboť ono mělo by na chirurgii fatální důsledky.¹¹⁵

4.2.2.1 Zásada postupu dle lege artis

Tato zásada je určitou specialitou zavinění v oblasti zdravotnictví a souvisí s nutností celoživotního vzdělávání lékařů, kteréžto je zajišťováno i povinností lékaře obnovovat svou atestaci. Nutno také říci, že se nejedná o pojem stálý a určený, ba naopak proměnlivý v čase s ohledem na vědecké bádání i posuny v judikatuře. Jde o pojem, který je bezpochyby ústředním bodem celého oboru a i právního posuzování tohoto oboru. Je tomu tak proto, že odpovědnost není koncipována na otázce výsledku, ale na skutečnosti, že výsledku musí být

¹¹³ CHMELÍK, Jan. *Dopravní nehody*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-211-0, s. 27.

¹¹⁴ Zákon č. 372/2011 Sb.

¹¹⁵ STOLÍNOVÁ, Jitka a Jan MACH. *Právní odpovědnost v medicíně*. 2., dopl. a přeprac. vyd. Praha: Galén, c2010. Theatrum medico-iuridicum. ISBN 978-80-7262-686-1, s. 18.

dosaženo postupem dle pojmu *lege artis*.¹¹⁶ V praxi tak přirozeně dochází k situacím, a z hlediska právního pojetí zavinění je tomu tak správně, že dojde k úmrtí osoby – pacienta, avšak v případě, kdy je postupováno dle pojmu *lege artis*, není tento následek zdravotním personálem zaviněn.

Akademický slovník uvádí definici tohoto postupu jako: „*postup podle pravidel umění, vědy, zákona, jak se patří*.“¹¹⁷ Snažíme-li se pak o odborně právní negativní definici, bude znít, podle JUDr. Petra Šustka, Ph.D., který odkazuje na judikaturu Nejvyššího soudu ČR, takto: „*Za porušení legis artis se považuje, pokud lékař při výkonu svého povolání nedodrží rámec pravidel vědy a medicínských způsobů, a to v mezích daných rozsahem svých úkolů podle pracovního zařazení i konkrétních podmínek a objektivních možností*.“¹¹⁸ Tento postup v sobě zahrnuje nejenom správné provedení lékařského zákroku, ale i jeho identifikaci a diagnostiku. Hledáme-li obsahovou definici zákonnou, pak nutno konstatovat, že se v žádném předpise tato zásada nevyskytuje a ani to není možné. Naopak je poměrně často zmiňována v odborné literatuře, a to jak právnícké, tak lékařské, a zároveň v judikatuře soudů, kterými je do určité míry definována. Vzhledem k odbornosti pojmu je nicméně věcí znalců – lékařů jeho zhodnocení. Legálně definiční znaky lze však nalézt v některých právních dokumentech. Prvním z nich je mezinárodní smlouva: Úmluva o lidských právech a biomedicíně¹¹⁹, ve které je určena nutnost postupovat v souladu s příslušnými povinnostmi a standardy¹²⁰. Druhým, naprosto zásadním předpisem, je zákon o zdravotních službách¹²¹, který v roce 2011 s účinností od roku 2012, nahradil již zastaralý Zákon o péči o zdraví lidu.¹²² Tento v sobě pak užívá pojem “náležitá odborná úroveň“, která je vyžadována od zdravotnických pracovníků a definuje ji jako „*poskytování zdravotních služeb podle pravidel vědy a uznávaných medicínských postupů, při respektování individuality pacienta, s ohledem na konkrétní podmínky a objektivní možnosti*“.¹²³ Tímto je v podstatě vyjádřen právě postup *lege artis*, tedy potřeba jeho zachování. Definice jeho obsahu je ponechána na praxi.¹²⁴

Již bylo zmíněno, že postup *lege artis* v sobě zahrnuje diagnózu, volbu lékařského zákroku a jeho správné provedení. Zapotřebí je potom říci, že všechny uvedené postupy je nutno hodnotit s ohledem na situaci a poznatky, které měl lékař v době provádění k dispozici.

¹¹⁶ ŠUSTEK, Petr a Tomáš HOLČAPEK. *Zdravotnické právo*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-321-1, s. 268.

¹¹⁷ ŠUSTEK, Petr a Tomáš HOLČAPEK. *Zdravotnické právo*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-321-1, s. 263.

¹¹⁸ ŠUSTEK, Petr a Tomáš HOLČAPEK. *Zdravotnické právo*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-321-1, s. 266.

¹¹⁹ Mezinárodní smlouva č. 96/2001 Sb. mezinárodních smluv

¹²⁰ Mezinárodní smlouva č. 96/2001 Sb. mezinárodních smluv, čl. 4

¹²¹ Zákon č. 372/2011 Sb.

¹²² Zákon č. 20/1966 Sb.

¹²³ Zákon č. 372/2011 Sb., §4, odst. 5

¹²⁴ TĚŠINOVÁ, Jolana, Roman ŽDÁREK a Radek POLICAR. *Medicínské právo*. Praha: C.H. Beck, 2011. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 978-80-7400-050-8, s. 25.

Diagnózou je pak zjištění zdravotního stavu pacienta. Z hlediska zavinění potom samotná nesprávná diagnóza neznamená, že lékař jednal v rozporu se zásadou *legis artis*, tedy zaviněně. Takový závěr lze učinit až v případě, kdy lékař nevyužil všech možností diagnostiky, či nepostupoval při zjišťování tak, jak měl.¹²⁵ K tomu například rozhodnutí Nejvyššího soudu z roku 2005, kdy ze strany dvou lékařů došlo k chybné diagnostice zdravotního stavu pacientky – rodičky. Nutno říci, že v tomto případě nebylo zavinění dovozeno z důvodu chybějící příčiny mezi porušením povinnosti a následkem, nicméně soud se i zde k diagnostice vyjádřil již zmíněným způsobem.¹²⁶

Volbou lékařského postupu se pak rozumí sestavení plánu léčby, přičemž se primárně vychází z diagnostiky a sekundárně i z požadavků pacienta, je-li to možné. Chybou pak bude, jak špatné vyhodnocení závěru diagnostiky, tak i zvolení špatného postupu léčby v tom smyslu, že zvolený léčebný postup bude zastaralý.¹²⁷ V tomto případě bude za uvedených okolností nutno zavinění dovodit, neboť zde se lékař dostává jak do rozporu s již zmíněnými právními předpisy, tak se zásadou postupu dle pojmu *lege artis*. Týká-li se samotného provedení postupu, nejčastěji přichází do úvahy zavinění nedbalostní a to nevědomé. V praxi tedy lidově řečeno “ujetím ruky“ při zákroku.

Již bylo zmíněno, že pojem *lege artis* není pojmem konstantním a je obměňován s ohledem na nové poznatky ve vědě. Nutno ale také zmínit skutečnost, že naplňování toho postupu není dodržováno důsledně. Konkrétně lze poukázat na již zmíněné ustanovení zákona, ve kterém se mimo jiné, také omezuje použití tohoto postupu s ohledem na „*konkrétní podmínky a objektivní možnosti*.“¹²⁸ Z onoho je poměrně zřetelně cítit obava zákonodárce, že uvedené postupy nebude možno dodržet s ohledem na podfinancování zdravotnictví. Praxe pak nachází východiska především ve skutečnosti, že postup dle pojmu *lege artis* nesmí být směřován s postupy hrazenými pojišťovnami. Pacientu je tak nutno nabídnout tuto vhodnější léčbu, byť ji uhradí na vlastní náklady. Případně je odlišná léčba řešena tzv. informovanými souhlasy. V případě, kdy by péče hrazená pojišťovnami byla v extrémním rozporu s postupem dle *lege artis*, nelze takovou léčbu považovat za zákonnou bez dalšího. Týká-li se odlišného vybavení jednotlivých nemocnic, nelze dopustit, aby lékař, jen z důvodu nedostatku prostředků, léčil pacienta *non lege artis*. V takovém případě musí pacienta odeslat do zdravotnického zařízení, které bude požadavky na řádnou péči splňovat.¹²⁹

¹²⁵ ŠUSTEK, Petr a Tomáš HOLČAPEK. *Zdravotnické právo*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-321-1, s. 267.

¹²⁶ Usnesení nejvyššího soudu ze dne 22. 3. 2005, sp. zn. 7 Tdo 219/2005

¹²⁷ ŠUSTEK, Petr a Tomáš HOLČAPEK. *Zdravotnické právo*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-321-1, s. 267.

¹²⁸ Zákon č. 372/2011 Sb., §4, odst. 5

¹²⁹ TĚŠINOVÁ, Jolana, Roman ŽDÁREK a Radek POLICAR. *Medicínské právo*. Praha: C.H. Beck, 2011. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 978-80-7400-050-8, s. 27 – 28.

4.2.2.1.1 Pojem vitium artis

Jedná se o určitý stupeň mezi non lege artis a lege artis, avšak tento termín nebyl obecně přijat jak obcí lékařskou, tak obcí právní. Lze ho definovat jako bezchybnou identifikaci zákroku i způsob jeho provedení, avšak provedení samotné bylo uskutečněno chybně, přičemž se jedná o pochybení technického rázu. V praxi jde tak například o situace, kdy lékař z důvodu nedostatku zručnosti neprovede lékařský zákrok správně. Přestože tento termín nebyl přijat, lze se s ním setkat v judikatuře. Je používán ve zmíněném významu a zpravidla z něho lze dovodit zavinění k nedbalosti nevědomé.¹³⁰

4.2.2.2 Negativní revers

Negativní revers či informovaný nesouhlas, je se zaviněním zdravotnického personálu spojen zejména tím, že jeho řádné písemné vyjádření pacientem, který je řádně poučen o následcích odmítnutí lékařské péče, v zásadě vyvíjí zdravotnický personál, který následně onu potřebnou péči dle pojmu lege artis, neposkytne. Do jisté míry jde o situaci konfliktní, neboť na jedné straně stojí právo pacienta svobodně o sobě rozhodovat, na straně druhé pak povinnost zdravotnického personálu poskytnout zdravotní péči, přičemž prve zmíněnému právu se dává zpravidla přednost. Takový negativní revers je pak zejména silným důkazním prostředkem, přičemž však může být nahrazen kterýmkoli jiným, neboť institut reversu není jako takový právem upraven a jeho obsah specifikován. V praxi tak může revers nahradit například zápis ze strany lékaře s přisvědčením sestry. Například v případě, kdy pacient revers podepsat odmítá. Týká-li se obsahu, jak již bylo zmíněno, obsah není specifikován, avšak lze vycházet z toho, že bude muset obsahovat poučení pacienta o následcích a jednoznačné prohlášení o odmítnutí péče.¹³¹

V zásadě se lze ztotožnit s onou situací, kdy pacient může odmítnout své léčení a lze to považovat za jeho právo, které je nutné respektovat, přestože s takovým rozhodnutím mohou následně souviset větší náklady na léčbu, než kdyby potřebné lékařské zákroky podstoupil okamžitě. Avšak velmi ožehavou otázkou jsou pak, a to nejen pro veřejnost, ale i pro mě osobně, negativní reversy, kterými odmítá lékařskou péči zákonný zástupce za nezletilého. Zejména v případě, kdy je dítě ohroženo na životě a zdraví například při tzv. domácích porodech a to jak s pohledu zavinění k případnému následku, tak možnosti takový revers za nezletilého vyjádřit.

¹³⁰ ŠUSTEK, Petr a Tomáš HOLČAPEK. *Zdravotnické právo*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-321-1, s. 263 – 264.

¹³¹ ŠUSTEK, Petr a Tomáš HOLČAPEK. *Zdravotnické právo*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-321-1, s. 260.

5 Znaky skutkové podstaty

Jedná se o znaky, které musí obligatorně obsahovat každý trestný čin, přestože tyto znaky zpravidla nejsou výslovně vyjádřeny v dispozici. Jsou to znaky skutkové podstaty společné pro všechny trestné činy a bez naplnění těchto znaků tak nelze mluvit o trestném činu. Je jím objekt, objektivní stránka, pachatel a subjektivní stránka.¹³² Vzhledem k tématu, které tato práce rozebírá, nemá smysl pouštět se do hlubšího zkoumání jednotlivých znaků skutkové podstaty, neboť vzhledem k rozsahu této problematiky, bude její zkoumání předmětem prací jiných. Tím chci upozornit na určité zjednodušení, nikoli nepravdivost, informací v této kapitole v obecných otázkách znaků skutkové podstaty. K tomu samozřejmě upozorňuji na výjimku v podobě zavinění, jež bylo podrobně rozebráno v kapitole předchozí, a jež je obligatorní částí subjektivní stránky skutkové podstaty. Za zmínění však stojí určité zvláštní rysy v těchto skutkových podstatách v oblastech trestní odpovědnosti na úseku dopravy a zdravotnictví, což bude hlavním tématem této kapitoly, přičemž nutno říci, že tyto rysy, či znaky, nevyžaduje žádná skutková podstata nedbalostních trestných činů proti životu a zdraví. Až na výjimku, kterou je například neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku¹³³, neexistují trestné činy, které by přímo vyžadovaly souvislost s dopravou, či zdravotnictvím. V trestných činech proti životu a zdraví z nedbalosti pak nenalezneme v základní, ani kvalifikované skutkové podstatě, trestněprávně relevantní znak, který by se týkal pouze těchto dvou úseků trestné činnosti, žádný. K tomu však lze na okraj říci, že takové snahy, které by zavedly samostatný okruh trestné činnosti v dopravě, se tu již dříve objevovaly, nicméně dnes je lze považovat za překonané.¹³⁴

5.1 Objekt trestného činu

Každý trestný čin musí mít svůj objekt. Na základě objektu trestného činu se určuje nejenom závažnost trestného činu a je tak klíčem pro systematiku zvláštní části trestního zákoníku, ale zároveň kvalifikuje skutek jako takový. Objektem jsou pak určité právní vztahy a hodnoty, které trestní právo chrání. Rozlišujeme objekt obecný, který shrnuje veškeré chráněné hodnoty, druhový, který zastřešuje určitou skupinu trestných činů, a individuální, přičemž znakem skutkové podstaty je právě objekt individuální. Od objektu trestného činu nutno

¹³² JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1.10.2017. Praha: Leges, 2017. 976 stran. Student. ISBN 978-80-7502-236-3, s. 165.

¹³³ Zákon č. 40/2009 Sb., § 151

¹³⁴ POLCAR, Miroslav. *Trestné činy v dopravě na pozemních komunikacích*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2011. ISBN 978-80-7251-345-1, s. 21.

nadále odlišit předmět útoku, přičemž ten je znakem fakultativním.¹³⁵ Obecně u trestných činů proti životu a zdraví, jak vyplývá ze systematiky, bude druhovým objektem život a zdraví. Objektem individuálním pak právo na život a zachování zdraví.

5.1.1 Rysy objektu trestného činu v silniční dopravě

Objekt je na tomto úseku často shodný s tématem této práce, tedy objektem trestných činů je nejčastěji život i zdraví. Je nutné si uvědomit, že i v relativně pomalém městském provozu, může docházet k poruchám zdraví, výjimečně k poruše života, neboť k takovým postačí i malá rychlost vozidla. Nicméně nejčastějším objektem je v dopravě majetek. V praxi často přichází v úvahu, a v poslední době se jedná o trend narůstající, i životní prostředí, jako objekt trestného činu na úseku dopravy.¹³⁶

5.1.2 Rysy objektu trestného činu ve zdravotnictví

Je bezpochyby, že hlavním objektem trestných činů v oblasti zdravotnictví bude stejně tak život a zdraví. Vyplývá to již z povahy onoho povolání, činnosti, která je na zdraví pacientů vázána. Zvláštností, co do objektu, pak bude zejména to, a jedná se oproti ostatním oborům o výjimku naprostou, že zdraví jako objekt bude porušeno či ohroženo již principiálně a dříve, než dojde k následku, který tuto poruchu či ohrožení pouze prohloubí. Právě proto lze zdravotnictví označit za poměrně rizikové povolání. V úvahu pak samozřejmě přicházejí i další objekty s touto činností související, jako například svoboda nebo soukromí.

5.2 Objektivní stránka trestného činu

Tato obsahuje obligatorně jednání, následek a příčinný vztah mezi tímto jednáním a následkem, neboli kauzální nexus. Fakultativními znaky jsou hmotný předmět útoku, doba spáchání činu, místo trestného činu, prostředek trestného činu a zvláštní způsob spáchání.

Jednáním se rozumí projev vůle navenek. Rozlišujeme jednání konáním, či opomenutím, čili zdržením se pohybu. Přičemž v otázce odpovědnosti není druh

¹³⁵ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1.10.2017. Praha: Leges, 2017. 976 stran. Student. ISBN 978-80-7502-236-3, s. 170-178.

¹³⁶ POLCAR, Miroslav. *Trestné činy v dopravě na pozemních komunikacích*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2011. ISBN 978-80-7251-345-1, s. 23-24.

konání relevantní, přestože některé trestné činy lze spáchat jen jedním z možných druhů konání a některé oběma. V případě nedbalostních trestných činů proti životu a zdraví lze všechny tyto spáchat jak konáním, tak nekonáním¹³⁷. Jedinou výjimkou pak bude ohrožení pohlavní nemocí, kterého je možné se, z povahy jednání, dopustit pouze konáním.

Následek je porušení či ohrožení objektu trestného činu. Od následku je pak nutno odlišit účinek. Zatímco následek je výsledek poruchy objektu, tak účinek je výsledkem poruchy hmotného předmětu trestného činu, kterým může být například jednotlivá věc nebo část lidského těla.

Příčinný vztah neboli kauzální nexus, je pak spojení jednání a následku. Tedy skutečnost, že existuje přímá souvislost mezi jednáním a následkem, v tom smyslu, že jednání je příčinou onoho přesně určeného následku, a zároveň účinku, je-li u trestného činu přítomen. Příčinný vztah je pak nutné posuzovat s ohledem na teorii podmínky, zásadu umělé izolace jevů a zásadu gradace příčinné souvislosti. Prve zmíněná ukládá povinnost zkoumat příčinu, kdy „*příčinou je každý jev, bez něhož by jiný jev nenastal, respektive nenastal by způsobem, jakým nastal*“¹³⁸. Zásada umělé izolace jevů vyjadřuje nutnost posuzovat každé jednání a každý následek zvlášť. Následně izolujeme trestněprávní příčinu a trestněprávní následek. Zásada gradace příčinné souvislosti připomíná, že je nutno ohlížet se na to, zda je příčina dostatečně významná natolik, aby zapříčinila následek. K příčinné souvislosti nakonec musí samozřejmě přistoupit i zavinění, tak jak je popsáno v kapitole 3.¹³⁹

Týká-li se trestných činů proti životu a zdraví, je objektivní stránka vyjádřena způsobením smrti, či újmy na zdraví a ve většině případů jde o nepravé omisivní trestné činy, jak již bylo zmíněno. Následkem je ublížení na zdraví, popřípadě těžké ublížení na zdraví, či usmrcení.¹⁴⁰

5.2.1 Rysy objektivní stránky na úseku silniční dopravy

Vyjma skutečnosti, že v případě těchto trestných činů musí existovat příčinná souvislost také mezi porušením povinnosti a následkem, popř. účinkem, není z hlediska obligatorních znaků na úseku dopravy nic příznačného. Typické

¹³⁷ Tzv. nepravé omisivní delikty

¹³⁸ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1.10.2017. Praha: Leges, 2017. 976 stran. Student. ISBN 978-80-7502-236-3, s. 194

¹³⁹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1.10.2017. Praha: Leges, 2017. 976 stran. Student. ISBN 978-80-7502-236-3, s. 179-199

¹⁴⁰ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1.10.2017. Praha: Leges, 2017. 976 stran. Student. ISBN 978-80-7502-236-3, s. 530

znaky lze však sledovat ve fakultativních znacích, přičemž nutno říci, že ony nebudou trestněprávně významné. Například hmotným předmětem útoku bude v první řadě automobil či jiné vozidlo¹⁴¹ Následně jím samozřejmě bude, v případě trestných činů proti životu a zdraví, i lidské tělo. Stejně tak bude vozidlo zároveň prostředkem a v zásadě vždy, půjde-li o trestnou činnost na tomto úseku. Typickým rysem bude také místo spáchání trestného činu, kdy půjde výhradně o trestné činy na pozemních komunikacích. Tyto lze rozdělit na nehody v intravilánu, tedy v uzavřené obci, a nehody v extravilánu, tedy mimo obec. Tato místa můžeme potom vyjádřit ještě konkrétněji, s ohledem na stupeň rizikovosti jednotlivých úseků pozemní komunikace (křižovatky a zatáčky přehledné a nepřehledné).¹⁴²

5.2.2 Rysy objektivní stránky na úseku zdravotnictví

Objektivní stránka trestného činu ve zdravotnictví, bude shodná s objektivní stránkou v dopravě, až na skutečnost, že ve zdravotnictví se jedná nejen o činnost, ale vždy i o povolání. Zvláštnost pak bude v hmotném předmětu útoku. V případě trestných činů proti životu a zdraví, se bude jednat o osobu-pacienta podle zákona o zdravotních službách, kde je tato osoba přímo definována, jako „*fyzická osoba, které jsou poskytovány zdravotní služby.*“¹⁴³ V úvahu také přichází typický rys s ohledem na místo trestného činu. Bude k nim docházet ve většině případů ve zdravotnickém zařízení, nejčastěji pak v nemocnici. Nelze však vyloučit i jiná místa. Může jimi být například i místo bydliště pacienta, či sanitní vůz.

5.3 Pachatel

Pachatelem trestného činu je osoba, která naplnila všechny znaky trestného činu, v době jeho spáchání dovršila věk patnácti let a byla přičetná. Na hledisko přičetnosti i věku lze hledět jako na obecné podmínky trestnosti. Znakem skutkové podstaty tak bude pouze pachatel jako subjekt obecný, anebo subjekt speciální, popřípadě konkrétní. Naprostou většinu trestných činů, které zná náš právní řád, může spáchat kdokoli, tedy subjekt obecný. Konkrétním subjektem bude osoba, která jako jediná může trestný čin spáchat, tedy například matka u trestného činu vraždy novorozence dítěte matkou¹⁴⁴. Subjektem speciálním pak bude určitá skupina osob, kterým z jejich povolání, popřípadě zvláštní činnosti, která podléhá povolení, vyplývá určité postavení. Například úředníci či vojáci. U

¹⁴¹ Tramvaj, nákladní automobil, kolo, a další

¹⁴² PORADA, Viktor. *Silniční dopravní nehoda v teorii a praxi*. Praha: Linde, 2000. Vysokoškolské právní učebnice. ISBN 80-7201-212-6, s. 109.

¹⁴³ Zákon č. 372/2011 Sb., § 3, odst. 1

¹⁴⁴ Zákon č. 40/2009 Sb., § 142

pachatele lze nadále mluvit i o spolupachatelství a účastenství, avšak při nedbalostním zavinění, jsou tyto formy pachatelství vyloučeny, neboť vyžadují úmyslné zavinění.

Týká-li se skupiny trestných činů proti životu a zdraví, je v zásadě subjektem těchto trestných činů subjekt obecný. Výjimkou je pouze již zmíněný trestný čin vraždy novorozeného dítěte matkou a neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku¹⁴⁵. Zúžíme-li otázku zavinění pouze na nedbalost, půjde o subjekt obecný vždy. Určitou odlišností a specializací subjektu bude situace, kdy od pachatele bude vyžadováno porušení důležité povinnosti vyplývající z jeho zaměstnání, postavení, atd.¹⁴⁶ U těchto trestných činů také připadá v úvahu i právnická osoba jako pachatel a to u všech trestných činů krytých nedbalostním zaviněním v této skupině, podle zákona o trestní odpovědnosti právnických osob.¹⁴⁷ V případě úmyslných pak určité výjimky existují, jako například trestný čin zabití, nebo usmrcení novorozeného dítěte matkou.

5.3.1 Rysy pachatele na úseku silniční dopravy

Již bylo zmíněno, že subjekt jako znak skutkové podstaty, je v případě trestných činů na úseku dopravy stanoven obecně, s výjimkou neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku¹⁴⁸. V otázce osoby pachatele však lze najít typické rysy pro toto odvětví. Vzhledem k tomu, že v současné době je vozidlo každodenním společníkem člověka, týká se riziko trestního stíhání v souvislosti s dopravou každého z nás, a to nejenom držitelů řidičského oprávnění, ale i všech ostatních účastníků provozu na pozemních komunikacích. V praxi však páchají valnou většinu trestných činů spáchaných v souvislosti s provozem na pozemních komunikacích právě řidiči motorových vozidel a to 83% všech nehod (za rok 2017¹⁴⁹). To je dáno i povahou prostředku, který je při takovém trestném činu použit, tedy vozidlem jako často smrtícím předmětem a i okolnostmi, jakou je v mnoha případech vysoká rychlost. Zvláštností na tomto úseku může být odpovědnost opraváře motorového vozidla, jako pachatele, pokud provedl nesprávně opravu závady, která poté zapříčinila nehodu.¹⁵⁰ Charakteristické je pro pachatele také to, že u většiny případů se jedná o první trestný čin, a zároveň se nejedná o pachatele, kteří by vykazovali nějaké patologické poruchy osobnosti.¹⁵¹

¹⁴⁵ Zákon č. 40/2009 Sb. § 151

¹⁴⁶ Zákon č. 40/2009 Sb. § 148

¹⁴⁷ Zákon č. 418/2011 Sb.

¹⁴⁸ Zákon č. 40/2009 Sb. § 151

¹⁴⁹ Statistika nehodovosti - Policie České republiky. *Úvodní strana - Policie České republiky* [online]. Policie ČR [cit. 25.02.2018]. Dostupné

z: <http://www.policie.cz/clanek/statistika-nehodovosti-900835.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d>

¹⁵⁰ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. 2 sv. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, s. 1506.

¹⁵¹ POLCAR, Miroslav. *Trestné činy v dopravě na pozemních komunikacích*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2011. ISBN 978-80-7251-345-1, s. 23.

Předmětem zájmu v této oblasti jsou i psychické vlastnosti pachatele. Jak vyplývá ze statistických zjištění, je bez pochyb, že faktorem, který ve valné většině případů způsobí dopravní nehodu, je právě faktor lidský a to v 90% všech dopravních nehod. Chování řidiče pak ovlivňuje zejména temperament, jeho zkušenosti a tělesné a duševní předpoklady. V psychologii dopravních nehod je mnoho momentů, které mohou dopravní nehodu zapříčinit. Vzhledem k tomu, že jsou tyto trestné činy typické také tím, že nutnost reagovat se pohybuje v řádu jednotek sekund, podstatným činitelem bude reflexní schopnost i schopnost rozhodovací a také schopnost rozhodnout se správně. S tím souvisí i struktura osobnosti pachatele, kdy zpravidla vyšší náchylnost k páčání trestných činů v této oblasti, a to z vědomé nedbalosti, bude mít cholerik. S dopravou dále souvisí i únava, a to jak fyzická, tak duševní či emoční, a s ní související pozornost.¹⁵² Psychologie vzniku dopravních nehod, vzhledem k počtu nehod, kterýchžto je příčinou selhání lidského faktoru, je problematikou poměrně obsáhlou a vydala by na samostatnou práci.

5.3.2 Rysy pachatele na úseku zdravotnictví

Stejně jako u dopravy i zde platí, že neexistuje žádná základní skutková podstata trestného činu, kterou by mohl spáchat pouze zdravotnický personál. I zde se u všech trestných činů bude jednat o subjekt obecný.¹⁵³ Výjimkou můžou být pouze kvalifikované skutkové podstaty, kde povolání určitou roli hrát bude.¹⁵⁴

Týká-li se konkrétní osoby pachatele, tato oblast zahrnuje pouze zdravotnický personál, tedy lékaře, zdravotní sestry a další pracovníky. Do úvahy také přichází právnická osoba, tedy určité zdravotnické zařízení jako pachatel, na základě přičitatelnosti.

5.4 Subjektivní stránka

V této plně odkazují na kapitolu 4, kde je podrobně rozebráno zavinění, které je obligatorní součástí tohoto znaku skutkové podstaty. V úvahu mohou pak přicházet pouze znaky fakultativní, tedy motiv či záměr, avšak tyto se u nedbalostních trestných činů neuplatní.¹⁵⁵

¹⁵² PORADA, Viktor. *Silniční dopravní nehoda v teorii a praxi*. Praha: Linde, 2000. Vysokoškolské právnické učebnice. ISBN 80-7201-212-6, s. 85 – 99.

¹⁵³ ŠUSTEK, Petr a Tomáš HOLČAPEK. *Zdravotnické právo*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-321-1, s. 338.

¹⁵⁴ Zákon č. 40/2009 Sb. § 152, odst. 2

¹⁵⁵ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1.10.2017. Praha: Leges, 2017. 976 stran. Student. ISBN 978-80-7502-236-3, s. 246.

6 Jednotlivé skutkové podstaty

Trestné činy proti životu a zdraví si obecně, z hlediska trestního práva, vysloužily nejvyšší důležitost, jinými slovy nejvyšší zájem na jejich postihování. Systematikou zvláštní části trestního zákoníku je vyjádřena priorita ochrany základních lidských práv a svobod jednotlivce před zájmy kolektivními¹⁵⁶, přičemž zdraví a život byly zařazeny do hlavy první tedy, jako právo nejpodstatnější.¹⁵⁷ Toto členění se však neopírá pouze o základní lidský cit zákonodárce. Oporou je především jejich výslovná ochrana v Listině základních práv a svobod, kde jsou tato práva, jako nejpodstatnější, rovněž řazena na začátek.¹⁵⁸ Hlava I. je pak dále samostatně systematizována, s ohledem na závažnost trestných činů, na díly. V díle prvním jsou zařazeny trestné činy proti životu, v díle druhém trestné činy proti zdraví a v díle třetím trestné činy život nebo zdraví ohrožující. V dílech dalších, kde se s nedbalostními trestnými činy nesetkáme, potom trestné činy proti těhotenství ženy a trestné činy související s neoprávněným nakládáním s lidskými tkáněmi a orgány, lidským embryem a lidským genomem. Přestože je tato hlava jakýmsi jádrem ochrany života a zdraví trestním právem, ochranu lze nalézt i v jiných ustanoveních¹⁵⁹, kde jsou život a zdraví ohroženy také, avšak cíl trestné činnosti je primárně jiný.¹⁶⁰

6.1 Výklad některých pojmů

Je vhodné zvlášť specifikovat některé pojmy, které jsou společné pro více trestných činů, přičemž se jedná o porušení důležité povinnosti a hrubé porušení zákona, které jsou součástí kvalifikovaných skutkových podstat.

6.1.1 Porušení důležité povinnosti

Porušení důležité povinnosti je součástí kvalifikované skutkové podstaty všech nedbalostních trestných činů proti životu a zdraví, vyjma trestného činu ohrožení pohlavní nemocí¹⁶¹. U trestného činu ublížení na zdraví¹⁶² je pak

¹⁵⁶ Oproti starému trestnímu zákonu č. 140/1961 Sb., kde tomu bylo v zásadě naopak.

¹⁵⁷ *Koncepce nové kodifikace trestního práva hmotného České republiky: sborník příspěvků z mezinárodní konference konané dne 17.4.2000 na Ministerstvu spravedlnosti ČR v Praze*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2000. 256 s. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity. Řada teoretická = Acta Universitatis Brunensis. Iuridica; 246. ISBN 80-210-2469-0, s. 47.

¹⁵⁸ Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., čl. 6, čl. 7, čl. 11

¹⁵⁹ Zákon č. 40/2009 Sb., § 297, odst. 3, § 173 a další

¹⁶⁰ ŠÁMAL, Pavel, Oto NOVOTNÝ, Tomáš GRIVNA, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a Rudolf VOKOUN. *Trestní právo hmotné*. 8., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-358-7, s. 550-551.

¹⁶¹ Zákon č. 40/2009 Sb., § 155

¹⁶² Zákon č. 40/2009 Sb., § 148

součástí skutkové podstaty základní. Je tak tomu proto, že je třeba přísněji postihnout pachatele trestných činů, kteří měli vyšší míru povědomí o možnosti nastání trestněprávně relevantního následku, anebo alespoň toto povědomí mít měli a mohli. Pro toto porušení je podstatné, že ona povinnost je uložena ze zákona nebo alespoň na základě zákona. V praxi tak postačí i příkaz, který je vydán na základě zákona.¹⁶³ Nelze proto zavinění k důležité povinnosti dovést na základě povinností, které vyplývají z jiných zdrojů, například ze smlouvy, či ingerence. Další podstatnou nutností je, aby daná důležitá povinnost existovala, tedy zavazovala osobu-pachatele z důvodu jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce a zároveň podstatně zvyšovala riziko pro lidský život či zdraví.¹⁶⁴ Toto je společné pro všechny takto definované kvalifikované skutkové podstaty. K povinnostem však nelze přistupovat strojově, tedy tak, že každé porušení povinnosti dané zákonem je důležité porušení povinnosti. Tak koneckonců vyplývá i ze slova “důležité“ v daných skutkových podstatách. To odlišuje i jednotlivé skutkové podstaty z hlediska vyžadovaných porušení. Dle judikatury soudu¹⁶⁵ již z roku 1963 je nutné, aby porušení takovéto důležité povinnosti zpravidla k takovému škodlivému následku vedlo, přičemž to bude posuzováno vždy ve vztahu ke konkrétnímu skutku. K zavinění trestného činu usmrcení z nedbalosti¹⁶⁶ tak nepostačí, že sice dojde k usmrcení a to porušením povinnosti, která vede k předcházení nechtěné situace, jež nastala, avšak zpravidla při takovéto situaci nedochází k usmrcení člověka.¹⁶⁷ K tomu lze pro příklad uvést i již probíraný náleží Ústavního soudu, ve kterém při couvání na parkovišti došlo k usmrcení dítěte.¹⁶⁸ Přestože zde došlo k poměrně závažnému následku, nelze dovést, že při couvání bez dostatečného výhledu za vozidlo, zpravidla dochází k usmrcení. Avšak ono posouzení nespočívalo pouze v tomto ohledu. Ze situace bylo zřejmé, že porušení této povinnosti nebylo vzhledem k okolnostem jednáním natolik nebezpečným, aby ho bylo možné posuzovat, jako porušení důležité povinnosti. Pachatel zde proto nebyl odsouzen podle kvalifikované skutkové podstaty usmrcení z nedbalosti, ale podle skutkové podstaty základní. K tomu podotýkám, že takto rozhodl Nejvyšší soud (stejně tak instance předchozí), usnesením ze dne 25. března 2015¹⁶⁹, přičemž všechna předchozí rozhodnutí byla zrušena Ústavním soudem, avšak ne z důvodu špatné kvalifikace skutku, nýbrž chybného posouzení zavinění, jak již bylo vysvětleno.

Naproti tomu lze uvést příklad, kdy soud dovedl, že se o porušení důležité povinnosti jedná, přestože na první pohled se jedná o porušení povinnosti méně významné, se kterým se lze, zejména v malých městech, setkat běžně. Z tohoto

¹⁶³ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. 2 sv. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, s. 1506.

¹⁶⁴ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře Wolters Kluwer. Kodex. ISBN 978-80-7478-790-4, s. 769 – 870.

¹⁶⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR z 28. července 1963 - 1 Tz 36/63

¹⁶⁶ Zákon č. 40/2009 Sb., §153, odst. 2

¹⁶⁷ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. 2 sv. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, s. 1506.

¹⁶⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 31. 5. 2016, sp. zn. III. ÚS 2065/15

¹⁶⁹ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25. 3. 2015 č. j. 8 Tdo 125/2015-27

důvodu může být rozhodnutí soudu v tomto případě kontroverzní, nicméně Nejvyšší soud dobře argumentoval, proč toto porušení dovodil. Tento judikát pochází ze dne 25. 2. 2016 a jedná se o judikaturu Nejvyššího soudu ČR¹⁷⁰. Z hlediska skutkových zjištění je pachatelkou - vlastníkem psa, kterážto ho venčila při chůzi po pravé straně vozovky, přičemž pes nebyl nijak zajištěn a mohl volně pobíhat. Tímto si počínala v rozporu se zákonem a porušila tak povinnost ze zákona uloženou, tedy zabránit domácím zvířatům pobíhat po pozemní komunikaci.¹⁷¹ Ve chvíli, kdy ze zatáčky přijížděl řidič motocyklu, zavolala pachatelka psa povelům k sobě, následkem čehož pes vběhl řidiči do dráhy jízdy a střetl se s ním. V důsledku následného pádu utrpěl řidič těžká zranění. Soud pak uznal pachatelku vinnou z těžkého ublížení na zdraví a to v kvalifikované skutkové podstatě podle odstavce druhého, tedy z důvodu porušení důležité povinnosti. K tomuto pak soudy argumentovaly tím, že existuje nesčetné množství případů, kdy volně pobíhající zvíře, ať už se jedná o domácí zvíře, či zvíře volně žijící, zapříčiní těžké dopravní nehody. Právě ono ustanovení, které dává za povinnost majitelům, či držitelům domácích zvířat kontrolovat jejich pohyb tak, aby se nevyskytovali na vozovce, navazuje na tyto případy a směřuje právě k předcházení těchto těžkých následků.

S poměrně aktuálním rozhodnutím přichází Nejvyšší soud i v roce 2016¹⁷², kde se zabývá zásadou gradace příčinné souvislosti v otázce porušení důležité povinnosti. Šlo o situaci, kdy se řidič přijíždějící po hlavní silnici rychlostí o 32 km/h až 44 km/h vyšší, než byla rychlost maximální povolená, střetl s vozidlem, které přijíždělo po silnici vedlejší a nedalo přednost zmíněnému vozidlu jedoucímu po hlavní silnici, čímž řidiče tohoto vozidla usmrtil. Okresní a krajský soud potom toto překročení posoudil jako porušení důležité povinnosti s odkazem na skutečnost, že je sice obvykle vyžadováno zvýšení rychlosti nad povolený limit minimálně o 70%, avšak v případě nepřehledné situace to může být i pouze 33% a je bezpochyby, že právě rychlost pachatele byla příčinnou smrti poškozeného. Nejvyšší soud tato rozhodnutí zrušil, přičemž mimo jiné konstatoval, že u porušení důležité povinnosti se nelze zabývat pouze tím, zda toto jednání bylo příčinnou onoho následku, ale zda bylo toto jednání příčinnou dostatečně významnou, což v tomto případě nedohledal.

V případě, kdy analyzujeme nesčetnou judikaturu, která sahá až do předrevolučního období¹⁷³, dojdeme k názoru, že není možné jednotně definovat, co konkrétně lze za důležitou povinnost považovat. Vždy tak bude nutné, aby jednotlivá ustanovení jednotlivých předpisů upravujících danou problematiku, byla podrobena rozhodnutím soudu, která do jisté míry určí, zda toto ustanovení lze ve vztahu k určitému následku považovat za důležitou povinnost. To lze tvrdit, s ohledem na poslední řešený případ, ale i s ohledem na mnoho dalších. Avšak ani

¹⁷⁰ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25. 2. 2016 č. j. 8 Tdo 90/2016

¹⁷¹ Zákon č. 361/2000 Sb., §60, odst. 1

¹⁷² Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 2. 2016, sp. zn. 15 Tdo 944/2015

¹⁷³ Lze zmínit například Rozhodnutí nejvyššího soudu ČSR z roku 1979, sp. zn. 11 Tz 91/78 Sb. Rozh. Tr. Č. 35 1979, kdy soud určil jízdu se silně znečištěným čelním sklem a světlomety, díky čemuž má řidič jen velmi omezený výhled, za porušení důležité povinnosti

toto nebude definitivní, neboť nakonec bude nutno posoudit, zda jsou okolnosti aktuálních případů shodné, či alespoň obdobné, a samozřejmě vzhledem k tomu, že soud není dřívějším rozhodnutím soudu vázán, je na uvážení konkrétního soudu, zda danou otázku posoudí stejně.

6.1.1.1 Důležitá povinnost v silniční dopravě

Jestliže jsem v minulé kapitole hovořil o četné judikatuře, nutno říci, že naprostá její většina se týká dopravy. Vyplyvají-li tyto povinnosti z pachatelova zaměstnání, povolání, funkce či činnosti, může se v případě dopravy jednat i o autoopraváře, učitele autoškoly, řidiče z povolání a nejčastěji samozřejmě řidiče jako takového, přičemž se může jednat, jak o držitele řidičského oprávnění, tak i osobu toto oprávnění nevlastnící. Z hlediska dopravy pak bude při posuzování porušení povinnosti relevantní také to, o jaké vozidlo se případně jedná. Jinak bude tato povinnost posuzována ve vztahu k automobilu osobnímu a jinak k automobilu nákladnímu.¹⁷⁴

Již bylo zmíněno, že ohraničený výčet důležitých povinností není možný. Lze tak pouze uvést již judikované příklady takových povinností, které jsou těmi nejčastějšími. Společností je pravděpodobně nejcitlivěji vnímána povinnost v podobě nutnosti vyvarovat se řízení dopravního prostředku pod vlivem alkoholu. Takovéto jednání je společností vždy vnímáno velmi negativně a to i přes to, s jakou benevolencí společnost k alkoholu přistupuje. Ze zákona vyplývá, že řidič nesmí požit alkohol během jízdy, ani před jízdou a to v takové době, aby k jízdě nastoupil ještě pod vlivem alkoholu.¹⁷⁵ Takové porušení je pak soudy považováno za porušení důležité povinnosti, a to právě z toho důvodu, že alkohol jako droga utlumující, extrémně snižuje pozornost, dále pak reakční rychlost člověka, a je tomu tak v některých případech i po požití nepatrného množství alkoholu. Obecně se udává, že přítomnost alkoholu v krvi zvyšuje riziko dopravní nehody až pětadvacetkrát a to při hladině 1,5g/Kg.¹⁷⁶ Dále připomínám k otázce zavinění, že požití alkoholu musí mít vliv na skutečnost, že se pachatel dopustil konkrétního následku.¹⁷⁷

Další takovou povinností může být nepřiměřená rychlost, jež byla příčinou hned 13 910 dopravních nehod v průběhu roku 2017.¹⁷⁸ Zákon samozřejmě určuje

¹⁷⁴ POLCAR, Miroslav. *Trestné činy v dopravě na pozemních komunikacích*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2011. ISBN 978-80-7251-345-1, s. 29 – 30.

¹⁷⁵ Zákon č. 361/2000 Sb., §5, odst. 2, písm. a), b)

¹⁷⁶ CHMELÍK, Jan. *Dopravní nehody*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-211-0, s. 34.

¹⁷⁷ CHMELÍK, Jan. *Dopravní nehody*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-211-0, s. 31 – 34.

¹⁷⁸ Statistika nehodovosti - Policie České republiky. *Úvodní strana - Policie České republiky* [online]. Copyright © 2018 Policie ČR, všechna práva vyhrazena [cit. 25.02.2018]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/statistika-nehodovosti-900835.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d>

povolenou rychlost jízdy, a to známými hranicemi 50 km/h, 80 km/h, 90 km/h, 110 km/h a 130 km/h, která neplatí pouze pro řidiče motorových vozidel, ale pro řidiče všech dopravních prostředků, včetně jezdců na zvířeti.¹⁷⁹ Zároveň také žádá od každého řidiče, aby rychlost jízdy přizpůsobil svým schopnostem, vlastnostem vozidla, stavu vozovky, povětrnostním podmínkám a dalším, a to tak, aby byl schopen vozidlo zastavit na vzdálenost, na kterou má rozhled.¹⁸⁰ Z onoho vyplývá, že porušením důležité povinnosti nemusí být pouze překročení maximální povolené rychlosti, ale i nedodržení bezpečné rychlosti vzhledem k okolnostem.¹⁸¹ Rozdílně tak bude posuzována rychlost, jako rychlost přiměřená při projíždění kolem autobusové zastávky, tedy v jízdním pruhu, ke kterému zastávka náleží, v době, kdy v ní stojí autobus a v době, kdy v ní není. Tak samozřejmě s ohledem na skutečnost, že je zde důvodný předpoklad toho, že v dohledné době budou vozovku přecházet chodci. Nelze také považovat každé překročení maximální rychlosti za porušení důležité povinnosti. Vždy bude potřeba posuzovat onu míru nutnosti usměrňovat rychlost v závislosti na okolnostech, avšak je-li maximální rychlost překročena pouze o málo více, nelze toto jednání považovat za porušení důležité povinnosti.¹⁸²

Za důležitou povinnost, tedy její porušení, je také považováno předjíždění vozidel v místech, kde je takové jednání zakázáno. To jak buď přímo označením místa, kde je předjíždění vyloučeno, anebo v souvislosti s nucenou aplikací zákonných podmínek na danou situaci řidičem. Tyto povinnosti jsou stanoveny zákonem o provozu na pozemních komunikacích, přičemž shrneme-li tato pravidla, pak řidič nesmí předjíždět v případě, kdy by ohrozil ostatní účastníky provozu.¹⁸³ Do jisté míry je potom neurčité ustanovení, které zakazuje předjíždění v místě, kdy řidič nemá před sebe rozhled na takovou vzdálenost, která je nutná k předjetí.¹⁸⁴ Lze říci, že toto pravidlo je primárním a bude posuzováno v každém případě. Nicméně hlavním cílem tohoto zákazu je postihnout části komunikace, tedy tzv. nepřehledná místa, kde je například prudká zatáčka či stoupání, kdy při jeho skončení, tedy za horizontem, není možné zjistit situaci. Z ustanovení tohoto zákona pak samozřejmě vyplývá, že se bude jednat, za normálních podmínek, i o přehledná místa komunikace, např. rovné silnice, avšak z důvodu klimatických podmínek, tedy mrazu nebo deště a dalších, se z nich dočasně stanou místa nepřehledná. Při určování vzdálenosti nutné k předjetí vozidla bude muset řidič přihlídnout zejména k rychlosti předjížděného vozidla, ale i k technickým možnostem vozidla vlastního, přičemž řidič musí brát v úvahu i okolnost, že ani při předjíždění nesmí překročit maximální povolenou rychlost. Je samozřejmě také v rozporu s těmito ustanoveními, pokud řidič spoléhá na to, že v případě, nedostatečné vzdálenosti pro předjetí kolony, mu předjížděná vozidla vytvoří dostatečné rozestupy k tomu, aby se zařadil zpět, neexistovali-li již takovéto

¹⁷⁹ Zákon č. 361/2000 Sb., §18, odst. 3, 4

¹⁸⁰ Zákon č. 361/2000 Sb., §18, odst. 1

¹⁸¹ Rozhodnutí nejvyššího soudu ČSR – 6 Tz 32/75

¹⁸² CHMELÍK, Jan. *Dopravní nehody*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-211-0, s. 50 – 52.

¹⁸³ Zákon č. 361/2000 Sb., §17, odst. 3, 5

¹⁸⁴ Zákon č. 361/2000 Sb., §17, odst. 3, 5

rozestupy před začátkem předjíždění.¹⁸⁵ To však nevylučuje tzv. sekundární odpovědnost těchto předjížděných řidičů, kteří by takové místo nevytvořili a to z nedbalosti, či dokonce úmyslně.

Dále uvádím důležitou povinnost „dání přednosti v jízdě“, která je často probírána judikaturou, a to zejména s ohledem na skutečnost, do jaké míry je ještě řidič schopen dodržet tuto povinnost, vzhledem k rychlosti vozidla přijíždějícího po hlavní silnici. K onomu lze uvést judikaturu Nejvyššího soudu ze dne 20. 10. 2004¹⁸⁶, kdy v zásadě primárně padá zavinění nehody na účastníka silničního provozu, který přijíždí z vedlejší silnice, avšak jen v případě, kdy je mu umožněno tuto povinnost splnit. To je mu pak zpravidla znemožněno překročí-li řidič, přijíždějící po hlavní silnici, výrazně maximální rychlost kupříkladu o 70%, avšak vždy bude nutné posuzovat aktuální situaci. Vzhledem k tomu, že primární odpovědnost je na řidiči vozidla přijíždějícího z vedlejší silnice a vzhledem k tomu, že nedodržení této povinnosti sebou zpravidla přináší těžká ublížení na zdraví i úmrtí, lze takovéto porušení povinnosti považovat za důležité vždy. Samozřejmě vyjma případů kdy řidič, který měl tuto povinnost, nemohl reagovat, jak již bylo vysvětleno.¹⁸⁷

Další významnou povinností co do počtu dopravních nehod v důsledku jejího porušení, je udržování bezpečné vzdálenosti mezi vozidly. Tato povinnost je v zásadě upravena tak, že řidič, který jede za vozidlem, musí udržovat takovou vzdálenost od vozidla jedoucího před ním, aby se byl schopen vyhnout srážce v případě, kdy vozidlo před ním náhle zastaví.¹⁸⁸ Již z tohoto neurčitého vymezení je zřejmé, že bezpečnou vzdálenost nelze jasně vymezit a bude posuzována vždy s ohledem na konkrétní případ. Nicméně za důležitou povinnost je judikaturou považována.¹⁸⁹

Poměrně zajímavé je z hlediska judikatury i řízení vozidla bez řidičského oprávnění. Je samozřejmé, že řidičské oprávnění je pro jízdu s vymezeným typem vozidel vyžadováno zákonem¹⁹⁰, avšak aby bylo možné dovést porušení důležité povinnosti, je nutné zkoumat především schopnosti onoho řidiče. O porušení důležité povinnosti tak půjde pouze v případě, kdy osoba nemá potřebnou zručnost k ovládání vozidla a neovládá pravidla silničního provozu, přičemž není podstatné, zda je držitelem řidičského oprávnění. Z judikatury dále vyplývá i skutečnost, že přestože osoba nevlastní řidičské oprávnění, je v případě, kdy řídí

¹⁸⁵ CHMELÍK, Jan. *Dopravní nehody*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-211-0, s. 53-55.

¹⁸⁶ Usnesení nejvyššího soudu ze dne 20. 10. 2004, sp. zn. 5 Tdo 1173/2004 Sb. rozh. tr. č. 45/2005

¹⁸⁷ CHMELÍK, Jan. *Dopravní nehody*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-211-0, s. 56-61.

¹⁸⁸ Zákon č. 361/2000 Sb., §19, odst. 1

¹⁸⁹ CHMELÍK, Jan. *Dopravní nehody*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-211-0, s. 68 – 69.

¹⁹⁰ Zákon č. 361/2000 Sb., §80

vozidlo řidičem a musí dodržovat pravidla silničního provozu s tím, že se může dopustit i jiného porušení důležité povinnosti.¹⁹¹

V souvislosti s rozvojem moderních technologií, je v hodné uvést i držení, či jiné užívání telefonního přístroje za jízdy, jako zákonem zakázanou činnost.¹⁹² Plné nevěnování se řízení vozidla¹⁹³, je pak jednou z nejrizikovějších okolností pro způsobení dopravní nehody a právě držení telefonního přístroje za jízdy, je jednou z jeho příčin. Tak vyplývá ze statistik Policie ČR, podle které je pro rok 2017 stanoven počet takto způsobených nehod na 16 901, přičemž se jedná o 19,61% všech dopravních nehod zaviněných řidiči motorových vozidel.¹⁹⁴ Je proto oprávněné, že soud posuzuje porušení této povinnosti, jako porušení povinnosti důležité, přičemž tuto povinnost mají i jednotky integrovaného záchranného systému, tedy řidiči sanitek a podobně. Zvláštností je, že v případě, kdy je telefonní zařízení připojeno k vozidlu například držákem, není v rozporu s předpisy takto ho ovládat.¹⁹⁵ Jsem však přesvědčen, že takováto skutečnost nebude z hlediska nutnosti plně se věnovat řízení relevantní. Bude tak záležet na konkrétní činnosti, kterou řidič vozidla v takové situaci provádí, a to jak vzhledem k délce činnosti, tak k nutnosti soustředění se na onu činnost. V případě, kdy tak bude telefonní přístroj připevněn pevně k vozidlu a řidič ho bude ovládat pouze stisknutím příslušných tlačítek, avšak tento druh ovládání tohoto zařízení nabude takové intenzity, že schopnost plně se věnovat řízení vymizí, bude se jednat o porušení důležité povinnosti, avšak již podle ustanovení §5, zákona o provozu na pozemních komunikacích¹⁹⁶.

Na závěr této subkapitoly lze zmínit ještě další porušení důležité povinnosti, jako nesledování technického stavu vozidla, bezdůvodné přejetí do protisměru, nerespektování výstražného znamení na železničním přejezdu¹⁹⁷, neumožnění chodci bezpečné přejití vozovky na přechodu pro chodce, nedodržení směru a způsobu jízdy¹⁹⁸, přičemž takto uvedený výčet není ani zdaleka vyčerpán, a jak již bylo řečeno, to ani není možné.

¹⁹¹ CHMELÍK, Jan. *Dopravní nehody*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-211-0, s. 74.

¹⁹² Zákon č. 361/2000 Sb., §7, odst. 1, písm. c)

¹⁹³ Zákon č. 361/2000 Sb., §5, odst. 1, písm. b)

¹⁹⁴ Statistika nehodovosti - Policie České republiky. *Úvodní strana - Policie České republiky* [online]. Copyright © 2018 Policie ČR, všechna práva vyhrazena [cit. 25.02.2018]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/statistika-nehodovosti-900835.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d>

¹⁹⁵ CHMELÍK, Jan. *Dopravní nehody*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-211-0, s. 66.

¹⁹⁶ Zákon č. 361/2000 Sb., §5, odst. 1, písm. b)

¹⁹⁷ POLCAR, Miroslav. *Trestné činy v dopravě na pozemních komunikacích*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2011. ISBN 978-80-7251-345-1, s. 30 – 31.

¹⁹⁸ CHMELÍK, Jan. *Dopravní nehody*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-211-0, s. 66,75.

6.1.1.2 Důležitá povinnost ve zdravotnictví

V tomto úseku trestné činnosti je otázka porušení důležité povinnosti vždy rozporuplnou. Za porušení důležité povinnosti lze v zásadě zpravidla považovat postup *non lege artis*, neboť zde zpravidla dochází k ohrožení či poruše života. Samozřejmě pouze týká-li se trestných činů proti životu a zdraví. Není proto s podivem, že rozhodnutí soudů jdou tímto směrem a z analýzy jednotlivých rozhodnutí lze dovodit, že je tomu tak ještě častěji než v úseku dopravy. Nicméně to nic nemění na tom, že je stále v platnosti požadavek vyžadovaný judikaturou Nejvyššího soudu¹⁹⁹, kdy nelze v žádném případě posuzovat důležitou povinnost a bude nutno přistupovat ke každé vždy individuálně s přihlédnutím k okolnostem. Vzhledem k tomuto nelze říci, že postup *non lege artis* je vždy porušením důležité povinnosti. Soud bude muset brát v úvahu zejména důležitost této povinnosti v daném případě.²⁰⁰

Z hlediska důležitých povinností samozřejmě znovu nelze udělat jejich přesný výčet, avšak nutno říci, že týká-li se trestných činů proti životu a zdraví, bude zpravidla tato povinnost souviset s již zmíněným postupem dle *lege artis*. Znovu lze uvést určité příklady. Jako poměrně zásadní porušení uvádím případ, kdy na oddělení dětské lékařské služby první pomoci přiběhl otec dítěte, který naléhal na lékaře, že jeho dítě potřebuje lékařské ošetření, neboť ono má potíže s dýcháním, které lze interpretovat tak, že se dusí. Lékař však na toto naléhání reagoval tak, že tento stav bagatelizoval a odvětil, že dorazí během patnácti až dvaceti minut, tedy až poté, co dopije kávu, kterou si právě připravil. Dítě však zemřelo pět minut před jeho příjezdem, přičemž následný znalecký posudek dovodil, že v případě, kdy by lékař reagoval okamžitě, mohl smrti dítěte předejít. Soud poté celou věc posoudil, jako trestný čin usmrcení z nedbalosti porušením důležité povinnosti. Z takto vyložených skutkových zjištění by nepochybně mohlo přicházet v úvahu i úmyslné zavinění ve formě srozumění, avšak tato skutková zjištění jsou převzata pouze z knižní publikace²⁰¹ a velmi zkrácena. Rozsudek se mi nepodařilo v jeho plném znění dohledat, přestože je jeho obsah často přejímán²⁰².

Zajímavý je pak také případ lékaře, a to s ohledem na nesprávnou diagnózu, který ošetřoval pacienta po dopravní nehodě, přičemž se soustředil pouze na ošetření hlavy a k podezření na vnitřní krvácení, ke kterému u pacienta došlo, dospěl až po delší době, kdy i přestože lékař následně nechal pacienta operovat pro tuto diagnózu, pacient zemřel na vykrvácení. Ze znaleckých posudků

¹⁹⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR z 28. července 1963 - 1 Tz 36/63

²⁰⁰ STOLÍNOVÁ, Jitka a Jan MACH. *Právní odpovědnost v medicíně*. 2., dopl. a přeprac. vyd. Praha: Galén, c2010. Theatrum medico-iuridicum. ISBN 978-80-7262-686-1, s. 37.

²⁰¹ STOLÍNOVÁ, Jitka a Jan MACH. *Právní odpovědnost v medicíně*. 2., dopl. a přeprac. vyd. Praha: Galén, c2010. Theatrum medico-iuridicum. ISBN 978-80-7262-686-1, s. 38.

²⁰² *Nemocniční listy. Fakultní nemocnice Brno* [online], 2012, 13. r., č. 4.[cit. 25.02.2018]. Dostupné z: <https://www.fnbrno.cz/nl-4-2012/f1666>, s. 21.

potom vyplynulo, že lékař měl a mohl vnitřní krvácení diagnostikovat, čímž by mohlo být zastaveno dříve a nedošlo by k vykrvácení.²⁰³

Je nepochybné, že ve zdravotnictví je mnoho povinností, jejichž nedodržení může mít zpravidla za následek úmrtí či ublížení na zdraví, a lze je tak posoudit jako porušení důležité povinnosti. Přestože kvalifikovaná skutková podstata ukládá za tato pochybení vyšší tresty, bude nutno k trestání lékařů přistupovat i s ohledem na skutečnost, v jak rizikovém postavení se nacházejí.

6.1.2 Hrubé porušení zákona

Jedná se o skutkovou okolnost, která je kvalifikovanou skutkovou podstatou všech trestných nedbalostních trestných činů proti životu a zdraví, vyjma trestného činu ohrožení pohlavní nemocí²⁰⁴. Z jednotlivých ustanovení trestního zákoníku potom vyplývá, že při hrubém porušení zákonů musí jít o porušení relativně taxativně vymezených zákonů a zároveň se musí jednat výhradně o zákony. Ty jsou vždy výslovně stanoveny v kvalifikovaných skutkových podstatách jednotlivých trestných činů tím způsobem, že se jedná o zákony, které společně upravují ochranu životního prostředí, bezpečnost práce, dopravu, zákony hygienické, popřípadě další k těmto se pojící nebo zákony na ochranu veřejného zdraví.²⁰⁵ Jiné právní předpisy lze pak využít pouze v případě, a je nutno je takto využít, kdy konkretizují jednotlivé normy zákona.²⁰⁶

Hrubým porušením zákona bude případ, kdy pachatel vyvolá tak intenzivní riziko nebezpečí poruchy objektu, že za takových okolností zpravidla k onomu následku dochází, přičemž toto porušení je ještě vyšší míry než u institutu porušení důležité povinnosti. Jedná se tak zejména o případy, kdy pachatel poruší více povinností plynoucích z jednoho nebo více předpisů.²⁰⁷

Pro příklad zmiňují rozhodnutí Nejvyššího soudu z roku 1971²⁰⁸, které je často uváděno i v literatuře. Soud zde uznal za hrubé porušení předpisů o bezpečnosti dopravy jednání, kdy pachatel jel na motocyklu, který měl poškozené brzdy, nedostatečná světla a řidič byl pod vlivem alkoholu, následkem čehož došlo ke sražení skupiny žen, z nichž dvě zemřely. Nebo také případ řidiče osobního automobilu, který předjížděl v místě, kde to bylo zakázáno a označeno dvojitou plnou čarou, nákladní automobil s návěsem. Při předjíždění proti němu ovšem vyrazil řidič minibusu a v hledem k tomu, že k předjetí bylo zapotřebí ještě

²⁰³ ²⁰³ STOLÍNOVÁ, Jitka a Jan MACH. *Právní odpovědnost v medicíně*. 2., dopl. a přeprac. vyd. Praha: Galén, c2010. Theatrum medico-iuridicum. ISBN 978-80-7262-686-1, s. 39.

²⁰⁴ Zákon č. 40/2009 Sb., § 155

²⁰⁵ Zákon č. 40/2009 Sb., § 143, odst. 3, § 147, odst. 3, § 148, odst. 2, § 153, odst. 4, § 157, odst. 4

²⁰⁶ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. 2 sv. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, s. 1508.

²⁰⁷ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. 2 sv. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, s. 1508.

²⁰⁸ Rozhodnutí nejvyššího soudu ČSSR ze dne 11. 11. 1971, sp. zn. Tzv 287/71

0,6 metru, čelně se srazil s tímto minibusem, následkem čehož usmrtil všech osm lidí, kteří tvořili jeho posádku. Nutno dodat, že posádka nebyla připoutána bezpečnostními pásy. Soud pak uznal toto chování za hrubé porušení zákonů, neboť řidič nejen že předjížděl v místě, kde to bylo zakázáno, bylo zimní období a večer, navíc se dá toto chování posoudit jako hazardérství, neboť jak známo, nesprávné předjíždění má často tragické následky. Jednalo s tak podle soudu o vážné nerespektování pravidel.²⁰⁹

Příkladem lze uvést některé zákony, které jsou ustanoveními těchto kvalifikovaných skutkových podstat míněny. Mezi zákony o životním prostředí patří zejména z. č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, z. č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, z. č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší. Zákonem na ochranu bezpečnosti práce bude zejména z. č. 262/2006 Sb., zákoník práce a z. č. 309/2006 Sb., o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. Mezi zákony o bezpečnosti to bude například z. č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a z. č. 56/2001 Sb., o podmínkách provozu vozidel na pozemních komunikacích. Zákony týkající se hygieny a veřejného zdraví pak budou například z. č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, z. č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách, z. č. 378/2007 Sb., o léčivech.²¹⁰

6.2 Trestné činy proti životu

Tento díl, tedy díl první, v sobě obsahuje pouze jeden trestný čin, který je spáchán nedbalostním zaviněním a to trestný čin usmrcení z nedbalosti²¹¹. Vedle něho se tu samozřejmě objevuje trestný čin vraždy, či zabití novorozeného dítěte matkou a další. Naprosto zásadní je pak pro tento okruh trestných činů vymezení pojmu smrti, který bude přiblížen v následující subkapitole.

6.2.1 Usmrcení z nedbalosti

Na úvod lze říci, že tento trestný čin lze považovat za nejzávažnější nedbalostní trestný čin, alespoň co do následku. V úvahu by pak mohly přicházet i trestné činy útočící na životní prostředí jako na objekt trestného činu, neboť poškození životního prostředí může mít naprosto fatální důsledky na lidský život a zdraví. Zde však bude závažnost proměnlivá v závislosti na způsobeném následku.

²⁰⁹ Některé nedbalostní trestné činy proti životu a) epravo.cz. *EPRAVO.CZ – Váš průvodce právem - Sbírka zákonů, judikatura, právo*[online]. Copyright © EPRAVO.CZ, a.s. 1999 [cit. 25.02.2018]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/nektre-nedbalostni-trestne-ciny-proti-zivotu-a-zdravi-v-silnicnim-provozu-pohledem-nejvyssiho-soudu-95347.html>

²¹⁰ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře Wolters Kluwer. Kodex. ISBN 978-80-7478-790-4, s. 870 – 871.

²¹¹ Zákon č. 40/2009 Sb., §143, odst. 5, písm. a)

Objektem tohoto trestného činu je samozřejmě lidský život. Vyžaduje proto následek v úmrtí člověka a zároveň zavinění tohoto následku z nedbalosti. Nejsou-li jednání a následek kryty nedbalostním zaviněním, tento trestný čin nepřichází v úvahu, avšak může jít o úmyslný trestný čin, který je ekvivalentním co do následku²¹², popřípadě o trestný čin, kde je následek smrti kvalifikovanou skutkovou podstatou.²¹³

Hmotným předmětem útoku bude v každém případě člověk. Je proto otázkou, kdy se člověk stává člověkem, přesněji řečeno, kdy lze určit člověka za samostatnou bytost. Analyzujeme-li trestní zákoník, vidíme, že nepostihuje usmrcení plodu v těle matky jako vraždu dítěte, ale jako útok proti těhotenství ženy. Vidíme tak, že oproti vraždě je tu jiný objekt útoku z hlediska objektu individuálního, tedy těhotenství. Z toho vyplývá, že rozhodujícím okamžikem bude porod. Z druhé strany, z hlediska trestního zákoníku, lze pak ohraničení vidět v trestném činu usmrcení novorozeného dítěte matkou²¹⁴. V tomto je objektem již lidský život, a to život novorozeněte, přitom tento trestný čin je v dispozici definován tak, že matka usmrtí dítě při porodu, či po něm. Z onoho vyplývá, že ve chvíli kdy započne průběh porodu, lze posuzovat člověka jako samostatnou lidskou bytost.²¹⁵ Porod potom začíná ve chvíli, kdy dítě započne opouštět tělo matky, tedy začínají přicházet první porodní bolesti. V teorii se pak lze setkat i s názory, že dítě je samostatnou bytostí ve chvíli, kdy je od těla matky odděleno. V současné době však toto chápání odporuje trestnímu zákoníku, jak již bylo vysvětleno.²¹⁶

Trestný čin usmrcení z nedbalosti se v trestním zákoníku nachází v §143, přičemž obsahuje způsobení smrti, jako základní skutkovou podstatu a v následujících třech odstavcích skutkové podstaty kvalifikované. Základní skutková podstata je definována takto: „*Kdo jinému z nedbalosti způsobí smrt, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti.*“²¹⁷ Jak již bylo dříve zmíněno, naprosto zásadním momentem bude určení smrti, tedy kdy smrt nastává a co to je.

Přestože je pro nás zásadní smrt či usmrcení jako pojem právní, je tento pojem vykládán na základě poznatků lékařské vědy. Jedná se o smrt mozku, tedy o stav, kdy mozek již nevyvíjí žádnou aktivitu a obnovení jeho činnosti, jakož i činnosti ostatních funkcí, které jsou pro život nezbytné, je vyloučeno. Tento pojem však takto není definován stále stejně. V minulosti například přerušení vitálních funkcí, jako zástava dechu, znamenalo smrt člověka, avšak dnes tomu tak být nemusí. I přestože byly tyto funkce na přechodnou dobu zastaveny, nenastala tím smrt člověka. Podstatné je, aby byl takový stav nezvratný.

²¹² Zákon č. 40/2009 Sb., §140, §141, §142

²¹³ Zákon č. 40/2009 Sb., §145, odst. 3, §146, odst. 4

²¹⁴ Zákon č. 40/2009 Sb., §142

²¹⁵ Pro srovnání například rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2005, sp. zn. 5 To 81/2005

²¹⁶ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. 2 sv. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, s. 1460.

²¹⁷ Zákon č. 40/2009 Sb., §143, odst. 1

Vzhledem k tomu, že je v dnešní době možné udržovat člověka naživu pomocí přístrojů, které tyto základní vitální funkce mohou nahrazovat, je nutno vykládat smrt člověka jako smrt mozku, tedy cerebrální smrt, kdy je návrat k životu vyloučen. V případě, kdy tak dojde k pouhé tzv. klinické smrti, tedy zastavení některých životních funkcí, nelze na základě tohoto stavu dovodit trestní zavinění k usmrcení.²¹⁸ Je pak na pováženu, jak posuzovat uvedení poškozeného do kómatu, které může trvat i několik let, přičemž nelze vyloučit ani jeden z možných následků, tedy že poškozený po několika letech zemře nebo se naopak navrátí do stavu plného vědomí.

Z hlediska početnosti však bude významnější kvalifikovaná skutková podstata uvedená v odstavci druhém, a to již z toho důvodu, že nevyšší počet nedbalostních trestných činů proti životu, odehrává se právě na úseku dopravy. Tato skutková podstata je pak definována takto: „*Odnětím svobody na jeden rok až šest let bude pachatel potrestán, spáchá-li trestný čin usmrcení z nedbalosti proto, že porušil důležitou povinnost vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona.*“²¹⁹ V tomto odkazují na kapitoly 6.1.1, kde již byla tato problematika vysvětlena.

Skutková podstata v odstavci třetím používá pojmu “hrubé porušení zákona“, se kterým odkazují na kapitolu 6.1.2., přičemž zní takto: „*Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, spáchá-li trestný čin usmrcení z nedbalosti proto, že hrubě porušil zákony o ochraně životního prostředí nebo zákony o bezpečnosti práce nebo dopravy anebo hygienické zákony.*“²²⁰ K tomuto odstavci lze tak jen dodat, že se v tomto případě bude jednat pouze o ty zákony, které jsou vyjmenované ve znění této normy a nikoli také o zákony na ochranu veřejného zdraví.

Tento trestný čin pak obsahuje i kvalifikovanou skutkovou podstatu v odstavci čtvrtém. Ta je co do svého obsahu poměrně jasná, bez možnosti pochyb, a v zásadě nevyžaduje další rozbor: „*Odnětím svobody na tři léta až deset let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným, ve skutkové podstatě odstavce třetího, smrt nejméně dvou osob.*“²²¹ Lze snad jen upozornit na skutečnost, že pro naplnění této skutkové podstaty nebude postačovat jakékoli nedbalostní usmrcení dvou a více osob, ale musí se zároveň jednat o nedbalostní usmrcení všech těchto osob a to v důsledku hrubého porušení zákonů.²²²

Samozřejmě znovu lze tvrdit, že největší procento těchto trestných činů se odehrává v dopravě. Všechny aspekty týkající se tohoto úseku a stejně tak úseku zdravotnictví však byly dostatečně popsány v kapitolách 6.1.1.1 a 6.1.1.2.

²¹⁸ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. 2 sv. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, s. 1460 - 1461

²¹⁹ Zákon č. 40/2009 Sb., § 143, odst. 2

²²⁰ Zákon č. 40/2009 Sb., § 143, odst. 3

²²¹ Zákon č. 40/2009 Sb., § 143, odst. 4

²²² ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. 2 sv. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, s. 1511.

6.2.2 Vztah k jiným ustanovením

Jde-li o vztah tohoto ustanovení k ustanovením ostatním, platí, že ani ve vztahu k trestnému činu ublížení na zdraví, či těžkého ublížení na zdraví, není trestný čin usmrcení z nedbalosti v poměru speciality. Není tak vyloučen jednočinný souběh. Je logické, že jednočinný souběh bude vyloučen v případě obecného ohrožení z nedbalosti²²³, neboť tento trestný čin je trestným činem ohrožovacím a usmrcení z nedbalosti trestným činem poruchovým. Zásadní je však otázka způsobení smrti trestným činem obecného ohrožení a to za situace, kdy došlo k hrubému porušení stanovených zákonů.²²⁴ V takovém případě bude nutno použít tento trestný čin ohrožovací a nikoli trestný čin usmrcení z nedbalosti, neboť zde je jednočinný souběh vyloučen též.

Zvláštností pak je rovněž ohrožující trestný čin a to trestný čin ohrožení pod vlivem návykové látky²²⁵ ve vztahu k trestnému činu ublížení na zdraví z nedbalosti. Zde totiž jednočinný souběh vyloučen naopak není. Je tomu tak proto, že skutková podstata zde nezáleží pouze v následku poruchy zdraví, či jeho ohrožení, ale ve skutečnosti, že k tomuto ohrožení došlo pod vlivem návykové látky.²²⁶

6.3 Trestné činy proti zdraví

Tyto trestné činy jsou dalším dílem, a to dílem druhým, hlavy první trestního zákoníku. Chrání z pohledu systematiky trestního zákoníku druhou nejdůležitější hodnotu a to zdraví, přičemž se znovu jedná pouze o trestné činy poruchové. V tomto díle lze nalézt trestný čin těžké ublížení na zdraví, ublížení na zdraví, ublížení na zdraví z omluvitelné pohnutky, těžké ublížení na zdraví z nedbalosti a ublížení na zdraví z nedbalosti²²⁷, přičemž jak již napovídá jejich název, nedbalostním zaviněním jsou kryty pouze dva naposledy zmíněné.

Objektem těchto trestných činu je lidské zdraví, čímž rozumíme normální funkce lidského těla a stejně tak normální funkce duševní. Jak vyplývá z předchozího textu v otázkách zdravotnictví, je možné se dopustit ublížení na zdraví na člověku, kterého zdraví je již poškozeno, a to i na člověku, který již má zranění nepochybně smrtelná, byť stále žije. Z hlediska objektivní stránky je pak vyžadována buďto újma na zdraví či její vyšší stupeň, tedy těžká újma na zdraví,

²²³ Zákon č. 40/2009 Sb., §273, odst. 1

²²⁴ Zákon č. 40/2009 Sb., §273, odst. 1, odst. 2 písm. b), odst. 4

²²⁵ Zákon č. 40/2009 Sb., §274

²²⁶ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. 2 sv. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, s. 1511 – 1512.

²²⁷ Zákon č. 40/2009 Sb., §145, §146, §146a, §147, §148

příčemž tyto pojmy budou stěžejním bodem dokazování a v rozsudku musí být podrobně odůvodněny.²²⁸

6.3.1 Ublížení na zdraví a těžká újma na zdraví

V zásadě se jedná o pojmy, které od sebe odlišují výše zmíněné trestné činy a to s ohledem na způsobený následek. Přestože jsou tyto pojmy stěžejní pro již zmíněné trestné činy, lze je nalézt i v jiných trestných činech, jako kvalifikované skutkové podstaty²²⁹, a to zejména těžkou újmu na zdraví. I proto lze obsah těchto pojmů nalézt mezi výkladovými ustanoveními trestního zákoníku.²³⁰

6.3.1.1 Ublížení na zdraví

Tento pojem je trestním zákoníkem definován takto: „*Ublížením na zdraví se rozumí takový stav záležející v poruše zdraví nebo jiném onemocnění, který porušením normálních tělesných nebo duševních funkcí znesnadňuje, nikoli jen po krátkou dobu, obvyklý způsob života poškozeného a který vyžaduje lékařského ošetření.*“²³¹ Jak vidno, v otázkách výkladu bude hrát roli zejména porucha zdraví, která je částečně vysvětlena již v obsahu ustanovení, ale především doba, po kterou musí porucha zdraví trvat a stejně tak pojem “obvyklý způsob života“. Pojem ublížení na zdraví je tak v zásadě definován těmito třemi znaky.²³²

K poruše zdraví jsem se vyjádřil již dříve v tom smyslu, že se jedná o stav odlišnosti od normálních funkcí těla či psychiky, přičemž samozřejmě musí dojít k jejich zhoršení. Nelze však říci, že každá porucha zdraví je nutně ublížením na zdraví. Taková porucha musí také dostát určité intenzity a to v takové míře, aby znesnadňovala obvyklý způsob života.²³³ Jak vyplývá z judikatury, nestačí tak například drobné oděrky nebo modřiny či nevolnost. Aby se jednalo o poruchu zdraví znesnadňující obvyklý způsob života, musí jít například o déletrvající bolesti, nespavost, déletrvající zvracení, nemožnost pohybu či upoutání na lůžko

²²⁸ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1.10.2017. Praha: Leges, 2017. 976 stran. Student. ISBN 978-80-7502-236-3, s. 546 – 547.

²²⁹ Zákon č. 40/2009 Sb., §200, odst. 3, písm. B), § 198, odst. 2, písm. b) a další

²³⁰ Zákon č. 40/2009 Sb., §122

²³¹ Zákon č. 40/2009 Sb., §122, odst. 1

²³² DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře Wolters Kluwer. Kodex. ISBN 978-80-7478-790-4, s. 780 – 781.

²³³ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře Wolters Kluwer. Kodex. ISBN 978-80-7478-790-4, s. 781.

příčemž není dostačující ani rozhodující subjektivní pocit poškozeného. Vždy bude rozhodující posouzení lékaře.²³⁴

I judikatura přiznává, že základním kritériem při posuzování doby, po kterou porucha zdraví trvala, bude pracovní neschopnost. Jedním dechem je však dodáno, že to není kritérium jediné a nemusí být ani rozhodující. Vždy bude nutno posuzovat individuální případy, přičemž se uvádí, že například existují zaměstnání, kde silné zhmoždění čelisti nebude zakládat pracovní neschopnost vůbec, přestože bude znesnadňovat obvyklý způsob života obtížnou mluvou. Soud se musí tedy zabývat i povahou jednotlivých zranění a jejich zásahů do života jedince, přičemž se v potaz bere i způsobená bolest. Je tak nutné posuzovat nejen reálný dopad konkrétní poruchy zdraví na obvyklý způsob života jedince, ale brát ohled i na určitá specifika jednotlivých zaměstnání.²³⁵

Do třetice platí, neboť takto konstatuje ustálená judikatura, že porucha zdraví musí trvat nejméně sedm kalendářních dnů. Nejedná se však o dogmatickou podmínku. Je pouze na soudu, zda uzná toto ublížení na zdraví za natolik závažné, že postačí i kratší doba znesnadnění obvyklého způsobu života.²³⁶ K tomu také nutno dodat, že judikatura již dříve dovodila, že týká-li se doby pracovní neschopnosti, která může mít pro posouzení doby znesnadnění obvyklého způsobu života vliv, není rozhodující ani to, zda poškozený na vlastní riziko nastoupil práci dříve. Naprosto zásadním bude pouze lékařský posudek, shoduje-li se s reálnou poruchou zdraví poškozeného.²³⁷ Zejména je pak nutné posoudit, zda potíže, které znesnadňují obvyklý způsob života, tak jak se jimi vyznačuje poškozený, shodují se s obtížemi, tak jak jsou popsány v lékařském posudku.²³⁸

V poslední části ustanovení o ublížení na zdraví se pak vyskytuje i nutná podmínka, že si určitá porucha zdraví žádá lékařské ošetření. Již ze znění onoho ustanovení však vyplývá, že k ošetření nakonec nemusí dojít, a to už z jakýchkoli příčin. Postačí objektivní skutečnost, že v obdobných případech je lékařské ošetření vyžadováno.²³⁹

Závěrem jen doplňuji, že i zde je samozřejmě vyžadována příčinná souvislost mezi jednáním pachatele a onou poruchou zdraví, která má za následek ublížení na zdraví.²⁴⁰

²³⁴ DRAŠTÍK, Antonín, ed. et al. *Přehled judikatury*. Praha: ASPI, 2007. 386 s. *Přehledy judikatury*; sv. 45. *Judikatura*. ISBN 978-80-7357-253-2, s. 116.

²³⁵ DRAŠTÍK, Antonín, ed. et al. *Přehled judikatury*. Praha: ASPI, 2007. 386 s. *Přehledy judikatury*; sv. 45. *Judikatura*. ISBN 978-80-7357-253-2, s. 117

²³⁶ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře Wolters Kluwer. Kodex. ISBN 978-80-7478-790-4, s. 781.

²³⁷ Rozhodnutí nejvyššího soudu ze dne 20.4. 1963, sp. zn. 10 Tz 21/63

²³⁸ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. 2 sv. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, s. 1543.

²³⁹ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře Wolters Kluwer. Kodex. ISBN 978-80-7478-790-4, s. 781.

²⁴⁰ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. 2 sv. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, s. 1543.

6.3.1.2 Těžká újma na zdraví

V tomto případě se jedná o jakýsi vyšší stupeň ublížení na zdraví, který lze definovat především podstatně závažnějšími následky, často doživotními. Její definici pak lze stejně tak nalézt trestním zákoníku v §122, který ji popisuje jako „*vážnou poruchu zdraví nebo jiné vážné onemocnění. Za těchto podmínek je těžkou újmu na zdraví zmrzačení, ztráta nebo podstatné snížení pracovní způsobilosti, ochromení údu, ztráta nebo podstatné oslabení funkce smyslového ústrojí, poškození důležitého orgánu, zohyzdění, vyvolání potratu nebo usmrcení plodu, mučivé útrapy, nebo delší dobu trvající porucha zdraví.*“²⁴¹ Z obsahu této definice je zřetelné, že je tento druh újmy popsán poněkud taxativněji. Při posuzování, zda se jedná o těžkou újmu na zdraví, bude muset mít jednatel pachatele jeden ze zmíněných následků a znovu bude muset soud velmi dobře argumentovat, jakým způsobem ke způsobení těžké újmy na zdraví došlo. Nelze se spokojit pouze s prostým konstatováním, že došlo k těžké újmě na zdraví.²⁴² Stejně jako je tomu u ublížení na zdraví, ani zde nebude pro posouzení relevantní rozdíl mezi způsobenou újmu a zdravým člověkem. I zde bude rozhodující aktuální stav před způsobením těžké újmy na zdraví, přičemž skutečnost, že již horší zdraví poškozeného přispělo k zásadnějšímu následku, než by tomu bylo u člověka zdravého, nebude rozhodná.²⁴³ Posuzování pak záleží na soudu, neboť vznik těžké újmy na zdraví je závěrem právním a nikoli lékařským, nicméně při posuzování jednotlivých podmínek, budou mít znalecké posudky nepochybně zásadní význam.²⁴⁴

Jak vyplývá z ustanovení zákona, pro naplnění těžké újmy na zdraví je nutné splnit dvě základní podmínky. Zaprvé musí jít o vážnou poruchu zdraví či onemocnění, včetně poruch psychických. Tato podmínka se bude zkoumat vždy a i při splnění jedné z následujících podmínek, se musí jednat o těžkou újmu na zdraví a nikoli o prosté ublížení na zdraví. Zadruhé musí být tedy naplněn i jeden z taxativně vymezených následků, přičemž jich může být i více a zpravidla bude.²⁴⁵

Základem těžké újmy na zdraví, jak již bylo zmíněno, jsou jednotlivé taxativně vymezené případy. Je proto nutné podrobně znát význam těchto pojmů, přičemž jejich přiblížení nabízí zejména judikatura a lékařská věda. Mezi jednotlivými podmínkami jsou pak i určité vztahy. U některých tak bude vyžadována i déle trvající porucha zdraví, nikoli pouze podmínka samotná, a to například u zmrzačení, jak bude osvětleno dále.²⁴⁶

²⁴¹ Zákon č. 40/2009 Sb., §122, odst. 2

²⁴² JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1.10.2017. Praha: Leges, 2017. 976 stran. Student. ISBN 978-80-7502-236-3, s. 548.

²⁴³ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. 2 sv. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, s. 1529.

²⁴⁴ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře Wolters Kluwer. Kodex. ISBN 978-80-7478-790-4, s. 782.

²⁴⁵ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře Wolters Kluwer. Kodex. ISBN 978-80-7478-790-4, s. 782.

²⁴⁶ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1.10.2017. Praha: Leges, 2017. 976 stran. Student. ISBN 978-80-7502-236-3, s. 548.

První situací, kterou trestní zákoník udává, je zmrzačení.²⁴⁷ Jedná se o stav osoby, který je trvalý, projevující se značnou změnou těla, popřípadě ztráty některé funkce organismu a v nejzávažším případě i ztrátou podstatné části těla. Podstatnou částí těla pak bude například část končetiny. Za nedostačující se však považuje ztráta například jen prstu, či ušního boltce.²⁴⁸ Zvláštním případem pak bude situace, a to zejména s raketovým vzestupem lékařské vědy i techniky, kdy dojde sice k amputaci končetiny, avšak včasným operačním zákrokem je tato končetina přišita. Po tomto operačním zákroku, je-li úspěšný, se sice mohou projevit jisté potíže, a při zohlednění délky následného léčení lze dovést těžkou újmu na zdraví, avšak jak vyplývá z judikatury, nejedná se o těžkou újmu na zdraví způsobenou zmrzačením, neboť chybí trvalý ráz.²⁴⁹ Poměrně zajímavá, s návazností na tento judikát, může být debata ohledně protéz v případě, kdy by taková protéza zcela nahrazovala zdravou funkční ruku. Vzhledem k rozvoji takových protéz se tato otázka může objevit zanedlouho, nicméně prozatím není rozhodné, zda je tato újma napravitelná technikou.

Druhou možností je pak ztráta nebo podstatné snížení pracovní způsobilosti.²⁵⁰ Tato se může, a často bude, překrývat s ostatními podmínkami vzniku těžké újmy na zdraví. Jedná se totiž o trvalý chorobný stav, následkem čehož dojde ke ztrátě pracovní způsobilosti, nebo alespoň jejímu podstatnému snížení. Zde se však nejedná, na rozdíl od ublížení na zdraví, o ztrátu schopností k dosavadnímu povolání poškozeného, ale o schopnost vykonávat povolání obecně. Není rozhodné, zda byla zachována způsobilost ke konkrétnímu zaměstnání, a to i k poškozeným aktuálně vykonávanému.²⁵¹ Toto ustanovení tak odráží zejména závažnost způsobeného následku, který bude déletrvajícím rázu, často trvalého, a do budoucna bude poškozenému podstatně znesnadňovat uplatnění na trhu práce. Z hlediska úplné ztráty pracovní způsobilosti, půjde zpravidla o oslepnutí či ochrnutí na obě dolní končetiny. Při podstatném snížení pracovní způsobilosti je judikaturou dovozována potřeba snížení takové způsobilosti alespoň o více než 50%.²⁵²

Ochromením údu²⁵³ je nepohyblivost končetiny, popřípadě její podstatné části, ať už horní, či dolní, která má trvalý ráz. Zmínit lze pouze skutečnost, že se ochromením údu míní ztráta jeho funkčnosti. Právě proto je vyžadována minimálně podstatná část ochromeného údu, tedy v takové míře, kdy se končetina

²⁴⁷ Zákon č. 40/2009 Sb., §122, odst. 2, písm. a)

²⁴⁸ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře Wolters Kluwer. Kodex. ISBN 978-80-7478-790-4, s. 782.

²⁴⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR z 18. 12. 1989 sp. zn. 1 Tz 45/89 (č. 45/1990 Sb. rozh. tr.)

²⁵⁰ Zákon č. 40/2009 Sb., §122, odst. 2, písm. b)

²⁵¹ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře Wolters Kluwer. Kodex. ISBN 978-80-7478-790-4, s. 782.

²⁵² DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře Wolters Kluwer. Kodex. ISBN 978-80-7478-790-4, s. 782-783.

²⁵³ Zákon č. 40/2009 Sb., §122, odst. 2, písm. c)

stává nepoužitelnou. Nepostačí tak například ochromení pouze jednoho prstu, kdy funkčnost ruky je alespoň částečně zachována.²⁵⁴

Následuje ztráta nebo podstatné oslabení funkce smyslového ústrojí.²⁵⁵ Za funkce smyslových ústrojí považujeme samozřejmě zrak, sluch, čich, chuť a hmat. Nutno však říci, že dle prof. JUDr. Jiřího Jelínka, CSc., v případě naposledy tři jmenovaných nepůjde zpravidla o těžkou újmu na zdraví, neboť čich, ani chuť nejsou takové důležitosti, aby onu těžkou poruchu zdraví zakládaly. Stejně tak porušení funkce hmatových ústrojí nebude nikdy takového rozsahu, aby její ztráta nabyla takové důležitosti.²⁵⁶ Nelze však vyloučit, že judikatura pojme úplnou ztrátu i těchto méně důležitých smyslů, oproti zraku a sluchu, za dostatečnou pro dovození těžké újmy na zdraví. Toto dokládám judikaturou Nejvyššího soudu z roku 2007²⁵⁷, kdy pachatel úderem do hlavy poškozené způsobil, mimo jiné, i posttraumatickou anosmií úplnou ztrátu čichu. Ztrátu tohoto smyslu pak všechny obecné soudy posoudily jako těžkou újmu na zdraví. Je však nepochybné, že naprosto zásadní bude ztráta a podstatné oslabení smyslových funkcí u sluchu a zraku. Půjde zde o nejčastější případy, kdy je těžká újma na zdraví dovozena. Za podstatné snížení je pak znovu pokládáno snížení o více než o 50%, přičemž rozhodující bude stav těchto smyslových ústrojí poškozeného před poruchou, nikoli smyslová ústrojí u zdravého člověka.²⁵⁸

Poškození důležitého orgánu²⁵⁹ znamená porušení takového tělesného orgánu, důsledkem čehož je vyvoláno nebezpečí pro život, ale i déle trvající následek. Ze zmíněného vyplývá, že se nebude jednat o jakýkoli tělesný orgán, ale pouze o orgány důležité, přičemž nelze přesně určit, o které se jedná. Bude záležet především na funkci orgánu, ale i míře jeho poškození.²⁶⁰ Takovými důležitými orgány může být samozřejmě mozek, mícha, srdce, slinivka břišní, ale i ztráta jednoho, či obou očí.²⁶¹ Za poškození důležitého orgánu se pak dle judikatury považuje i rozsáhlé pohmoždění svalové tkáně, následkem čehož dojde k masivnímu krvácení.²⁶²

²⁵⁴ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře Wolters Kluwer. Kodex. ISBN 978-80-7478-790-4, s. 783.

²⁵⁵ Zákon č. 40/2009 Sb., §122, odst. 2, písm. d)

²⁵⁶ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1.10.2017. Praha: Leges, 2017. 976 stran. Student. ISBN 978-80-7502-236-3, s. 548.

²⁵⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 9. 2007, sp. zn. 7 Tdo 1021/2007

²⁵⁸ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře Wolters Kluwer. Kodex. ISBN 978-80-7478-790-4, s. 783.

²⁵⁹ Zákon č. 40/2009 Sb., §122, odst. 2, písm. e)

²⁶⁰ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1.10.2017. Praha: Leges, 2017. 976 stran. Student. ISBN 978-80-7502-236-3, s. 549.

²⁶¹ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře Wolters Kluwer. Kodex. ISBN 978-80-7478-790-4, s. 783.

²⁶² JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1.10.2017. Praha: Leges, 2017. 976 stran. Student. ISBN 978-80-7502-236-3, s. 549.

Zohyždění²⁶³ je do jisté míry specifický důvod k dovození těžké újmy na zdraví. Podstatou totiž není omezení funkčnosti těla či jeho orgánů, ani fyzické útrapy poškozeného. Zde jde primárně o útrapy psychické, související s odmítáním společnosti při reakci lidí na ono zohyždění, a sociální interakcí. Jde o viditelnou a trvalou změnu těla, která mění vzhled poškozeného, je mu na újmu a vzbuzuje odpor okolí. Určitou spojitost s ostatními případy těžké újmy na zdraví lze vidět v tom, že z onoho zohyždění musí vyplývat útrapy takové míry, jak by tomu bylo právě v ostatních případech. Nelze se také dovolávat skutečnosti, že způsobenou vadu lze zakrýt, či odstranit plastickou operací. Tyto skutečnosti jsou pro posuzování zohyždění bezpředmětné.²⁶⁴ Jedná se o poměrně zvláštní kategorii, neboť lze uvážit rozdíly v následku na konkrétní poškozené, a to s ohledem na jejich stáří nebo pohlaví. Ono rozporuplné vnímání, a to zejména co do subjektivního hlediska, dokládá i početná judikatura, kde je řešeno, zda je daný následek již zohyžděním, či nikoli. Toto lze doložit na judikatuře Nejvyššího soudu z roku 2011²⁶⁵, kdy pachatel opakovanými údery způsobil poškozenému ztrátu vitality a následně i extrakci tří předních zubů. Z odůvodnění rozsudku je pak patrné, že soud dospěl k takovému názoru až poté, kdy poškozeného osobně zhlédl, což dokládá určitý subjektivní rozměr při posuzování zohyždění. Pachatel mimo jiné namítal, že přední zuby lze nahradit zubním implantátem, což však posoudil soud jako bezpředmětné, neboť se jedná pouze o nápravu zohyždění, odvislou také od finanční situace poškozeného. Přestože zpravidla se bude jednat právě o zohyždění v oblasti obličeje, neboť se musí jednat o vadu viditelnou a zjevnou, lze se dopátrat i případů, kdy tomu tak být nemusí. Tak vyplývá i z usnesení Nejvyššího soudu z roku 2017²⁶⁶, který dokládá nejen situaci, kdy byl jako zohyžďující posouzen i následek mimo obličej a zároveň ne zjevný, ale zároveň byl brán i ohled na pohlaví poškozené. Jedná se o případ lékaře, který zanedbal léčbu pacientky, následkem čehož muselo posléze dojít k razantnějším lékařským opatřením, které vedly až k deformaci levého prsu této ženy. Přestože usnesení zrušilo obě předchozí rozhodnutí soudů, Nejvyšší soud se ztotožnil s názorem státního zástupce i prvoinstančního a druhoinstančního soudu, kteří shodně tvrdili, že v případě ženy lze deformaci prsu a asymetrii s druhým prsem posoudit jako zohyždění. Lze totiž tvrdit, že v případě ženy jde o znatelnější zásah do tělesné podoby a její uplatnění v sociálním životě, zejména pak v životě intimním, nehledě na to, že v případě volnočasových aktivit se bude jednat i o vadu viditelnou a zjevnou.

Vyvolání potratu²⁶⁷ se na první pohled může shodovat s trestnými činy proti těhotenství ženy v díle čtvrtém, trestního zákoníku. Rozdíl lze však hledat v otázce zavinění, neboť trestné činy proti těhotenství ženy lze shodně zavinit pouze úmyslně, ale i v odlišnosti následku. U vyvolání potratu se jedná o každé

²⁶³ Zákon č. 40/2009 Sb., §122, odst. 2, písm. f)

²⁶⁴ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře Wolters Kluwer. Kodex. ISBN 978-80-7478-790-4, s. 783.

²⁶⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 3. 2011, sp. zn. 4 Tdo 163/2011

²⁶⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2017, sp. zn. 8 Tdo 116/2017

²⁶⁷ Zákon č. 40/2009 Sb., §122, odst. 2, písm. g)

jednání, které má za následek přerušení těhotenství, dříve než proběhne porod a zároveň dojde k vypuzení plodu z těla ženy. Naproti tomu u trestných činů proti těhotenství ženy je objektem útoku přímo plod a jeho usmrcení, bez ohledu na to, zda dojde k vypuzení.²⁶⁸ I u vyvolání potratu je však usmrcení plodu významné, neboť takto zle odlišit potrat od předčasného porodu.²⁶⁹

Mučivými útrapami²⁷⁰ se rozumí zvýšené, stupňované či prodlužované bolesti tělesné či duševní. Nutno ale říci, že tato situace se týká zejména trestných činů úmyslných. Děje se tak například sypáním soli či opakovanými údery do již způsobených ran. Nicméně i u trestných činů nedbalostních toto není vyloučeno z různých důvodů. I v tomto případě bude nutno brát ohled zejména na věk poškozeného a to především na osoby nezletilé.²⁷¹ Mučivými útrapami rozumíme i obavy poškozeného o své zdraví, tedy přesněji, že pociťované bolesti mohou způsobit smrt.²⁷²

Nejčastějším případem, pro který je dovozována těžká újma na zdraví, je pak delší dobu trvající porucha zdraví.²⁷³ Zde se musí jednat o citelnou újmu do obvyklého způsobu života poškozeného, způsobenou vážnou poruchou zdraví či vážným onemocněním, a to jak fyzickým, tak psychickým. Tradičně je konstatováno, neboť tak vyplývá z ustálené judikatury, že tato porucha zdraví musí trvat více jak 6 týdnů.²⁷⁴ Nicméně často se vyskytují případy, kdy je doba, po kterou trvá tato velmi citelná porucha kratší, než šest týdnů. To však ještě neznamená, že se o těžkou újmu na zdraví nejedná. Tu lze dovést i v těchto případech, pokud následná léčba této poruchy a okolností, které ji provází, trvá po značnou dobu nebo se jedná o značnou poruchu zdraví. Takto se muselo v praxi posunout chápání tohoto ustanovení, neboť vzhledem k pokrokům v lékařské vědě, léčení i velmi závažných poruch trvá velmi krátkou dobu a vzhledem k závažnosti poruchy se nelze spokojit s konstatováním pouhého ublížení na zdraví. Týká-li se pak dlouhotrvající nemoci, není nutné, aby se následky této nemoci dostavily okamžitě. Postačuje předpoklad, že se nemoc postupně rozvine v závažné onemocnění.²⁷⁵ K tomuto ustanovení se též váží i poruchy a onemocnění duševní, které rovněž musí citelně zasahovat do života poškozeného a zároveň trvat delší dobu. Zajímavá je potom tzv. posttraumatická stresová

²⁶⁸ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře Wolters Kluwer. Kodex. ISBN 978-80-7478-790-4, s. 783-784.

²⁶⁹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1.10.2017. Praha: Leges, 2017. 976 stran. Student. ISBN 978-80-7502-236-3, s. 549.

²⁷⁰ Zákon č. 40/2009 Sb., §122, odst. 2, písm. h)

²⁷¹ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře Wolters Kluwer. Kodex. ISBN 978-80-7478-790-4, s. 784.

²⁷² JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1.10.2017. Praha: Leges, 2017. 976 stran. Student. ISBN 978-80-7502-236-3, s. 549.

²⁷³ Zákon č. 40/2009 Sb., §122, odst. 2, písm. i)

²⁷⁴ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře Wolters Kluwer. Kodex. ISBN 978-80-7478-790-4, s. 784.

²⁷⁵ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1.10.2017. Praha: Leges, 2017. 976 stran. Student. ISBN 978-80-7502-236-3, s. 550.

porucha, která může provázet v podstatě jakýkoli spáchaný trestný čin, přičemž zpravidla se bude jednat o trestnou činnost, která ohrožuje život a zdraví, a to jak své vlastní, tak cizí (například osoby blízké). Zde lze uvést pro příklad rozsudek Nejvyššího soudu z roku 2017²⁷⁶, kdy byla posttraumatická stresová porucha posouzena jako těžká újma na zdraví, přestože nedošlo k jiné nemajetkové újmě. Šlo o jednání dvou pachatelů, z nichž jeden byl mladistvý, kteří několikrát po sobě vyvíjeli nátlak na poškozeného vyhrožováním a mírným násilím, neboť po něm chtěli výplatu, kterou také pokaždé získali. Následkem tohoto jednání se u poškozeného rozvinula posttraumatická stresová porucha, která se projevovala například strachem poškozeného vyjít na ulici, nespavostí, tzv. “flashbacky“, depresi, úzkostmi a dalšími příznaky. Přestože zde, kromě odcizené finanční hotovosti, nedošlo k jiné újmě než posttraumatické stresové poruše, soud ji uznal jako závažnou poruchu zdraví. Zkoumal přitom i délku jejího trvání, tedy zda trvala v takové intenzitě po dostatečně dlouhou dobu, aby mohla být považována za vážnou poruchu zdraví. V tomto případě dovedl, a vyplývalo tak ze znaleckých posudků, že tato porucha ve své intenzitě trvala celé dva roky. Její posouzení jako těžké újmy na zdraví tak bylo nepochybně oprávněné. Nicméně JUDr. Jindřich Fastner ve svém článku upozorňuje, odkazující na judikaturu Vrchního soudu v Praze, že se v dnešní praxi lze často setkat se situací, kdy soudy neposuzují délku trvání posttraumatické stresové poruchy co do její intenzity. Je však nutné, aby posttraumatická stresová porucha trvala v intenzitě, která zakládá vážnou poruchu zdraví, alespoň oněch šest týdnů.²⁷⁷ Závěrem lze říci, že posttraumatická stresová porucha bude pak častým následkem tragických dopravních nehod, zejména nehod s větším počtem zraněných či usmrcených.

6.3.2 Těžké ublížení na zdraví z nedbalosti

Vzhledem ke skutečnosti, že těžké ublížení na zdraví je trestním zákoníkem pojímáno jako způsobení podstatně závažnějšího následku, je v systematické trestního zákoníku řazeno před prosté ublížení na zdraví, a to do §147 trestního zákoníku. Objektem tohoto trestného činu je, stejně jako pro celý díl této hlavy, lidské zdraví, přičemž je třeba podstatnějšího zásahu do lidského zdraví, než v případě ublížení na zdraví. Z hlediska objektivní stránky pak musí dojít k těžké újmě na zdraví, která je vyžadována v odstavci prvním těmito slovy: „Kdo jinému z nedbalosti způsobí těžkou újmu na zdraví, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti.“²⁷⁸ V tomto odkazují na kapitolu předešlou.

V případě druhého odstavce, který říká, že „odnětím svobody na šest měsíců až čtyři léta nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, způsobí-li

²⁷⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 7. 2017, sp. zn. 8 Tdo 751/2017

²⁷⁷ FASTNER, Jindřich. *Vrchní soud v Praze: K posttraumatické stresové poruše, jako těžké újmy na zdraví*. Trestněprávní Revue, 2017, 16. Ročník, č. 3, s. 79.

²⁷⁸ Zákon č. 40/2009 Sb., §147, odst. 1

jinému těžkou újmu na zdraví proto, že porušil důležitou povinnost vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona²⁷⁹, odkazují na kapitolu 6.1.1.

Třetí odstavec pak vyžaduje hrubé porušení zákona, přičemž nepostačí prosté porušení zákona, tak jako u usmrcení z nedbalosti, ale je vyžadována těžká újma na zdraví na dvou a více osobách. Tento odstavec zní takto: „Kdo z nedbalosti způsobí těžkou újmu na zdraví nejméně dvou osob proto, že hrubě porušil zákony o ochraně životního prostředí nebo zákony o bezpečnosti práce nebo dopravy anebo hygienické zákony, bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až osm let.“²⁸⁰ Zde znovu odkazují na kapitolu 6.1.2, kde je problematika pojmu “hrubá nedbalost“ popsána.

6.3.2.1 Vztah k jiným ustanovením

V první řadě lze říci, že o trestný čin těžkého ublížení na zdraví se nebude jednat v případě, kdy jednání pachatele naplní znaky jiného trestného činu, přičemž tento trestný čin ukládá přísnější trestní sankci.²⁸¹

Jednočinný souběh je pak vyloučen také v případě obecného ohrožení, při kterém dojde k těžké újmě na zdraví.²⁸² V takovém případě bude pachatel potrestán dle trestného činu ohrožujícího. Naopak, stejně jako u usmrcení z nedbalosti, souběh s trestným činem ohrožení pod vlivem návykové látky²⁸³ vyloučen není.²⁸⁴

6.3.3 Ublížení na zdraví z nedbalosti

Tento trestný čin je definován v §148 a oproti těžkému ublížení na zdraví se vyznačuje zejména nižší závažností následku, tedy že objektem je sice stejně tak zdraví člověka, avšak stačí pouhé ublížení na zdraví. Rozdíl je dále například i v tom, že ani v základní skutkové podstatě nepostačí způsobení újmy na zdraví, avšak musí přistoupit i další skutečnosti. Tato skutková podstata je také dělicím článkem mezi trestněprávní represí a trestáním správním.

Základní skutková podstata tohoto trestného činu takto: „Kdo jinému z nedbalosti ublíží na zdraví tím, že poruší důležitou povinnost vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona,

²⁷⁹ Zákon č. 40/2009 Sb., §147, odst. 2

²⁸⁰ Zákon č. 40/2009 Sb., §147, odst. 3

²⁸¹ Zákon č. 40/2009 Sb., §170, odst. 2 písm. d), §174 odst. 2 písm. d), a další

²⁸² Zákon č. 40/2009 Sb., §273, odst. 2, písm. a), odst. 3, písm. b)

²⁸³ Zákon č. 40/2009 Sb., §274

²⁸⁴ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. 2 sv. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, s. 1566 – 1567.

*bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti.*²⁸⁵
Z tohoto znění jednoznačně vyplývá již zmíněná nutnost naplnění nejenom újmy na zdraví, která byla popsána v kapitole 6.3.1.1, ale zároveň i porušení důležité povinnosti vyplývající ze specifických činností, které pachatel vykonává. K tomu jsem podal podrobnější popis v kapitole 6.1.1.

Kvalifikovaná skutková podstata pak stejně jako u těžkého ublížení na zdraví vyžaduje hrubé porušení zákona a k tomu způsobení újmy na zdraví více jak dvěma osobám. Zní takto: „*Kdo z nedbalosti způsobí ublížení na zdraví nejméně dvou osob proto, že hrubě porušil zákony o ochraně životního prostředí nebo zákony o bezpečnosti práce nebo dopravy anebo hygienické zákony, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta.*“²⁸⁶

6.3.3.1 Vztah k jiným ustanovením

Ve vztahu k ustanovením trestního zákoníku je zajímavý zejména vztah těžkého ublížení na zdraví a ublížení na zdraví. V případě, kdy dojde k ublížení na zdraví u jedné osoby a těžkého ublížení na zdraví u osoby druhé, je nutné tato jednání posoudit jako dva různé trestné činy.²⁸⁷ V případě způsobení těchto trestných činů na osobě jedné pak dochází k faktické konzumpci. Oproti těžkému ublížení na zdraví je vyloučen jednočinný souběh s trestným činem ohrožení pod vlivem návykové látky.²⁸⁸

6.4 Trestné činy ohrožující život nebo zdraví

Tato skupina trestných činů je řazena stejně tak v hlavě první trestního zákoníku, a to v díle třetím. Shodně lze říci, že objektem, který chrání je společně zdraví i život člověka, přičemž u skupiny těchto trestných činů je trestný čin dokonán již v případě samotného ohrožení. Všechny jsou tedy shodně trestnými činy ohrožovacími. Týká-li se pak trestných činů s nedbalostním zaviněním, jedná se o trestný čin šíření nakažlivé lidské nemoci z nedbalosti²⁸⁹ a ohrožování zdraví závadnými potravinami a jinými předměty z nedbalosti²⁹⁰, přičemž je sem řazen i trestný čin ohrožení pohlavní nemocí²⁹¹, který lze spáchat oběma druhy zavinění zároveň. Vzhledem ke skutečnosti, že úmyslné zavinění je zejména u trestných činů proti životu a zdraví chápáno jako podstatně škodlivější, oproti zavinění

²⁸⁵ Zákon č. 40/2009 Sb., §148, odst. 1

²⁸⁶ Zákon č. 40/2009 Sb., §148, odst. 2

²⁸⁷ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. 2 sv. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, s. 1547.

²⁸⁸ Zákon č. 40/2009 Sb., §274 odst. 2, písm. a)

²⁸⁹ Zákon č. 40/2009 Sb., §153

²⁹⁰ Zákon č. 40/2009 Sb., §156

²⁹¹ Zákon č. 40/2009 Sb., §155

nedbalostnímu, je zajímavé, že u trestného činu ohrožení pohlavní nemocí je rámec trestní sankce pro oba druhy zavinění stejný.

Srovnáme-li pak tyto trestné činy s trestnými činy proti životu a zdraví poruchovými, tak z hlediska kvantity, je počet spáchaných trestných činů poruchových daleko vyšší. To až do takové míry, že množství trestných činů ohrožujících spáchaných z nedbalosti, lze považovat za zanedbatelné. Je tomu tak v první řadě díky již zmíněnému početnému zastoupení nedbalostních trestných poškozujících zdraví a život v dopravě.

6.4.1 Šíření nakažlivé lidské nemoci z nedbalosti

Jedná se o trestný čin, který je v trestním zákoníku řazen pod §153. Objektem je ochrana zdraví a života lidí, a to pouze proti nakažlivým nemocem, které jsou natolik závažné, že při jejich rozšíření mohou být vyvolány poměrně závažné následky. Pro určení, co přesně je míněno oním pojmem „nakažlivá lidská nemoc“, doplňuje toto ustanovení i §154, který zmocňuje vládu k vydání prováděcího předpisu²⁹², jež určí, o které nemoci se jedná. Pro příklad lze uvést například AIDS, včetně viru HIV, cholery, ebolu, SARS, tuberkulózu a další, přičemž do nakažlivých lidských nemocí jsou, dle tohoto nařízení, řazeny i nemoci pohlavní.²⁹³ Avšak i přestože jsou sem pohlavní nemoci řazeny, nelze je postihovat podle tohoto ustanovení, neboť trestný čin ohrožení pohlavní nemocí, je k tomuto ustanovení speciálním a musí se tak užít přednostně. Zajímavý je pak také postoj judikatury k nemoci AIDS a viru HIV. Přestože je tato nemoc přenášena zejména pohlavním stykem, nejedná se o nemoc pohlavní, protože může být přenášena i jinými způsoby a to například injekční stříkačkou.²⁹⁴ Pachatel je v tomto případě definován obecně, avšak zajímavostí je, že pachatelem může být nejenom člověk nakažený onou nakažlivou lidskou nemocí, ale například i zdravotnický personál, který nakládá s těmito nemocemi v rozporu s předpisy.²⁹⁵

*„Kdo z nedbalosti způsobí nebo zvýší nebezpečí zavlečení nebo rozšíření nakažlivé nemoci u lidí, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.“*²⁹⁶ Takto je definována základní skutková podstata tohoto trestného činu, přičemž zavlečením se rozumí nebezpečí vyvolání nákazy nemocí v místě, kde se tato nákaza v době vyvolání nebezpečí nevyskytovala. Rozšířením je poté myšleno takové jednání, kdy dochází

²⁹² Nařízení vlády č. 453/2009 Sb.

²⁹³ JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 6. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1.10.2017. Praha: Leges, 2017. 976 stran. Student. ISBN 978-80-7502-236-3, s. 561-562.

²⁹⁴ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře Wolters Kluwer. Kodex. ISBN 978-80-7478-790-4, s. 904.

²⁹⁵ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře Wolters Kluwer. Kodex. ISBN 978-80-7478-790-4, s. 905.

²⁹⁶ Zákon č. 40/2009 Sb., §153, odst.

k dalšímu šíření nemoci v místě, kde již nákaza existuje, avšak ještě ne v takovém měřítku.²⁹⁷

Již bylo řečeno, že tento trestný čin je trestným činem ohrožovacím a k jeho dokonání tak postačí pouze nebezpečí zavlečení nebo rozšíření nakažlivé lidské nemoci, přičemž k jejímu zavlečení či rozšíření nakonec dojít nemusí. Z judikatury pak vyplývá, že znaky této skutkové podstaty nejsou naplněny pouhou možností způsobení nebezpečí zavlečení nebo rozšíření nemoci, ale musí dojít ke způsobení nebezpečí bezprostředního.²⁹⁸

Ustanovení o šíření nakažlivé lidské nemoci obsahuje poměrně značný počet kvalifikovaných skutkových podstat. V odstavci druhém tak vyžaduje porušení důležité povinnosti (viz. kapitola 6.1.1) nebo těžkou újmu na zdraví (viz. kapitola 6.3.1.2), anebo „*spáchání takového skutku za stavu ohrožení státu, za válečného stavu, živelní pohromy, či jiné vážné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek.*“²⁹⁹ Ohrožení státu vyhláší parlament české republiky na návrh vlády ve chvíli, kdy je ohrožena celistvost či svrchovanost státu nebo ohrožen demokratický systém. Válečný stav je pak situace, kdy je Česká republika napadena, popřípadě nucena plnit povinnosti vyplývající z mezinárodních smluv, a takový stav je vyhlášen. Živelní pohromou je působení přírodních sil, které je nepříznivé, popřípadě důsledky takového působení. V případě jiné události se zde nechává určitý prostor pro posouzení, v zásadě lze však říci, že se bude jednat o situaci svou intenzitou podobnou třem předchozím. Může tak jít například o občanské nepokoje, či teroristický útok.³⁰⁰

V odstavci třetím se pak nachází kvalifikovaná skutková podstata, která zvyšuje trestnost činu a vyžaduje buď způsobení smrti (viz. kapitola 6.2) nebo porušení důležité povinnosti a zároveň způsobení těžké újmy na zdraví.³⁰¹

Kvalifikovaná skutková podstata v odstavci čtvrtém předpokládá způsobení činů v odstavci předchozím³⁰², přičemž k tomuto musí dojít, protože pachatel hrubě porušil zákony (viz. kapitola 6.1.2) a to však pouze zákony na ochranu veřejného zdraví.³⁰³

Odstavec pátý pak trestá spáchání tohoto trestného činu hrubým porušením zákonů na ochranu veřejného zdraví, přičemž následkem dojde k usmrcení nejméně dvou osob.³⁰⁴

²⁹⁷ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře Wolters Kluwer. Kodex. ISBN 978-80-7478-790-4, s. 404.

²⁹⁸ FENYK, Jaroslav, Roman HÁJEK, Igor STRÍŽ a Přemysl POLÁK. *Trestní zákoník a trestní řád: průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou*. Díl 1, Trestní zákoník. Praha: Linde, 2010. ISBN 978-80-7201-802-4, s. 606.

²⁹⁹ Zákon č. 40/2009 Sb., § 153, odst. 2, písm. a)

³⁰⁰ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře Wolters Kluwer. Kodex. ISBN 978-80-7478-790-4, s. 905.

³⁰¹ Zákon č. 40/2009 Sb., § 153, odst. 3

³⁰² Zákon č. 40/2009 Sb., § 153, odst. 3

³⁰³ Zákon č. 40/2009 Sb., § 153, odst. 4

³⁰⁴ Zákon č. 40/2009 Sb., § 153, odst. 5

6.4.2 Ohrožení pohlavní nemocí

Trestný čin ohrožení pohlavní nemocí je v trestním zákoníku definován pouze v jednom odstavci, který je vzhledem k trestnosti tohoto činu bezpochyby skutkovou podstatou speciální k trestnému činu šíření nakažlivé lidské nemoci, ať už z nedbalosti, či úmyslně, neboť zde nemusí hrozit nebezpečí zavlečení ani rozšíření nákazy.³⁰⁵ Dojde-li k takovému ohrožení, je nutno takový čin posuzovat podle trestného činu šíření nakažlivé lidské nemoci³⁰⁶ i v případě, že se jedná o pohlavní chorobu.³⁰⁷ Skutková podstata toho trestného činu uvedená pod §155 trestního zákoníku zní takto: „*Kdo jiného vydá, byť i z nedbalosti, nebezpečí nákazy pohlavní nemocí, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.*“³⁰⁸

I zde je objektem trestného činu lidské zdraví, popřípadě i život a objektivní stránkou vydání jiného v nebezpečí nákazy pohlavní nemocí.³⁰⁹ Týká-li se pojmu „nebezpečí nákazy pohlavní nemocí“, je nutné ho vykládat tak, že sice postačí pouze nebezpečí nákazy pohlavní nemocí, neboť se jedná o ohrožovací trestný čin, avšak zároveň je nutné, stejně jako u nakažlivé lidské nemoci, aby toto ohrožení bylo bezprostřední.³¹⁰ Bude se tak jednat v naprosté většině případů o ohrožení vykonáním pohlavního styku, přičemž pachatelem může být teoreticky kdokoli, avšak prakticky jím bude osoba pohlavní nemocí nakažená. Pohlavní nemocí je pak myšlena jedna ze čtyř základních pohlavních nemocí a to syfilis, kapavka, měkký vřed a tzv. čtvrtá pohlavní nemoc (Lymphogranuloma venereum). Společným znakem těchto nemocí je skutečnost, že se přenášejí pouze pohlavně.³¹¹

Týká-li se nedbalostní formy zavinění, je její použití u tohoto trestného činu poměrně omezené. V případě, kdy pachatel věděl, že trpí onou nakažlivou nemocí a přesto vykonával činnost, která vedla k ohrožení touto nemocí jiné osoby, nutno konstatovat, že jednal úmyslně, neboť musel jednat minimálně se srozuměním. Případ nedbalostního zavinění tak připadá v úvahu pouze za situace,

³⁰⁵ FENYK, Jaroslav, Roman HÁJEK, Igor STRÍŽ a Přemysl POLÁK. *Trestní zákoník a trestní řád: průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou*. Díl 1, Trestní zákoník. Praha: Linde, 2010. ISBN 978-80-7201-802-4, s. 609.

³⁰⁶ Zákon č. 40/2009 Sb., §153

³⁰⁷ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. 2 sv. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, s. 1612.

³⁰⁸ Zákon č. 40/2009 Sb., §155

³⁰⁹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1.10.2017. Praha: Leges, 2017. 976 stran. Student. ISBN 978-80-7502-236-3, s. 563.

³¹⁰ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. 2 sv. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, s. 1614.

³¹¹ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře Wolters Kluwer. Kodex. ISBN 978-80-7478-790-4, s. 910.

kdy pachatel neměl lékařským vyšetřením ověřeno, že nemocí trpí a bez přiměřených důvodů spoléhal na to, že jí netrpí.³¹²

6.4.3 Ohrožování zdraví závadnými potravinami a jinými předměty z nedbalosti

Tento trestný čin se v objektu shoduje s trestným činem šíření nakažlivé lidské nemoci, neboť také chrání zdraví a život člověka, přičemž zde je chráněno před nebezpečnými potravinami a věcmi v případech, kdy jsou používány k běžnému užití. Je řazen v §157 a jeho základní skutková podstata zní takto: „Kdo v rozporu s jiným právním předpisem má na prodej nebo pro tento účel vyrobí anebo sobě nebo jinému opatří z nedbalosti potraviny nebo jiné předměty, jejichž požití nebo užití k obvyklému účelu je nebezpečné lidskému zdraví, bude potrestán odnětím svobody až na šest měsíců, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.“³¹³

Analyzujeme-li skutkovou podstatu, zjistíme, že pro její naplnění je nutné, aby k jednání došlo v rozporu s právními předpisy. Takových je samozřejmě mnoho a mohou upravovat celý segment potravin a jiných předmětů, či jednotlivé druhy, co do jejich kvality. Tato podmínka je pak v tomto ustanovení stanovena zejména s ohledem na skutečnost, že jsou běžně v prodeji závadné či zdraví ohrožující potraviny, které však není zakázáno prodávat.³¹⁴ Prodejem se pak rozumí přechovávání (skladování, převážení, ukrývání) závadných potravin, či jiných věcí, za účelem jejich prodeje, přičemž je nerozhodné, zda půjde o prodej nelegální. Zároveň není vyžadováno, aby šlo o prodej soustavný. Stačí ojedinělý případ.³¹⁵ Výroba za účelem prodeje je pak definována, nejenom jako výroba v klasickém smyslu, tedy průmyslová, či řemeslná, ale může jít i o jakékoli jiné zhotovení, například i vypěstování závadné potraviny.³¹⁶ Opatření sobě, či jinému pak znamená jakékoli získání, či předání, ať již legálně, či nelegálně. Nutno také říci, že k opatření takové věci či potraviny, tak aby bylo trestné, musí přistoupit účel jejího prodeje. Opatření takové věci za jiným účelem tak není trestné podle tohoto ustanovení.³¹⁷

Hledisko nebezpečnosti potravin, které skutková podstata také požaduje, bude posuzováno pouze z hlediska jejich užití obvyklým způsobem. Potravinou je

³¹² ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. 2 sv. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, s. 1615.

³¹³ Zákon č. 40/2009 Sb., §157, odst. 1

³¹⁴ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře Wolters Kluwer. Kodex. ISBN 978-80-7478-790-4, s. 912.

³¹⁵ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. 2 sv. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, s. 1618.

³¹⁶ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. 2 sv. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, s. 1619.

³¹⁷ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře Wolters Kluwer. Kodex. ISBN 978-80-7478-790-4, s. 912.

pak jak jídlo tak pití nebo i koření a to jak v konečné úpravě, tak i syrové. Závadnost potravin pak může být přímo podstatou potravin, tedy že je zkažená, nebo může záležet i v nesprávné úpravě či obalení.³¹⁸

S kvalifikovanými skutkovými podstatami odkazují na charakteristiku těchto skutkových podstat v kapitole věnující se šíření nakažlivé lidské nemoci (viz. kapitola 6.4.1), neboť jsou shodné, vyjma případu hrubého porušení zákonů, kde je vyžadováno porušení zákonů hygienických a jiných zákonů, které se týkají předmětných potravin a věcí.

7 Komparace s úpravou Slovenské republiky

Je nepochybné, že s úpravou trestního práva se sousední republikou, která byla ještě poměrně nedávno součástí společné federace, a která měla do roku 2005 stejný trestní zákon jako Česká republika před tímto rokem, má naše úprava společného mnoho. O to neméně je však důležité srovnání těchto dvou úprav, neboť lze hodnotit důsledky jednotlivých odlišných ustanovení, přičemž je možné, vzhledem ke společné právní kultuře, aplikovat je i u nás. Již z prvního pohledu na zákon číslo 300/2005 Z. z., je evidentní, že slovenská úprava neprodělala, oproti starému trestnímu zákonu z roku 1961, až takové změny jako úprava naše. Osobně tuto skutečnost hodnotím negativně, protože zaměřím-li se na skutkové podstaty trestných činů proti životu a zdraví, jejich skutkové podstaty nedoznaly žádného podstatnějšího rozšíření a konkretizování s ohledem na škodlivost činu, nehledě na to, že vágnost při definování skutkových podstat je v trestním právu vždy nepříznivým aspektem.

7.1 Zavinění

Shodně jako v naší aktuální úpravě je upravena otázka zavinění a to dvěma paragrafy v shodném znění, neboť i slovenská úprava přejímá tyto paragrafy doslova ze staršího trestního zákona. Rozdílem od naší verze je pak úprava hrubé nedbalosti, která zde definována není a slovenská úprava s ní nepracuje. Z hlediska právní jistoty pak nelze hodnotit kladně ani skutečnost, že tato úprava nedefinuje omyl právní ani skutkový a přestože ze své podstaty nemusí být tyto pojmy výslovně definovány, a musí se s nimi při posuzování nedbalosti, či úmyslu pracovat, přináší obsažení těchto pojmů vyšší míru právní jistoty a svědčí o

³¹⁸ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. 2 sv. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, s. 1619.

kvalitě předpisu. K tomu pak jen dodávám, že slovenská trestní právní nauka omyly zná a běžně je užívá.³¹⁹

7.2 Trestné činy proti životu a zdraví spáchané z nedbalosti

Z hlediska výkladových ustanovení vážících se k trestným činům proti životu a zdraví lze zdůraznit, že se velmi podobají úpravě české až na skutečnost, že úprava slovenská rozlišuje vedle pojmu “ublížení na zdraví“ i pojem “újma na zdraví“, který je definován jako jakákoli újma na zdraví. Odlišné je také pojetí doby, po kterou musí trvat těžká újma na zdraví. Zatímco u nás se počítá s šesti týdny, avšak pouze z nazírání judikatury, v úpravě slovenské je tato doba stanovena přímo zákonným ustanovením.³²⁰

Přejdeme-li k jádru subkapitoly, zde k určitým změnám, oproti předcházejícímu trestnímu zákonu, došlo. V první řadě byly trestné činy proti životu a zdraví přesunuty do hlavy první, neboť i zde se stal život a zdraví nejdůležitějším trestním právem chráněným zájmem. Týká-li se skutkových podstat, zde přibyly skutkové podstaty v oblasti ochrany života a shodují se svou kvantitou s našimi, vyjma trestného činu úkladné vraždy³²¹, kterou náš trestní zákoník zná pouze ve formě kvalifikované skutkové podstaty.³²² Přestože slovenská úprava zná trestný čin zabití³²³, jeho obsah je zcela jiný. Zabití je zde pojato jako obdoba naší kvalifikované skutkové podstaty těžkého ublížení na zdraví s následkem smrti³²⁴ a ublížení na zdraví s následkem smrti.³²⁵

Shodně naše úpravy znají trestný čin usmrcení. Výjimku lze nalézt v kvalifikovaných podstatách trestných činů. Objevuje se například pojem “závažnější způsob jednání“, přičemž je však, týká-li se nedbalosti, tento pojem obdobou našeho pojmu “porušení důležité povinnosti“. Tento pojem je používán i v zavinění úmyslném a zde se pak jeho význam rozšiřuje na další situace, které jsou ze své podstaty u nedbalosti vyloučeny. Kvalifikovaná skutková podstata přísněji postihuje pachatele i v případě, kdy se trestného činu dopustí na tzv. “chráněné osobě“³²⁶. Jedná se o osoby taxativně vymezené zákonem a jsou jimi například děti, těhotné ženy, blízké osoby a osoby vyššího věku.³²⁷ Obratem je však v následujícím odstavci vyloučen vliv na trestnost při spáchání trestného činu z nedbalosti na některé z těchto skupin. V naší úpravě ohled na osobu poškozeného u nedbalostních trestných činů zcela chybí. Přestože je faktem, že

³¹⁹ ČENTĚŠ, Jozef. *Trestný poriadok: veľký komentár*. 3. aktualizované vydanie. Bratislava: EuroKódex, 2017. ISBN 978-80-8155-070-6, s. 30.

³²⁰ Zákon č. 300/2005 Z. z., §123, odst. 4

³²¹ Zákon č. 300/2005 Z. z., §144

³²² Zákon č. 40/2009 Sb., §140, odst. 2

³²³ Zákon č. 300/2005 Z. z., §147 a §148

³²⁴ Zákon č. 40/2009 Sb., §145, odst. 4

³²⁵ Zákon č. 40/2009 Sb., §146, odst. 4

³²⁶ Zákon č. 300/2005 Z. z., §149, odst. 2, písm. b)

³²⁷ Zákon č. 300/2005 Z. z., §139, odst. 1

při spáchání trestného činu na určitém typu poškozených, má trestný čin vážnější následek, pachatel při nedbalosti zpravidla nemůže předpokládat, na koho případný následek dopadne. Lze říci, že v případě, kdy tyto skutečnosti pachatel předpokládat mohl, je tato úprava oprávněná. Slovenská právní úprava zná v případě usmrcení z nedbalosti i kvalifikovanou skutkovou podstatu, kdy přísněji postihuje pachatele tohoto trestného činu, který se ho dopustil v souvislosti se zaměstnáním, povoláním, postavením, funkcí anebo jako řidič vozidla ve stavu vylučujícím způsobilost k této činnosti, kterou si přivodil vlivem návykové látky.³²⁸

V případě ublížení na zdraví z nedbalosti slovenská úprava shodně rozlišuje prosté ublížení na zdraví³²⁹ a těžkou újmu na zdraví.³³⁰ Výjimkou je, že slovenská úprava ve své skutkové podstatě znovu počítá s přísnějším postihem, dopustí-li se pachatel trestného činu na chráněné osobě, popřípadě závažnějším způsobem jednání³³¹ a to v případě těžkého ublížení na zdraví. U prostého ublížení na zdraví se naopak vůbec nepoužijí ustanovení o hrubém porušení předpisů.

Týká-li se trestných činů zdraví ohrožujících, i zde zná slovenská právní úprava stejné skutkové podstaty jako úprava naše, přičemž z hlediska kvalifikovaných skutkových podstat není až natolik konkrétní a nerozlišuje tak podrobně jednotlivé okolnosti jednání. Znovu se tu proto setkáme pouze s kvalifikovanou skutkovou podstatou, kdy je přísněji trestán závažnější způsob jednání nebo způsobení těžké újmy na zdraví, popřípadě smrti, a v případě ohrožení pohlavní nemocí také spáchání trestného činu na chráněné osobě. Slovenská úprava pak zná i některé další skutkové podstaty. Vedle zvláštní skutkové podstaty při ohrožování léčiv³³², má i zvláštní skutkovou podstatu trestný čin ohrožení virem HIV či nemocí AIDS. Tato skutková podstata pachatele postihuje přísněji, než u prostého ohrožení nakažením nebezpečnou lidskou nemocí. Přijde mi však, s ohledem na poslední vývoj v lékařské vědě, neopodstatněná. Tato nemoc, či virus, již zdaleka není tak nebezpečný, jak býval a v porovnání s ostatními nebezpečnými lidskými nemocemi, je srovnatelný.

Na závěr dodávám, že z hlediska délky odnětí svobody, kterou slovenská úprava postihuje pachatele, lze obecně říci, že tato úprava je mírně přísnější oproti úpravě České republiky, a to v těch skutkových podstatách, které nebyly převzaty ze zákona z roku 1961.

³²⁸ Zákon č. 300/2005 Z. z., §149, odst. 4

³²⁹ Zákon č. 300/2005 Z. z., §158

³³⁰ Zákon č. 300/2005 Z. z., §159

³³¹ Porušení důležité povinnosti, dvě a více osob, trýznivým způsobem(to však zároveň odpovídá definici těžké újmy na zdraví).

³³² Zákon č. 300/2005 Z. z., §170

8 Zamyšlení a nástin dalšího směřování právní úpravy v této oblasti

V této kapitole, jak již bylo řečeno v úvodu, se budu věnovat některým otázkám, které vyvstaly v průběhu zkoumání dané problematiky. K mnohým jsem zaujal určitý osobní názor již v průběhu psaní práce a zkoumání dané problematiky, neboť byl takový postup vhodnější, avšak k následujícím se chci vyjádřit obsírněji.

8.1 Otázka povahy závažnosti a trestání nedbalostních druhů zavinění

Trestání v této oblasti je dle mého soudu poměrně rozporuplnou záležitostí. Obecně lze říci, že tyto trestné činy ve svých skutkových podstatách uvádějí samozřejmě obecný trest, kterým je odnětí svobody, dále zákaz činnosti a popřípadě propadnutí věci. Analyzujeme-li judikaturu soudů, nutno říci, že z hlediska trestání v soudní praxi v podstatě nepřichází v úvahu nepodmíněný trest odnětí svobody. Tutu praxi hodnotím velmi pozitivně, neboť jsem přesvědčen, že trest jako odplata v dnešní společnosti již nemá své místo. Souhlasím pak s aktuálním trendem, že hlavním účelem trestu má být výchova pachatele, přestože se vždy nesetká s úspěchem, zejména pak u pachatelů recidivistů. Trest tak má být cílen na pachatele, kteří mají určité, pro společnost škodlivé rysy osobnosti, což se zpravidla u nedbalosti nevědomé nevyskytuje, přestože autoři učebnic a dalších publikací tvrdí, že nelze obecně rozlišit, který ze způsobů nedbalostního zavinění je těžší. Já jsem však přesvědčen, že v případě, kdy je účelem trestu zejména výchova pachatele, což je pro společnost nepochybně to nejužitečnější řešení, musíme se při výměře trestu zaměřovat především na povahu zavinění pachatele a také jeho psychického vztahu k němu. Je nepochybně velmi škodlivý případ, kdy pachatel nedá přednost v jízdě druhému vozidlu z opomenutí, přestože tak učinit měl a mohl, následkem čehož došlo ke škodlivému následku. Lze však zároveň říci, že tento pachatel nevykazuje takovou míru lhostejnosti k lidskému životu, neboť si jeho ohrožení aktuálně neuvědomoval. Naopak v případě, kdy pachatel předjíždí kolonu automobilů, přestože se blíží do zatáčky, za kterou již není vidět, lze tvrdit, že tento pachatel již vykazuje daleko škodlivější rysy osobnosti, neboť je ochoten riskovat cizí život, třeba že předpokládá, že k nehodě nedojde. Z onoho je vidět rozdíl v osobě pachatele, který v obou druzích zavinění vystupuje. Z těchto důvodů považuji rozdíl mezi nedbalostí vědomou a nevědomou za propastný a z obsahu této práce vyplývá, že nedbalost vědomá má blíže k úmyslu, než nedbalosti nevědomé.

Netvrdím, že pachatel trestného činu krytého zaviněním z nedbalosti nevědomé nemá být potrestán, a v zásadě lze říci, že trestání, tak jak je dnes nastaveno, je odpovídající. Nicméně v adhezním řízení třeba důsledněji dbát

zejména na náhradu újmy, kterou pachatel svým činem způsobil. Nelze ani tvrdit, přestože nedbalost vědomou považuji za těžší zavinění, že zde je nepodmíněné odnětí svobody opodstatněné a přiměřené. Mělo by být dbáno nejen na náhradu újmy, ale i na dodržování zákazu činnosti, který by měl pachatel citelně pociťovat. Jsem však přesvědčen, že na nedbalost vědomou je v dnešní době nahlíženo příliš mírně v dopravě, kdy se pachatelé často dopouštějí činů, při nichž bezostyšně a bezprostředně hazardují s lidskými životy. Zde by měl soud lépe rozlišovat, kdy je oprávněný podmíněný trest odnětí svobody a zákaz činnosti, a kdy je již třeba uložit trest nepodmíněný. Lze se ztotožnit s tím, že ve většině případů bude trest podmíněný odpovídající, jako například u zmíněného případu předjíždějícího řidiče. Lze se však setkat s případy, které byly potrestány podmíněným trestem odnětí svobody, přičemž toto hodnocení je již na pováženou. Je tomu tak i v již zmiňovaném případě, kdy řidič srazil dva chodce na přechodu, když jel v obci nepřiměřenou rychlostí a před přechodem ani nebrzdil, neboť předpokládal, že chodci raději “uskočí“, než aby byli srazeni.³³³ Takový případ ukazuje na natolik narušenou osobnost pachatele, že je pro něj podmíněný trest odnětí svobody naprosto nedostačující až směšný.

Jsem proto přesvědčen, že tyto druhy zavinění by měly být odděleny důsledněji, ať už toho bude dosaženo změnou právní úpravy či soudní praxí, přičemž právní úpravu v tomto směru považuji za dostatečnou.

8.2 Některé aspekty posuzování těžké újmy na zdraví

V první řadě mě velmi zaujal postoj judikatury k otázce zmrzačení, popřípadě zohyzdění, jako jedné z podmínek k dovození těžké újmy na zdraví. Pro dnešní posuzování závažnosti následku, jak vyplývá například i z judikatury uvedené v práci³³⁴, nemá význam skutečnost, zda zohyzděnou, či ztracenou část těla lze nahradit. Takový pohled, je-li přijímán dogmaticky, však považuji za zastaralý. Jsem přesvědčen, že právo, a to i trestní, mělo by sledovat aktuální rozvoj techniky. Soudy by tak měly zohledňovat konkrétní újmu, ke které došlo a to s ohledem na možnosti nápravy této újmy, tedy navrácení do původního stavu. V tomto duchu v podstatě mluví, přestože nepřímou, judikát, který se v práci také objevuje, a který posoudil ztrátu ruky, která byla rychle přišita, jako pouhé ublížení na zdraví, a nikoli jako těžkou újmu na zdraví, přičemž relevantní při posouzení byla dostatečná obnova její funkce a chybějící trvalost zmrzačení.³³⁵ Lze říci, že v případě, kdy se jedná o následek, který je napravitelný obnovou do původního stavu, přičemž zejména s ohledem na zohyzdění, není jeho oprava zjevná, je nesprávné dovodit těžkou újmu na zdraví. V práci jsem zmiňoval

³³³ Usnesení Nejvyššího soudu ČR, ze dne 29. 1. 2014, sp. zn. 7 Tdo 1356/2013

³³⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 3. 2011, sp. zn. 4 Tdo 163/2011 a Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2017, sp. zn. 8 Tdo 116/2017

³³⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR z 18. 12. 1989 sp. zn. 1 Tz 45/89 (č. 45/1990 Sb. rozh. tr.)

náhradu ztracené ruky, rukou protetickou, která by plně nahrazovala funkce, i vzhled ruky původní. To je samozřejmě otázka daleké budoucnosti.

Avšak právě proto je nutno posuzovat každou újmu jednotlivě, neboť například v již zmíněném případě, kdy došlo k vyražení tří předních zubů, a soud rozhodl, že se v takovém případě jedná o těžkou újmu na zdraví, mimo jiné i z důvodu zohyzdění, jsem přesvědčen, že soud nerozhodl správně. Soud se samozřejmě odvolával na ustálenou judikaturu, pro kterou není možnost umělé náhrady relevantní, avšak jsem přesvědčen, že v tomto konkrétním případě se jedná o možnost náhrady, která bude-li v plné výši hrazena pachatelem, je dostatečná, tak aby obnovila původní stav do té míry, že dostatečně obnoví původní funkce i vzhled, a právě proto bych dovedl pouze ublížení na zdraví, neboť se zde podstatně snižuje závažnost následku. Stejně tak bych přistupoval v případech, kdy je obnova možná plastickými operacemi, avšak zde bych přistupoval ke každému případu individuálně a velmi opatrně. Zejména by pak bylo nutno brát ohled na konkrétní možnosti lékařské vědy, tedy je-li schopna obnovit původní stav dostatečně, jak v ohledu funkčním, tak estetickém. K tomuto tedy shrnuji, že považuji za nevyhovující praxi, kdy soud dogmaticky nepovažuje možnost umělé náhrady za relevantní.

Na závěr této kapitoly dodávám, že z hlediska možnosti příchodu nové právní úpravy, je nutno konstatovat, že je tato úprava velmi rigidní a žádnou zásadní změnou neprošla již od šedesátých let minulého století. Prošla pouze lepším a konkrétnějším formulováním skutkových podstat. Tyto skutečnosti však nepovažuji za problematické. Právní úprava, jako základ pro rozhodování, je poměrně kvalitní a hlavní tíha tak sedá na soudy, které musí svá rozhodnutí přizpůsobovat vývoji společnosti a všeho, co s ní souvisí. Samozřejmě tak, aby dosáhly pouze co nejlepší spravedlnosti a ne tak, aby se zalíbily veřejnosti.

Určitý nový pohled pak nabízí například již zmíněný Mgr. David Mařádek, který kritizuje pohled soudů na zavinění, které se příliš mnoho zabývají objektivní stránkou zavinění a nedostatečně hledí na stránku subjektivní, zejména na psychický postoj pachatele.³³⁶

9 Závěr

Obsahem práce jsem shrnul aktuální úpravu v oblasti trestných činů proti životu a zdraví spáchaných z nedbalosti, přestože její vývoj není nijak zásadní s ohledem na rigidnost právní úpravy a přístupu soudů. I přesto lze určité posuny vysledovat, a to v judikatuře, kterou jsem v práci hojně užíval. Samozřejmě jsem pracoval jak s judikaturou konstantní, která je pro pochopení trestního práva v této

³³⁶ MAŘÁDEK, David. *Nepřímý úmysl, vědomá nedbalost a jiné kritické momenty zavinění podle trestního zákoníku*. Trestněprávní Revue, 2016, 15. Ročník, č. 9

oblasti podstatná, ale i s judikaturou aktuální, která do jisté míry může měnit nahlížení na danou problematiku. Zejména jsem pozoroval určité proměny nahlížení na nedbalostní zavinění ze strany Ústavního soudu České republiky, které jsem v práci dokumentoval.

Podstatou práce dále bylo zejména spojení nedbalostních trestných činů proti životu a zdraví s úsekem dopravy a zdravotnictví. Z práce pak vyplývá, že zejména oblast dopravy je s těmito trestnými činy spojena velmi úzce. V práci je proto použito velké množství judikatury k těmto trestným činům a vysvětleny nejpodstatnější aspekty těchto trestných činů v tomto úseku, přičemž toto vysvětlení lze považovat za velmi podrobné.

Dále jsem se pozastavoval nad určitými momenty, ke kterým jsem vyjádřil a argumentoval, svůj osobní postoj, přičemž nutno k těmto tvrzením přistupovat s ohledem na onu skutečnost. I to je důvod, proč velmi podrobně cituji zdroje jednotlivých informací. Pozastavuji se tak nad trestáním pravé lhostejnosti, povahou vozidla jako prostředku trestného činu, kritickými aspekty při zavinění lékařů a dalšími. Z hlediska závěrů práce pak dále odkazuji na kapitolu osmou, kde jsem určité problémy předestřel.

Z obsahu práce také vyplývá, že jsem, jak bylo predikováno v úvodu, zaměřil svou pozornost zejména na nedbalostní zavinění a podrobný rozbor jednotlivých skutkových podstat trestných činů proti životu a zdraví. Kapitolám ostatním jsem věnoval pozornost minimální, protože jsem nepovažoval za rozumné, aby se tato práce pouštěla do témat souvisejících, například historie nebo problematik kriminologických, neboť pro omezený rozsah této práce, není možné tyto tématicky obsáhnout.

10 Resumé

As it is clear from the title the contents of this work are criminal offenses against life and health committed by negligence, when this work is limited to the criminal concept of these criminal offences in Czech Republic according to a current criminal code. The aim of this work in particular is to summarize actual view on these problems with a significant involvement of jurisprudence of the courts. At work is possible to find much from jurisprudence, but also the view at issues of criminal offences in the field of traffic and health care on to which I focus secondarily. This is because the traffic plays a very significant role in the number of crimes against life and health. Although the health sector does not involve that much in the number of crimes, it is possible to find, in this area, quite significant differences especially in the fault.

The second chapter of this work, if we pass the introduction part, is devoted to historical view of the issues of crimes against the health, but also the question of fault. However, more detailed historical interpretation cannot be expected from this chapter. Its purpose in particular is to place the entire subject of work in certain historical context. Relatively greater interest is devoted to post war period, as there is many jurisprudence of that time, which has been taken over to current judicial practice.

The third chapter is one of the most vital parts of work. There is very detailed description of the issue of negligence and therefore the obligatory part of subjective aspect of the offence. I deal not only with defining of both types of negligence namely „culpa lata“ and „culpa levis“, but also I deal with an often contradictory issues between „culpa levis“ and „dolus eventualis“. Lastly, concerning the criminal offences law in other countries, I deal with unique term of „gross negligence“. Contents of this chapter are also special aspects of the faults in traffic and health care. In traffic this is in particular the so called Restricted trust principal, which is quite crucial in the criminal activity in this section. In health care it is the term „Lex artis“.

In the forth chapter I define the features of facts as they are typical for this type of crime activities. I do not try to define the individual features of facts in this chapter, because such an effort would lead to independent work on its own. In this chapter you can get acquainted with certain specifics typical for the perpetrators, objects or objective aspects of the crimes against life and health. Here in particular traffic and health care point of view.

Chapter five then contains the core of work itself, because it deals with individual crimes against life and health as they are defined in the Criminal Code. Firstly it deals with common terms of all those criminal offences namely „breach of important duty“. Further it is divided to the subchapters according to individual crime offences, which are elaborated in detail.

The chapter six seek to compare the legal regulations of Republic of Slovakia. Due the common history of both countries the resemblance is considerable and this chapter is focuses especially on the differences, which can be found in the comparison of these adjustments.

Excluding the final chapter, the chapter seven is the last chapter. In this chapter I try to outline some of the contradictory moments, which are present in current adjustments. I try to define them and then to find certain starting points of some of them, although it can be argued that the law regulations of these crime offences are very rigid and jurisprudence has been constant for many years.

11 Seznam použité literatury

11.1 Knižní publikace

ČENTÉŠ, Jozef. *Trestný poriadok: veľký komentár*. 3. aktualizované vydanie. Bratislava: EuroKódex, 2017. ISBN 978-80-8155-070-6.

DRAŠTÍK, Antonín, ed. et al. *Přehled judikatury*. Praha: ASPI, 2007. 386 s. Přehledy judikatury; sv. 45. Judikatura. ISBN 978-80-7357-253-2

DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře Wolters Kluwer. Kodex. ISBN 978-80-7478-790-4

FENYK, Jaroslav, Roman HÁJEK, Igor STŘÍŽ a Přemysl POLÁK. *Trestní zákoník a trestní řád: průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou. Díl 1, Trestní zákoník*. Praha: Linde, 2010. ISBN 978-80-7201-802-4, s. 606.

GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 6., aktualiz. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. 310 s. ISBN 978-80-7380-454-1

HRDLIČKA, Petr, Jan KNĚŽÍNEK a Petr MLSNA. *Přehled judikatury ve věcech silničního provozu, silniční dopravy a pozemních komunikací*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. Přehledy judikatury. ISBN 978-80-7357-477-2

CHMELÍK, Jan, NOVOTNÝ, František a STOČESOVÁ, Simona. *Trestní právo hmotné: Obecná část*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2016. 311 stran. ISBN 978-80-7380-583-8

CHMELÍK, Jan. *Dopravní nehody*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-211-0

JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1.10.2017. Praha: Leges, 2017. 976 stran. Student. ISBN 978-80-7502-236-3

Koncepce nové kodifikace trestního práva hmotného České republiky: sborník příspěvků z mezinárodní konference konané dne 17.4.2000 na Ministerstvu spravedlnosti ČR v Praze. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2000. 256 s. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity. Řada teoretická = Acta Universitatis Brunensis. Iuridica; 246. ISBN 80-210-2469-0

KUKLÍK, Jan a kol. *Dějiny československého práva 1945-1989*. Vyd. 1. Praha: Auditorium, 2011. 426 s. ISBN 978-80-87284-17-9

NOVOTNÝ, František a Josef SOUČEK. *Trestní právo hmotné*. 3. rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-291-2

NOVOTNÝ, František a kol. *Trestní zákoník 2010: stav k 1.4.2010: komentář, judikatura, důvodová zpráva*. Praha: Eurounion, 2010. 838 s. ISBN 978-80-7317-084-4

POLCAR, Miroslav. *Trestné činy v dopravě na pozemních komunikacích*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2011. ISBN 978-80-7251-345-1

PORADA, Viktor. *Silniční dopravní nehoda v teorii a praxi*. Praha: Linde, 2000. Vysokoškolské právnické učebnice. ISBN 80-7201-212-6

Přehled judikatury z oblasti zdravotnictví II: odpovědnost ve zdravotnictví. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. Judikatura. ISBN 978-80-7357-739-1

STOLÍNOVÁ, Jitka a Jan MACH. *Právní odpovědnost v medicíně*. 2., dopl. a přeprac. vyd. Praha: Galén, c2010. Theatrum medico-iuridicum. ISBN 978-80-7262-686-1

ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. 2 sv. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5

ŠÁMAL, Pavel, Oto NOVOTNÝ, Tomáš GŘIVNA, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a Rudolf VOKOUN. *Trestní právo hmotné*. 8., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-358-7

ŠUSTEK, Petr a Tomáš HOLČAPEK. *Zdravotnické právo*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-321-1

TĚŠINOVÁ, Jolana, Roman ŽDÁREK a Radek POLICAR. *Medicínské právo*. Praha: C.H. Beck, 2011. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 978-80-7400-050-8

VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Brno: Masarykova univerzita, 1993. Edice učebnic právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. ISBN 80-210-0791-5

VOJÁČEK, Ladislav, SCHELLE, Karel a KNOLL, Vilém. *České právní dějiny*. 3. upravené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2016. 694 stran. ISBN 978-80-7380-575-3

VONDRÁČEK, Lubomír a Vladimíra DVOŘÁKOVÁ. *Pochybení a sankce při poskytování lékařské péče*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-2181-1

11.2 Časopisecké články

FASTNER, Jindřich. *Vrchní soud v praze: K posttraumatické stresové poruše, jako těžké újmě na zdraví*. Trestněprávní Revue, 2017, 16. Ročník, č. 3

HERCZEG, Jiří. *Zavinění a omyl v novém trestním kodexu*. Bulletin advokacie, 2009, č. 10, s. 47

MAŘÁDEK, David. *Nepřímý úmysl, vědomá nedbalost a jiné kritické momenty zavinění podle trestního zákoníku*. Trestněprávní Revue, 2016, 15. Ročník, č. 9

Nemocniční listy. *Fakultní nemocnice Brno* [online], 2012, 13. r., č. 4. [cit. 25. 02. 2018]. Dostupné z: <https://www.fnbrno.cz/nl-4-2012/f1666>

11.3 Internetové zdroje

Honzíkova cesta aneb kdo je odpovědný za dítě na | epravo.cz. *EPRAVO.CZ – Váš průvodce právem - Sbíрка zákonů, judikatura, právo* [online]. Copyright © EPRAVO.CZ, a.s. 1999 [cit. 25.02.2018]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/honzikova-cesta-aneb-kdo-je-odpovedny-za-dite-na-prechodu-100235.html>

Iudictum, 2018. [online]. [cit. 26.02.2018]. Dostupné z: <https://iudictum.cz/>

Judikatura - Judikáty - Rozsudek. *Judikatúra - Judikáty - Rozsudok* [online]. Dostupné z: https://www.judikaty.info/cz?gclid=EAIaIQobChMIhPmF1LvD2QIVBZ4bCh057QIBEAAYASAAEgI_afD_BwE

NALUS: Vyhledávání rozhodnutí Ústavního soudu České republiky. *Object moved* [online]. Copyright © 2006 AutoCont CZ, a.s. [cit. 26.02.2018]. Dostupné z: <https://nalus.usoud.cz/Search/Search.aspx>

Některé nedbalostní trestné činy proti životu a | epravo.cz. *EPRAVO.CZ – Váš průvodce právem - Sbíрка zákonů, judikatura, právo*[online]. Copyright © EPRAVO.CZ, a.s. 1999 [cit. 25.02.2018]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/nektere-nedbalostni-trestne-ciny-proti-zivotu-a-zdravi-v-silnicnim-provozu-pohledem-nejvyssiho-soudu-95347.html>

Princip omezené důvěry v dopravě | Právní prostor. *Právní prostor* [online]. [cit. 25.02.2018]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ustavni-pravo/princip-omezene-duvery-v-doprave>

Statistika nehodovosti - Policie České republiky. *Úvodní strana - Policie České republiky* [online]. Copyright © 2018 Policie ČR, všechna práva vyhrazena [cit.

25.02.2018]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/statistika-nehodovosti-900835.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d>

Zákony pro lidi - Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění. *Zákony pro lidi - Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění* [online]. Copyright © [cit. 26.02.2018]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/>

11.4 Judikatura

Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 31. 5. 2016, sp. zn. III. ÚS 2065/15

Nález Ústavního soudu ze dne 8. 11. 2016 ve věci TZ 113/2016

Nález Ústavního soudu ze dne 31. 5. 2016, sp. zn. III. ÚS 2065/15

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 28. 7. 1963 - 1 Tz 36/63

Rozhodnutí nejvyššího soudu ČR – 3 Tz 140/2000 (ASPI)

Rozhodnutí nejvyššího soudu ČR – 7 Tz 274/2000 (ASPI)

Rozhodnutí nejvyššího soudu ČSSR ze dne 11. 11. 1971, sp. zn. Tzv 287/71

Rozhodnutí nejvyššího soudu ze dne 20. 4. 1963, sp. zn. 10 Tz 21/63

Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 18. 12. 1989 sp. zn. 1 Tz 45/89 (č. 45/1990 Sb. rozh. tr.)

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 9. 2007, sp. zn. 7 Tdo 1021/2007

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 7. 2017, sp. zn. 8 Tdo 751/2017

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 06. 2000, sp. zn. NS 3 Tz 139/2000

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 3. 2011, sp. zn. 4 Tdo 163/2011

Rozsudek vyššího vojenského soudu ze dne 23. 7. 1989 sp. Zn. 1 To 225/87

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 3 Tdo 439/2009, ze dne 13. 10. 2009

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25. 2. 2016 č. j. 8 Tdo 90/2016

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25. 3. 2015 č. j. 8 Tdo 125/2015-27

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25. března 2015 sp. zn. 8 Tdo 125/2015-27

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 2. 2016, sp. zn. 15 Tdo 944/2015
Usnesení Nejvyššího soudu ČR, ze dne 29. 1 2014, sp. zn. 7 Tdo 1356/2013
Usnesení nejvyššího soudu ze dne 20. 10. 2004, sp. zn. 5 Tdo 1173/2004 Sb. rozh.
tr. č. 45/2005
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 3. 2005 sp. zn. 7 Tdo 219/2005
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2017, sp. zn. 8 Tdo 116/2017
Usnesení nejvyššího soudu ze dne 8. 4. 2010, sp. zn. 7 Tdo 272/2010
Usnesení Nejvyššího soudu, ze dne 31. 5. 2012, ČR 8 Tdo 506/2012
Usnesení ústavního soudu ČR ze dne 31. 8. 2016, sp. Zn. 3 Tdo 912/2016

11.5 Právní předpisy

ČESKO. Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon - znění od 1. 1. 1962. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2018 [cit. 23. 2. 2018]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-140/zneni-19620101>

ČESKO. Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon - znění od 1. 4. 2009. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2018 [cit. 23. 2. 2018]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-140/zneni-20090401>

ČESKO. Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon - znění od 3. 12. 1991. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2018 [cit. 23. 2. 2018]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-140/zneni-19911203>

ČESKO. Zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon - znění od 18. 7. 1950. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2018 [cit. 23. 2. 2018]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1950-86/zneni-0>

Mezinárodní smlouva č. 96/2001 Sb. mezinárodních smluv

Nařízení vlády č. 453/2009 Sb.

Usnesení č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod České republiky

Z. č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

Z. č. 17/1992 Sb., o životním prostředí

Z. č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší

Z. č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví

Z. č. 262/2006 Sb., zákoník práce

Z. č. 309/2006 Sb. o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci

Z. č. 378/2007 Sb., o léčivech

Z. č. 56/2001 Sb., o podmínkách provozu vozidel na pozemních komunikacích

Z. č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu

Z. č. 300/2005 Z. z., Trestný zákon

Z. č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích

Z. č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách

Z. č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník

Z. č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

Z. č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník